

mulier instituut

***Sportief* Hendrik-Ido-Ambacht!**

Een rekenkameronderzoek naar het sportbeleid van de
gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in de periode 2016-2020

Vidar Stevens
Björn Schadenberg
Peter van Eldert
Remco Hoekman

***Sportief* Hendrik-Ido-Ambacht**

Een rekenkameronderzoek naar het sportbeleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in de periode 2016-2020

In opdracht van de Rekenkamercommissie Hendrik-Ido-Ambacht

**Vidar Stevens
Björn Schadenberg
Peter van Eldert
Remco Hoekman**

***Met medewerking van:*
Nathan Geurink
Peter Nafzger**

© Mulier Instituut
Utrecht, april 2021

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Conclusies en aanbevelingen	8
2.1	Hoofdconclusies doeltreffendheid	8
2.2	Hoofdconclusies doelmatigheid	9
2.3	Hoofdconclusies uitnodigend bestuur	9
2.4	Hoofdconclusies toekomstbestendigheid	10
2.5	Aanbevelingen	11
3.	Bestuurlijke reactie	12
4.	Doeltreffendheid	16
4.1	Geen eigenstandige sportbeleidsnota	16
4.2	Beleidskader Subsidies en de uitvoeringsprogramma's 2016-2020	16
4.3	Nota Accommodatiebeleid 2013-2020	23
4.4	Speelruimteplan 2014-2024	29
4.5	Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2008	31
4.6	Regionale Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Holland Zuid	32
4.7	Normenevaluatie	34
5.	Doelmatigheid	36
5.1	Ontwikkeling sportbudget	36
5.2	Directe en indirecte subsidies aan sportverenigingen	42
5.3	Normenevaluatie	46
6.	Uitnodigend bestuur	48
6.1	Vaststelling kader nieuwbouw zwembad de Louwert	48
6.2	Stakeholderparticipatie Lokaal Sportakkoord	49
6.3	Afstemming adviesraad over Uitvoeringsprogramma Subsidies	50
6.4	Stakeholderbetrokkenheid bij opstellen nieuwe Speelruimteplan	51
6.5	Maatschappelijke initiatieven en het 'opendeurenbeleid'	51
6.6	Normenevaluatie	52
7.	Toekomstbestendigheid	54
7.1	Beleidsrelevantie en -actualisatie	54
7.2	Capaciteit	58
7.3	Normenevaluatie	63
	Referenties	64
	Bijlagen	68

Samenvatting

Het sportbeleid vormt een belangrijk onderdeel van de sociale infrastructuur van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Sport is gezond en leert jongeren en ouderen samen te werken in een team en respect te hebben voor elkaar. Daarnaast draagt sport bij aan een lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden. Daarom streeft het college van B&W ernaar sport en sportvoorzieningen toegankelijk te houden voor alle inwoners.

In dit rapport wordt nadrukkelijk gekeken naar het sportbeleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Het voorliggende onderzoek spitst zich toe op de vragen: In hoeverre is het sportbeleid in Hendrik-Ido-Ambacht sinds 2016 doeltreffend, doelmatig en met oog voor de wensen van sportverenigingen uitgevoerd? En hoe toekomstbestendig is het sportbeleid?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn diverse onderzoeksmethoden toegepast. Zo is een documentanalyse uitgevoerd om de beleidsdoelen en -veranderingen en de financiële ontwikkelingen in kaart te brengen. Daarnaast zijn er vijf interviews afgenomen, met ambtenaren, bestuurlijke vertegenwoordigers en sportstakeholders, en twee focusgroepen georganiseerd met in het totaal vijf sportverenigingen om meer inzicht te krijgen in de beleidsdynamieken en de wijze waarop sportstakeholders aankijken tegen de doorlopen participatieprocessen en tegen de wijze waarop de gemeente het sportbeleid heeft vormgegeven. Ook zijn bestaande databronnen, zoals de Database SportAanbod en beschikbare Iv3-gegevens, benut om een indicatie te geven van de prestaties van het sportaccommodatiebeleid.

Op basis van het feitelijk relaas dat ten grondslag ligt aan de conclusies, volgt een viertal aanbevelingen:

1. Stel een sportvisie op met het breed gedragen lokale sportakkoord als uitgangspunt.
2. Zorg voor een beter meetbare en meer tijdsgebonden operationalisatie van de doelen van het sportbeleid.
3. Actualiseer sportgerelateerde beleidskaders met nieuwe trends om zo ook het beleid toekomstbestendig te maken.
4. Investeer in de samenwerking tussen de gemeente en sportverenigingen, zodat partijen elkaar makkelijker weten te vinden.

De Rekenkamer en het Mulier Instituut zijn iedereen die heeft bijgedragen aan het onderzoek erkentelijk voor hun medewerking.

1. Inleiding

De Rekenkamercommissie (RKC) Hendrik-Ido-Ambacht heeft besloten een onderzoek te laten uitvoeren naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en toekomstbestendigheid van het gemeentelijke sportbeleid. Daarbij wordt ook gekeken naar de mate waarin de gemeente uitnodigend heeft gehandeld naar sportstakeholders, zoals sportverenigingen.

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht kenmerkt zich door een breed aanbod op het gebied van sport en een rijk verenigingsleven. Ook organisaties, zoals Hi5Ambacht, dragen bij aan sportieve en culturele buurtactiviteiten voor jong en oud in Hendrik-Ido-Ambacht. Het college beschouwt sportverenigingen als een waardevolle ontmoetingsplaats en een essentieel onderdeel van de sociale infrastructuur (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018a: 16). Daarom zet zij zich actief in voor het waarborgen van de kwaliteit van accommodaties voor binnen- en buitensport met een divers aanbod voor jong en oud.

De gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht heeft in 2020 sportverenigingen bezocht om te peilen wat er bij hen speelt. Uit die gesprekken kwam naar voren dat er behoefte bestaat aan een onderzoek naar de huidige ondersteuning die sportverenigingen ontvangen (en de ondersteuning uit het verleden) en naar de wensen die sportverenigingen voor de toekomst hebben. Dit was voor de RKC de aanleiding om een breder rekenkameronderzoek te starten naar het gemeentelijke sportbeleid. Zij hoopt hiermee de raad inzicht te geven in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het sportbeleid en de sportinfrastructuur en praktische lessen voor de toekomst te bieden. De RKC heeft gekozen voor het jaar 2016 als startpunt.

Doelstelling en vraagstelling

De doelstelling van dit onderzoek is driedelig:

1. de doelmatigheid en doeltreffendheid van het sportbeleid¹ van de gemeente sinds 2016 in kaart brengen, met oog voor de uitoefening van de controlerende en kaderstellende rol van de raad;
2. inzicht geven in de toekomstbestendigheid van het sportbeleid, inclusief de mate waarin de (capaciteits)behoeften van de gebruikers aansluiten bij de aanwezige sportaccommodaties en -voorzieningen;
3. aangeven in welke mate sportverenigingen (en andere sportstakeholders) betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid en (achteraf) te horen hebben gekregen wat er met de input van sportverenigingen is gedaan.

Bovenstaande doelstellingen vertalen zich in de volgende hoofdvraag en deelvragen:

Hoofdvraag

In hoeverre is het sportbeleid in Hendrik-Ido-Ambacht sinds 2016 doeltreffend, doelmatig en met oog voor de wensen van sportverenigingen uitgevoerd? En hoe toekomstbestendig is het sportbeleid?

Deelvragen

1. Welke beleidsdoelen heeft de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sinds 2016 geformuleerd voor het sportbeleid?
2. Wat zijn de resultaten en kosten van het Ambachtse sportbeleid geweest in de periode 2016-2020?

¹ Wanneer we in dit onderzoek verwijzen naar 'sportbeleid', bedoelen we zowel 'sportbeleid en activering' (taakveld 5.1) als 'sportaccommodaties' (taakveld 5.2). Daarnaast zal er oog zijn voor sportsubsidies die worden vastgesteld in het Uitvoeringsprogramma Subsidies en volgen uit de Algemene Subsidie Verordening uit 2015.

3. In hoeverre heeft de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sportverenigingen (en eventueel andere sportstakeholders) in de periode 2016-2020 op structurele wijze betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid en (achteraf) een toelichting gegeven over wat er met de input van sportverenigingen is gedaan?
4. Hoe actueel zijn de huidige beleidsdoelen en sluiten deze nog goed aan bij de (capaciteits)behoeften van de gebruikers van de sportaccommodaties en -voorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht?

Werkwijze

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn diverse onderzoeksmethoden toegepast. Allereerst is een documentanalyse² uitgevoerd om de beleidsdoelen en -veranderingen en de financiële ontwikkelingen in kaart te brengen. Ten tweede zijn er vijf interviews afgenomen en twee focusgroepen georganiseerd, met in het totaal vijf vertegenwoordigers van sportverenigingen, om meer duiding te krijgen van de beleidsdynamieken, de wijze waarop sportstakeholders aankijken tegen de doorlopen participatieprocessen en de wijze waarop de gemeente het sportbeleid heeft vormgegeven. Ten derde zijn bestaande databronnen, zoals de Iv3-gegevens en de Database SportAanbod, benut om een indicatie te geven van de financiële situatie en de toekomstbestendigheid van het sportbeleid.

Normenkader

Om de verschillende aspecten van het sportbeleid te beoordelen die in de deelvragen aan bod komen, wordt het in kader 1 gepresenteerde normenkader toegepast.

Leeswijzer

Wat volgt zijn allereerst de conclusies en aanbevelingen die volgen uit het onderzoek en uit de reactie van het college B&W hierop. De nota van bevindingen biedt een feitelijk relaas dat ten grondslag ligt aan de conclusies. Gezamenlijk vormen de conclusies, de aanbevelingen en de nota van bevindingen het rekenkamerrapport.

² Hierbij gaat het om de volgende documenten: coalitieakkoorden, sportaccommodatiebeleidsnota's, uitvoeringsprogramma's, raadsinformatiebrieven, memo's en documenten van de planning- en controlcyclus (begroting, bestuursrapportages, jaarrekening en kadernota's).

Kader 1 Normenkader beoordeling sportbeleid

<i>Norm</i>	<i>Subnorm</i>	<i>Operationalisatie</i>
<i>Doeltreffendheid</i>	Doelrealisatie	Zijn de beleidsdoelen gerealiseerd die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd?
	Beleidsdoorvertaling	Zijn de beleidsdoelen die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd, adequaat doorvertaald naar het uitvoeringsbeleid van de ambtelijke organisatie?
	Sturing en beoordeling	Beschikt de gemeente (zowel college als raad) over duidelijke (verantwoordings)informatie en verbindt zij hier logische consequenties aan?
<i>Doelmatigheid</i>	Zorgvuldigheid	Zijn de beleidsdoelen die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd, uitgevoerd binnen het daarvoor gereserveerde budget?
	Ad-hoc investeringen	Zijn de (noodzakelijke) ad-hoc investeringen in sport, sportaccommodaties en sportvoorzieningen of de sportsubsidies in de periode 2016-2020 beperkt gebleven tot een minimum?
	Directe/indirecte ondersteuning	Wat zijn de directe en indirecte kosten die de gemeente betaalt voor ondersteuning aan de sportverenigingen?
<i>Uitnodigend bestuur</i>	Stakeholderparticipatie	Heeft de gemeente Ambachtse sportverenigingen (en andere sportstakeholders) in de periode 2016 tot 2020 structureel betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid?
	Maatschappelijke terugkoppeling	Heeft de gemeente op structurele wijze verslag gelegd of een terugkoppeling gegeven van wat zij met de input van sportverenigingen (en andere sportstakeholders) uit participatieprocessen heeft gedaan?
<i>Toekomstbestendigheid</i>	Beleidsrelevantie	Sluiten de doelstellingen uit de huidige sportbeleidsnota's en initiatieven aan bij principes die volgen uit het Nationaal Sportakkoord, het Nationaal Preventieakkoord en de transitie van de Omgevingswet?
	Toekomstige sportaccommodatiebehoefte	Zijn er voldoende sportaccommodaties en -voorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht om aan de (toekomstige) sportbehoefte van de inwoners te voldoen?

2. Conclusies en aanbevelingen

De hoofdconclusies die volgen uit het rekenkamerrapport worden hier gepresenteerd en kort toegelicht. Vervolgens volgen daaruit aanbevelingen voor toekomstig beleid.

2.1 Hoofdconclusies doeltreffendheid

- 1) **De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht beschikt niet over een eigen sportnota. Ook is voor sport geen aparte functie ingericht binnen de gemeente.**

Sport is enkel een subonderdeel binnen andere beleidskaders. Organisaties, zoals Stichting Cascade en Hi5Ambacht, hebben veel beleidsvrijheid om te bepalen hoe zij omgaan met de sportaccommodaties in Hendrik-Ido-Ambacht of het sportactiveringsprogramma. Doordat een beleidskader sport ontbreekt, is op bestuurlijk niveau niet scherp gedefinieerd wat het college en de gemeenteraad exact willen bereiken met hun sportbeleid. Het lokale sportakkoord heeft hieraan wel meer richting gegeven voor de toekomst. Deze strategische richting kan gebruikt worden om een Ambachtse sportnota op te stellen.

- 2) **De gemeente heeft de sportbeleidsdoelen onvoldoende meetbaar en tijdsgebonden geoperationaliseerd.**

Hierdoor is het lastig te achterhalen welk ambitieniveau de gemeenteraad nastreeft met het sportbeleid, hoe losse beleidsacties bijdragen aan het behalen daarvan en hoe effectief het gevoerde sportbeleid uiteindelijk is geweest. De verantwoordingsinformatie spitst zich veelal toe op losse dossiers en de status daarvan.

- 3) **De beleidsdoelen uit de beleidskaders en de acties uit de uitvoeringsprogramma's sluiten goed op elkaar aan.**

Hierdoor vindt er een goede beleidsdoorvertaling plaats. Zelfs voor het regionale gezondheidsbeleid is een lokale uitvoeringsparagraaf gedefinieerd, die op specifieke onderdelen aansluit bij de beleidsdoelen van de regionale nota.

- 4) **Over de verschillende sportgerelateerde beleidsdossiers is veel informatie beschikbaar in het raadsinformatiesysteem van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht.**

Voor de subsidieprogramma's zijn strakke procedures vastgelegd in de Algemene Subsidie Verordening uit 2015, waar de sportorganisaties die subsidies ontvangen zich ook keurig aan houden. De jaarstukken worden ter kennisname gedeeld met de raadsleden en zijn anders opvraagbaar op het gemeentehuis. Grote beleidskaders, zoals een Nota Accommodaties of het Speelruimteplan, worden uitgebreid geëvalueerd en er wordt empirisch, door middel van voorzieningenscans of wijkscans, bepaald waar in de toekomst acties moeten worden ondernomen. De regionale Gezondheidsnota is hierop een uitzondering. Ook over 'grote' losse dossiers, zoals de realisatie van een gymzaal in de Volgerlanden, de verplaatsing van het Jeugdspeelpark, de nieuwbouw van het zwembad of de verlening van krediet aan HC Derby, is veel informatie beschikbaar voor raadsleden. Hiermee krijgen zij zicht op de actuele beleidssituatie en kunnen zij waar nodig ingrijpen.

- 5) **Een aantal vastgestelde beleidsdoelen is in de periode 2016-2020 niet volledig gerealiseerd.**

Het gaat hierbij om het realiseren van een vaste locatie met een valkuil voor turnvereniging Souplesse, het multifunctioneel verbinden van de Ridderhal met het nieuwe zwembad de Louwert, het transparant maken van de tarieven voor sportaccommodaties, het renoveren van vijf speelplaatsen, het (toekomstbestendig) updaten van het MJOP van de Ridderhal, de capaciteitsgroei op sportpark de Schildman, het realiseren van een gymzaal in De Volgerlanden-Oost en het organiseren van cofinanciering en medebeheer bij speelplekken in de wijken.

2.2 Hoofdconclusies doelmatigheid

- 1) **Tussen 2016 en 2019 is het gerealiseerde sportbudget van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht grotendeels in lijn gebleven met de begrotingen.**

Afwijkingen van de begrotingen kwamen met name in 2017 en 2019 naar voren. Het ging in beide jaren om een voordeel op de begroting dat volgde uit de afboeking van de boekwaarde van het binnenzwembad van zwembad de Louwert. Deze stond gepland voor 2017, maar werd doorgeschoven naar 2019. Dit leverde logischerwijs een flink voordeel op in 2017. In 2019 vond de afboeking daadwerkelijk plaats, maar door lagere afschrijvingslasten en een restant uit het onderhoudsbudget ontstond er alsnog een voordeel voor de gemeente in 2019.

- 2) **De ad-hoc investeringen in sport bleven in de periode 2016 tot en met 2019 beperkt in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht.**

De voornaamste afwijkingen kwamen voort uit het afboeken van het oude binnenzwembad. Daarnaast vond in 2016 een incidentele uitgave plaats in verband met de vervanging van hockeyvelden. Deze is via de Winternota van 2016 verwerkt in de begroting na wijziging.

- 3) **De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht versterkt sportverenigingen niet met directe subsidies. Wel lopen er enkele indirecte subsidiestromen.**

De gemeente geeft jaarlijks een subsidie aan de exploitanten van de sporthallen en het zwembad. Door deze bijdragen kunnen de betreffende exploitanten een niet-kostendekkend huurtarief hanteren, wat ten goede komt aan de sportverenigingen in de gemeente. Daarnaast hanteert de gemeente niet-kostendekkende huurtarieven voor de sportaccommodaties die zij zelf exploiteert. Via deze indirecte subsidies heeft de gemeente de afgelopen jaren tussen de 200.000 en 250.000 euro bijgedragen aan de sportverenigingen die gebruikmaken van de gemeentelijke sportaccommodaties.

2.3 Hoofdconclusies uitnodigend bestuur

- 1) **De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht heeft sportstakeholders, inwoners en organisaties in de periode 2016-2020 actief betrokken bij het opstellen van sportgerelateerde beleidskaders.**

Zo hebben verschillende partijen actief meegewerkt aan het opstellen van het Speelruimteplan, zijn er consultaties georganiseerd om de behoeften te bepalen voor de nieuwbouw van zwembad de Louwert en hebben 41 (sport)organisaties hun medewerking toegezegd aan het lokale sportakkoord.

- 2) **Er is op een innovatieve wijze nagedacht over op welke manier verschillende doelgroepen het best benaderd kunnen worden in participatieprocessen.**

Een voorbeeld hiervan is het ‘pizzaoverleg’ voor 13- tot 23-jarigen bij het opstellen van het nieuwe Speelruimteplan.

- 3) **De gemeente geeft op transparante wijze terugkoppeling over de opbrengst of de status van participatieprocessen.**

Zo werd bij ieder onderzocht participatiedossier, behalve bij het lokaal sportakkoord, duidelijke verslaglegging gevonden in het raadsinformatiesysteem over wat er is besproken tijdens participatiesessies of wat de opbrengst is van participatie-instrumenten, zoals enquêtes. Deze verslaglegging was in veel gevallen onderdeel van het raadsvoorstel, beleidsplan of beleidsdossier.

- 4) **Tussen sportverenigingen en de gemeente bestaat een zekere afstand.**

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voert een ‘opendeurenbeleid’. Dit houdt in dat de gemeente zo goed mogelijk wil ondersteunen wanneer verenigingen problemen hebben of een initiatief willen oppakken, zoals bij het auti-team van IFC. Afstemming over bijvoorbeeld de coronamaatregelen loopt via Hi5Ambacht. Een van de grote vraagstukken die spelen bij verenigingen is het capaciteitsvraagstuk. Tot op heden bestaat daar geen concrete visie op vanuit de gemeente. Tegelijkertijd hebben de sportverenigingen zich niet georganiseerd in bijvoorbeeld een sportraad, waardoor er geen eenduidige vertegenwoordiging is die spreekt namens de breedtesport in Hendrik-Ido-Ambacht. Dit maakt afstemming tussen de gemeente en sportverenigingen lastig.

2.4 Hoofdconclusies toekomstbestendigheid

- 1) **Lokaal beleid sluit nog weinig aan op nieuwe nationale beleidsthema’s.**

De koers die is ingezet met het Ambachts Sportakkoord sluit aan op ontwikkelingen en trends die centraal staan in het Nationaal Sportakkoord. Een operationele (specifieke) doorvertaling ontbreekt, waardoor het niet mogelijk is expliciete uitspraken te doen over de toekomstbestendigheid van het beleid.

In het gemeentelijke preventieplan wordt niet gelijk een directe link gelegd met sport of sportaccommodaties. In de beleidsstukken is ook geen zichtbare aandacht voor het tegengaan van roken, overgewicht en problematische alcoholconsumptie, en voor de rol die sportaccommodaties en sportkantines hierbij kunnen spelen. Deze koppeling is wel te vinden in het lokale gezondheidsbeleid, waarvoor in 2016 al een Sportcode is opgesteld om alcohol- en drugsgebruik en roken door jongeren op sportverenigingen te ontmoedigen. Nog niet alle sportverenigingen in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zijn volledig rookvrij.

In de Nota van uitgangspunten voor de op te stellen lokale omgevingsvisie is weinig aandacht voor de rol die sport en bewegen kan vervullen in een gezondheidsbevorderende omgeving. Via het CAI-fonds heeft de gemeente de afgelopen jaren wel geïnvesteerd in de beweegvriendelijke omgeving. Voorbeelden hiervan zijn de ingebruikname van het fitnesspark in het Baxpark (‘Baxfit’) en de stippenroutes (5 en 10 km) in april 2020, die bedoeld zijn om hardlopen in de gemeente aan te moedigen.

- 2) **De capaciteit is in meeste gevallen toereikend, ook met het oog op toekomstige bevolkingsgroei.**

De aanwezige sportvoorzieningen bieden de verenigingen in de meeste gevallen voldoende capaciteit om hun standaardactiviteiten te kunnen laten plaatsvinden. In de gemeente zijn geen sportzalen aanwezig; onduidelijk is welke gevolgen dit heeft voor de druk op de sporthallen. De bevolkingsgroei leidt alleen bij de voetbalverenigingen en eventueel de tennisvereniging mogelijk tot capaciteitsknelpunten.

2.5 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan aan het college van B&W:

- 1) **Stel een sportvisie op met het breed gedragen lokale sportakkoord als uitgangspunt.** Een Sportvisie geeft duidelijke kaders en structuur aan het sportbeleid voor de toekomst. Het lokale sportakkoord kan dienen als basis waarop kan worden voortgebouwd. Zo kan sport een eigenstandig thema worden in plaats van een deelthema binnen andere beleidskaders. Hierbij zal ook aandacht moeten zijn voor de verduurzaming van sportaccommodaties en voor een visie op de toekomst van onder meer de Ridderhal.
- 2) **Zorg voor een beter meetbare en meer tijdsgebonden operationalisatie van de doelen van het sportbeleid,** zodat duidelijker wordt welk ambitieniveau de gemeente nastreeft, hoe de losse beleidsacties bijdragen aan het behalen daarvan en wat tussentijds de status van het gevoerde beleid is ten opzichte van het gestelde ambitieniveau. Besteed hierbij nadrukkelijk aandacht aan een beleidsmatige basis voor de sportsubsidies en aan hoe, ondanks de discussie of het definiëren en monitoren van prestaties bij subsidierelaties niet eerder een aanbestedingsopdracht is, toch een effectmeting kan worden uitgevoerd van de toegevoegde waarde van verstrekte subsidies.
- 3) **Actualiseer sportgerelateerde beleidskaders met nieuwe trends om zo ook het beleid toekomstbestendig te maken.** Hierbij moet nadrukkelijk een koppeling worden gemaakt met de omgevingsvisie om ervoor te zorgen dat het belang van sport en bewegen in de openbare ruimte verankerd wordt in de gemeentelijke visies voor de komende decennia. Hierbij moeten ook meer dwarsverbanden met preventie worden gelegd, bijvoorbeeld op het gebied van roken, overgewicht en alcohol.
- 4) **Investeer in de samenwerking tussen de gemeente en sportverenigingen, zodat partijen elkaar makkelijker weten te vinden.** Hi5Ambacht kan hierbij een netwerkrol spelen, al betekent dat wel - gelet op de projectstatus van de organisatie - dat er nagedacht moet worden met welke organisatievorm de spilfunctie van Hi5Ambacht het best kan worden geborgd en versterkt.

3. Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie Hendrik-Ido-Ambacht
Dhr. A.J.A. Wijten
Postbus 34
3340 AA Hendrik-Ido-Ambacht

uw brief van 19 maart 2021 uw kenmerk - ons kenmerk 2021-0038463

datum 19 april 2021 onderwerp Bestuurlijke reactie rapport '*Sportief* Hendrik-Ido-Ambacht!'

Geachte heer Wijten,

De gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht heeft begin 2020 verschillende sportverenigingen bezocht. Het doel van dit bezoek was te ontdekken wat er bij de lokale sportverenigingen leeft. Uit de gevoerde gesprekken bleek dat er behoefte bestond aan een onderzoek naar de huidige ondersteuning die sportverenigingen ontvangen en de wensen die zij voor de toekomst hebben. Naar aanleiding hiervan heeft de rekenkamercommissie in de afgelopen periode onderzoek gedaan naar het sportbeleid van onze gemeente. Graag willen wij u bedanken voor het verder inzichtelijk maken van het sportbeleid voor onze gemeenteraad. Hieronder vindt u onze reactie op de conclusies en aanbevelingen uit de rapportage.

Algemene reactie

Het thema 'Sport' kent binnen onze gemeente relatief weinig beleidsvorming. Wij maken sport mogelijk door hiervoor de juiste accommodaties beschikbaar te stellen met als doel breedtesport met oog voor kwetsbare groepen. De daadwerkelijke inhoud van sport zelf komt voort uit een actief verenigingsleven en wordt opgepakt door actieve verenigingsbestuurders en Hi5Ambacht. Met het rekenkamerrapport worden weliswaar conclusies getrokken onder andere over de capaciteit en het ontbreken van een visie, maar wij hebben onder de sportverenigingen en vanuit de gemeenteraad geen diepe ontevredenheid ervaren over het huidige beleid. Toch denken wij dat er nog voldoende werk te verzetten is voor het toekomstbestendig maken van sport en de sportaccommodaties. De voorliggende rapportage met aanbevelingen en conclusies beschouwen wij als een mooi startpunt hiervoor.

Conclusies

In het onderzoek richt u zich op de volgende vier onderdelen:

1. Doeltreffendheid: Welke beleidsdoelen heeft de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sinds 2016 geformuleerd voor het sportbeleid?
2. Doelmatigheid: Wat zijn de resultaten en kosten van het Ambachtse sportbeleid geweest in de periode 2016-2020?
3. Uitnodigend bestuur: In hoeverre heeft de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sportverenigingen (en eventueel andere sportstakeholders) in de periode 2016-2020 op structurele wijze betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid en (achteraf) een toelichting gegeven over wat er met de input van sportverenigingen is gedaan?
4. Toekomstbestendigheid: Hoe actueel zijn de huidige beleidsdoelen en sluiten deze nog goed aan bij de (capaciteit)behoeften van de gebruikers van de sportaccommodaties en -voorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht?

Op elk van deze vier onderdelen trekt u conclusies. Daarnaast presenteert u een normenkader voor de beoordeling van het sportbeleid. Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in de conclusies en de beoordeling van het normenkader. Echter, graag willen wij nader ingaan op twee specifieke conclusies.

In de eerste plaats gaat het om hoofdconclusie 5 in paragraaf 2.1. U geeft aan dat bepaalde vastgestelde beleidsdoelen niet behaald zijn. Het gaat onder meer om de valkuil voor Turnvereniging Souplesse, de verbinding tussen de Ridderhal en zwembad De Louwert en het aanpassen van het MJOP in samenspraak met Cascade. Hierbij merken wij op dat deze doelstellingen weliswaar niet zijn behaald of activiteiten niet zijn uitgevoerd, maar dat hier gemotiveerde heroverwegingen en bijbehorende besluitvorming aan ten grondslag hebben gelegen. In de vergadering van de commissie WOS van september 2016 is reeds met de raad besproken dat er geen fysieke verbinding tussen de Ridderhal en Zwembad de Louwert zou komen. Het MJOP van de Ridderhal is nog niet geactualiseerd omdat wij dit vanaf 2021 doen. Wij zijn hiermee dan ook eind vorig jaar samen met Cascade mee gestart. De ambitie voor een valkuil voor turnvereniging Souplesse is weliswaar in de Nota Accommodatiebeleid 2013 - 2020 opgenomen, maar bleek na onderzoek financieel niet haalbaar te zijn. Hierdoor is deze ambitie niet meegenomen in het coalitieakkoord dat is gesloten na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Deze herzieningen zijn niet meegenomen in de rapportage.

Hiernaast willen wij graag een opmerking plaatsen bij hoofdconclusie 3 in paragraaf 2.2. Hier geeft u aan dat wij 'via indirecte subsidies' in 'de afgelopen jaren tussen de 200.000 en 250.000 euro' hebben bijgedragen aan de sportverenigingen die gebruikmaken van de sportaccommodaties. De genoemde bedragen zijn correct, maar de formulering van uw conclusie wekt de indruk dat het om totaalbedragen gaat. Dat is niet het geval, wij hebben deze bedragen op jaarlijkse basis bijgedragen. Bovendien hiermee ontstaat wellicht het beeld dat wij van het totale sportbudget slechts deze bedragen hebben uitgegeven in het voordeel van de sportverenigingen. Wij willen daarom graag uw opmerking over de directe subsidie aan onder andere de exploitanten van de sporthallen extra kracht bijzetten. Deze komen, zoals u terecht opmerkt, net als de indirecte subsidies óók ten goede aan de sportverenigingen.

Aanbevelingen algemeen

In paragraaf 2.5 doet u een viertal aanbevelingen voor de verbetering van het sportbeleid in onze gemeente. Hieronder reageren wij op deze aanbevelingen. Wij zien hierbij samenhang tussen de aanbevelingen en reageren daarom gecombineerd op aanbevelingen 2 en 4.

Aanbeveling 1

In de eerste plaats beveelt u aan om een sportvisie op te stellen. U baseert deze aanbeveling op de conclusie dat onze gemeente niet beschikt over een eigen 'sportnota', dat sport enkel een subonderdeel binnen andere beleidskaders is en dat een 'beleidskader sport' ontbreekt.

Zoals eerder aangegeven onderschrijven wij deze conclusies, maar ook deze aanbeveling. Echter, om begripsverwarring te voorkomen, geven wij nadrukkelijk aan dat het in eerste instantie daadwerkelijk om een visie gaat. Sport is een zogeheten containerbegrip. In een visie kunnen wij uitwerken hoe wij naar sport in onze gemeente kijken en duidelijk maken wat we hier wel en niet onder verstaan. Daarnaast maken we met een visie helder hoe wij ons verhouden tot sport en de verenigingen. Hierbij geven wij invulling aan onze rol, zowel ten aanzien van accommodaties als de verenigingen.

Wat ons betreft is het met een visie mogelijk om de basis voor de genoemde 'sportnota' of 'beleidskader sport' te leggen. De laatstgenoemde documenten zijn in onze ogen namelijk documenten die voortvloeien uit een visie en kaders voor de uitvoering bieden. Hierbij willen wij overigens ook wijzen op het nieuwe sportakkoord. In dit akkoord maken wij nu al afspraken met de sportverenigingen over de invulling van belangrijke beleidsthema's en onze faciliterende rol als gemeente. Nog voor de zomer zullen wij de

resultaten van het sportakkoord aan de gemeenteraad presenteren. Wij hanteren daarmee dezelfde denkrichting als bij de opstelling van het Preventieplan Sociaal Domein, waarbij via gesprekstafels input bij sportverenigingen en partners is opgehaald en hun kennis en ervaring wordt ingezet om de sportinhoud te verbeteren.

Ons voorstel is om de visie op sport tijdens de volgende raadsperiode op te stellen. Het sportakkoord is dan al enige tijd operationeel waardoor er nog beter zicht is op de behoeften van onze verenigingen en de functie van sport binnen onze gemeente. We kunnen dan ook beter bepalen aan wat voor document op dat moment behoefte is.

Aanbevelingen 2 en 4

Met aanbevelingen 2 en 4 adviseert u om beter meetbare en tijdsgebonden doelen van het sportbeleid op te stellen. Daarnaast suggereert u om te investeren in de samenwerking tussen de gemeenten en de sportverenigingen waarbij Hi5Ambacht een belangrijke rol kan spelen. In onze ogen is het opstellen van scherpe doelen onderdeel van het formuleren van een beleidskader en de uitvoering die hierbij hoort. Aanbeveling 2 willen wij daarom overnemen, maar wij kunnen deze niet direct uitvoeren. Hiervoor dient eerst een visie worden opgesteld. Bovendien willen wij erop wijzen dat het focussen op meetbaarheid in op dit beleidsterrein kan leiden tot een het voorbijgaan aan de inhoudelijke waarde van sport. Als vanzelfsprekend zullen wij blijven investeren in een goede samenwerking met de sportverenigingen. De rol van Hi5Ambacht nemen wij daarin mee.

Aanbeveling 3

Bij aanbeveling 3 stelt u voor om 'sportgerelateerde beleidskaders' te actualiseren met nieuwe trends. Hierbij wijst u specifiek op de koppeling met de omgevingswet en gezondheidsthema's zoals roken, overgewicht en alcohol. Wij begrijpen uw aanbeveling en zien hier de waarde van in. Wij zullen daarom bij het opstellen en actualiseren van gerelateerde beleidskaders specifieke aandacht hebben voor de koppeling met sport. Voor sport was er weliswaar weinig aandacht in de nota van uitgangspunten voor de omgevingsvisie, maar inmiddels is dit wel een belangrijk onderdeel geworden van het thema 'gezondheid' en wordt verder meegenomen in het uitgebreide participatietraject voor de omgevingsvisie.

Tot slot

Aansluitend op ons voorstel om in de volgende raadsperiode een visie op te stellen, stellen wij voor om dan ook nieuw sportbeleid op te stellen. Bij de vorming van dit nieuwe beleid halen wij wensen en behoeften bij diverse maatschappelijke partners op. Op basis van het nieuwe sportbeleid wordt het ook mogelijk om het accommodatiebeleid te actualiseren.

Wij dank u nogmaals voor het verrichte onderzoek en de aanbevelingen. Wij hopen met onze reactie een bijdrage te leveren aan de verdere gesprekken over de versterking van de rol van sport in onze gemeente.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en Wethouders van Hendrik-Ido-Ambacht,

De secretaris,
Mr. A.J.M. Martens

De Burgemeester,
J. Heijkoop

Nota van bevindingen

4. Doeltreffendheid

Het sportbeleid vormt een belangrijk onderdeel van de sociale infrastructuur van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Sport is gezond en leert jongeren en ouderen samen te werken in een team en respect te hebben voor elkaar. Daarnaast draagt sport bij aan een lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden. Daarom streeft het college van B&W ernaar sport en sportvoorzieningen toegankelijk te houden voor alle inwoners (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018a: 16). In dit hoofdstuk schetsen we de doeltreffendheid van het sportbeleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in de periode 2016 tot en met 2020.

Voor het bepalen van de doeltreffendheid van het gevoerde sportbeleid worden de subnormen uit het eerder gepresenteerde normenkader gevolgd. Voor ieder beleidskader wordt gekeken naar de doelrealisatie: zijn de gestelde beleidsdoelen behaald? Verder bestudeerd hoe beleidsdoelen zijn doorvertaald in uitvoeringsprogramma's en hoe de sturing en beoordeling van verantwoordingsinformatie heeft plaatsgevonden. Aan het einde van het hoofdstuk, in de normenevaluatie, worden uitspraken gedaan over het algemene beeld van de doeltreffendheid van het beleid.

4.1 Geen eigenstandige sportbeleidsnota

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht heeft geen sportbeleidsnota. Het sportbeleid zit verweven in andere beleidskaders. Sportbeleid is hierdoor slechts een onderdeel van ander beleid en geen eigenstandig thema (respondent 2). Er is voor sport ook geen aparte functie ingericht binnen de gemeente. Een aantal respondenten geeft aan dat het ontbreken van een beleidskader 'sport' ertoe heeft geleid dat er geen duidelijk beleid is voor de capaciteitsproblematiek die al sinds 1997 speelt bij sportverenigingen, voor de status en toekomst van de Ridderhal en voor de ondersteuning van sportverenigingen op thema's als scholing van vrijwilligers en omgang met bijvoorbeeld racisme, transgenderbeleid of andere onderwerpen binnen het thema positieve sportcultuur. Het lokale sportakkoord, zo geven verschillende respondenten aan, kan leiden tot een verdere uitwerking van een Beleidskader Sport.

Er zijn verschillende andere beleidskaders waarin sport een belangrijke bijdrage levert aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Sommige beleidskaders die (nog steeds) van invloed zijn op het sportbeleid in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zijn vastgesteld vóór 2016, zoals de Nota Accommodaties uit 2013. Andere beleidsnota's hebben een initiële einddatum die na 2020 ligt. Er zijn vijf specifieke beleidskaders waar sport een onderdeel van is en die in dit hoofdstuk worden besproken:

1. Beleidskader Subsidies en de uitvoeringsprogramma's 2016-2020;
2. Nota Accommodatiebeleid 2013-2020;
3. Speelruimteplan 2014-2024;
4. Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2008;
5. Regionale Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Holland Zuid 2016-2019.

4.2 Beleidskader Subsidies en de uitvoeringsprogramma's 2016-2020

Uitgangspunten van het Beleidskader Subsidies

Het Beleidskader Subsidies is op 7 september 2015 vastgesteld in de gemeenteraad. In het beleidskader, dat nauw verbonden is aan de Algemene Subsidie Verordening 2015, worden de subsidieambities voor de periode 2016-2020 beschreven. Het beleidskader wordt eens in de vier jaar vastgesteld en vormt de basis voor het jaarlijkse uitvoeringsprogramma (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015a: 2). Voor de periode 2016-2020 zijn voor het onderdeel sport en recreatie de volgende doelen voor het subsidiebeleid geformuleerd (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015b: 3):

- beweging en deelname aan sport bevorderen bij inwoners in zijn algemeenheid en kwetsbare groepen in het bijzonder;
- een infrastructuur scheppen en in stand houden voor recreatieve doeleinden ten behoeve van de bevordering van participatie, ontplooiing en gezonde leefstijl van de lokale bevolking.

Dit zijn breed gedefinieerde doelen zonder duidelijke, meetbare operationalisatie. Hiermee bedoelen we dat er geen nulwaarde en streefcijfer zijn gedefinieerd. Daardoor is het lastig te bepalen welk ambitieniveau de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht nastreeft met haar sportsubsidiebeleidsdoelen. Ook is het niet mogelijk een effectmeting uit te voeren om te bepalen of de uitkomsten van het subsidiebeleid in de periode 2016-2020 in lijn zijn met de verwachte prestaties.

De planning- en controldocumenten en de uitvoeringsprogramma's geven hier ook geen zicht op. In de jaarstukken of begrotingen worden bijvoorbeeld geen streefwaardes genoemd voor waar de gemeente in 2020 wil staan, al staan de partijen die sportsubsidie ontvangen in hun jaarverslagen wel stil bij waar de subsidie in het desbetreffende jaar aan is besteed.

Doorvertaling in de uitvoeringsprogramma's, met een kostenstijging zonder verdere duiding

De beleidsdoelen uit het beleidskader vinden hun doorvertaling in de Uitvoeringsprogramma's Subsidie. In de periode 2016-2020 zijn vijf uitvoeringsprogramma's gedefinieerd. In tabel 4.1 staan de beschreven doelstellingen voor het jaar 2016. De doelstellingen sluiten aan bij de gestelde beleidsdoelen in het Beleidskader Subsidies. In dat opzicht vindt er een nauwe doorvertaling plaats van de te realiseren beleidsdoelen naar het uitvoeringsprogramma van 2016. Dit geldt ook voor de andere uitvoeringsprogramma's in de periode 2016-2020 (zie tabellen 4.2 tot en met 4.5).

De grootste subsidiepost in 2016 is de exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal. De subsidiekosten zijn ten opzichte van 2015 gelijk gebleven. De beschreven prestaties kennen geen meetbare operationalisatie. Op basis hiervan is niet duidelijk wat in 2016 precies het doel van de subsidie was. Er wordt enkel gesproken in brede doelstellingen en prestaties, zoals: een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod, het faciliteren van de binnensport of de ontplooiing van een gezonde levensstijl.

Tabel 4.1 Beschreven doelstellingen Uitvoeringsprogramma Subsidies 2016, thema sport en recreatie.

Jaar	Beschreven doelstellingen	Beschreven prestaties	Kosten
2016	- Faciliteren van binnensport	- De exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal	917.078 euro (+0% t.o.v. 2015)
	- Bevorderen van beweging en deelname aan sport	- De exploitatie van zwembad de Louwert	229.738 euro (+0% t.o.v. 2015)
	- Bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde levensstijl	- Een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor doelgroepen	14.468 euro (+0% t.o.v. 2015)
	- Stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor	- Een regionaal sportaanbod voor	

	mensen met een beperking - Duurzame verbetering van het lokale sportaanbod	mensen met een beperking	
Totaal	1.161.279 euro (+0% t.o.v. 2015)		

Bron: Uitvoeringsprogramma Subsidie 2016, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

In 2017 is er voor sport en recreatie 1 procent meer subsidie verleend, vanwege een verhoogde prijsindexering (zie tabel 4.2). De doelstellingen waren dezelfde als in 2016, al wordt sinds 2017 niet meer gewerkt aan een regionaal sportaanbod voor mensen met een beperking. Net als in het uitvoeringsprogramma van 2016 kennen de beschreven prestaties in 2017 geen meetbare operationalisatie.

Tabel 4.2 Beschreven doelstellingen Uitvoeringsprogramma Subsidies 2017, thema sport en recreatie.

Jaar	Beschreven doelstellingen	Beschreven prestaties	Kosten
2017	- Faciliteren van binnensport - Bevorderen van beweging en deelname aan sport - Bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde levensstijl - Stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor mensen met een beperking - Duurzame verbetering van het lokale sportaanbod	- De exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal	926.244 euro (+1% t.o.v. 2016)
		- De exploitatie van zwembad de Louwert	232.035 euro (+1% t.o.v. 2016)
		- Een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep	14.613 euro (+1% t.o.v. 2016)
Totaal	1.172.892 euro (+1% t.o.v. 2016)		

Bron: Uitvoeringsprogramma Subsidie 2017, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

In 2018 waren de subsidiekosten voor de subsidies voor sport en bewegen 2 procent hoger. De beschreven doelstellingen zijn niet veranderd, al geldt ook hier dat het ontbreekt aan meetbare operationalisaties van de doelstellingen en verwachte prestaties.

Tabel 4.3 Beschreven doelstellingen Uitvoeringsprogramma Subsidies 2018, thema sport en recreatie.

Jaar	Beschreven doelstellingen	Beschreven prestaties	Kosten
2018	- Faciliteren van binnensport - Bevorderen van beweging en deelname aan sport - Bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde levensstijl - Stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor mensen met een beperking - Duurzame verbetering van het lokale sportaanbod	- De exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal	944.769 euro (+2% t.o.v. 2017)
		- De exploitatie van zwembad de Louwert	236.676 euro (+2% t.o.v. 2017)
		- Een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep	14.905 euro (+2% t.o.v. 2017)
Totaal	1.196.350 euro (+2% t.o.v. 2017)		

Bron: Uitvoeringsprogramma Subsidie 2018, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Net als in 2018 is het subsidiebudget voor sport en recreatie in 2019 gestegen, ditmaal met 1,5 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Qua doelstellingen en beschreven prestaties veranderde er niets. Ook hier is lastig te achterhalen wat de streefwaardes waren en onmogelijk een prestatiemeting uit te voeren van het succes van de subsidieverstreking, terwijl dit met het vaststellen van de Algemene Subsidie Verordening uit 2015 wel een nadrukkelijk streven was (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015a: 1).

Tabel 4.4 Beschreven doelstellingen Uitvoeringsprogramma Subsidies 2019, thema sport en recreatie.

Jaar	Beschreven doelstellingen	Beschreven prestaties	Kosten
2019	- Faciliteren van binnensport - Bevorderen van beweging en deelname aan sport - Bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde levensstijl - Stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor mensen met een beperking	- De exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal	958.941 euro (+1,5% t.o.v. 2018)
		- De exploitatie van zwembad de Louwert	240.266 euro (+1,5% t.o.v. 2018)
		- Een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep	15.129 euro (+1,5% t.o.v. 2018)

	- Duurzame verbetering van het lokale sportaanbod		
Totaal	1.214.296 euro (+1.5% t.o.v. 2018)		

Bron: Uitvoeringsprogramma Subsidie 2019, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

In 2020 zijn de subsidiekosten met 6,4 procent gedaald ten opzichte van de startsubsidie in 2019. Dit komt met name door twee veranderingen. Allereerst was de bijdrage voor de exploitatie van het zwembad de Louwert in 2020 lager dan in 2019 vanwege lagere begrote exploitatielasten van de nieuwe exploitant van het zwembad voor 2020. In 2020 bedroeg deze subsidie 126.445 euro, ten opzichte van 240.226 euro in 2019. Daarbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat het bedrag mogelijk met 60.000 euro wordt verhoogd naar aanleiding van een discussie tussen de nieuwe exploitant van het zwembad en de belastingdienst over btw-afdracht. Daarnaast zijn de kosten voor een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep ten opzichte van 2019 met 75,3 procent toegenomen. Het gaat hierbij om een verschuiving van 11.000 euro van het Wmo-budget voor belangenbehartiging, informatie, Beleidsadviesraad Jeugd/Wmo en projecten naar dit budget, ter bevordering van het aangepast sporten voor inwoners met een beperking.

Tabel 4.5 Beschreven doelstellingen Uitvoeringsprogramma Subsidies 2020, thema sport en recreatie.

Jaar	Beschreven doelstellingen	Beschreven prestaties	Kosten
2020	- Faciliteren van binnensport - Bevorderen van beweging en deelname aan sport - Bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde levensstijl - Stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor mensen met een beperking - Duurzame verbetering van het lokale sportaanbod	- De exploitatie van de Sophiahall en de Ridderhal	983.873 euro (+2,6% t.o.v. 2019)
		- De exploitatie van zwembad de Louwert	126.445 euro (-47,4% t.o.v. 2019)
		- Een lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep	26.522 euro (+75,3% t.o.v. 2019)
Totaal	1.136.840 euro (-6.4% t.o.v. 2019)		

Bron: Uitvoeringsprogramma Subsidie 2020, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Verantwoording van en controle op sportsubsidies

Het is bekend bij gemeenteraadsleden dat zij twee sturingsinstrumenten hebben voor sportsubsidies. Dit is namelijk uitgebreid beschreven in het accountantsverslag van 2019 (BDO, 2019: 31). Hierin wordt benadrukt dat de gemeente twee sturingsmechanismen kan toepassen:

- Het bepalen van de maximale (jaarlijkse) subsidie. De definitieve subsidie zal in geen geval hoger liggen, maar kan in beginsel wel lager worden.
- Het niet nakomen van de voorwaarden kan leiden tot intrekking van de subsidie (art. 4:48 en 4:49 AWB) en terugvordering van het subsidiebedrag.

Respondent 2 en 3 geven aan dat het tweede sturingsmechanisme in de periode 2016-2020 niet is toegepast op sportsubsidies, omdat de sportorganisaties de afgelopen vier jaar op juiste en transparante wijze verantwoording hebben afgelegd over de subsidiebesteding.

Bij de verantwoording van de sportsubsidie wordt uitgegaan van proportionaliteit tussen het subsidiebedrag en de administratieve lasten (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015a: 1). Hoe lager de subsidie is, hoe eenvoudiger de voorwaarden en verantwoording zijn. Om te beoordelen of activiteiten zijn uitgevoerd met de beschikbare subsidie wordt bij de subsidies tot 5.000 euro een verantwoording gevraagd in de vorm van een inhoudelijk verslag. De vorm van dit verslag is vrij, zolang maar duidelijk wordt dat de activiteit ook daadwerkelijk is uitgevoerd. Bij subsidiebedragen tussen de 5.000 en 100.000 euro vindt verantwoording plaats door middel van een inhoudelijk en financieel verslag, met eventueel een eenvoudige kascontrole. Dit voorkomt dat relatief kleine organisaties hoge accountantskosten moeten maken. Bij de subsidies van meer dan 100.000 euro wordt uitgegaan van prestatiegerichte subsidiëring. Voor Stichting Cascade betekent dit bijvoorbeeld dat zij een halfjaarrapportage en een inhoudelijk en financieel jaarverslag moet presenteren waar ook een onafhankelijke accountant naar heeft gekeken. Ook vindt er voor de voortgang van de prestatie- en activiteitenafspraken minimaal twee keer per jaar overleg plaats tussen Stichting Cascade en de gemeente, waarvan minimaal één bestuurlijk overleg. Bij de vaststelling wordt op basis van deze stukken gekeken of de afspraken in de subsidiebeschikking zijn nagekomen. De jaarstukken zijn altijd ter inzage beschikbaar op het gemeentehuis. In de periode 2016-2020 hebben alle sportorganisaties die een subsidie ontvangen deze op de juiste wijze verantwoord en zijn alle noodzakelijke stappen doorlopen zoals genoemd in de Algemene Subsidieverordening 2015, aldus respondent 2 en 3.

Sturing en aandacht voor het sportsubsidiebeleid

Het Uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks ter kennisname besproken in de commissievergadering en, wanneer gewenst, behandeld in de gemeenteraadsvergadering. Tijdens deze vergaderingen staat het gemeenteraadsleden vrij om raadsinstrumenten, bijvoorbeeld technische vragen, te gebruiken om duidelijkheid te krijgen over de beleidsdoelen en eventueel op basis van deze informatie de gedefinieerde doelen bij te stellen.

In 2016 zijn de technisch ingediende vragen schriftelijk beantwoord, en in de openbare vergadering van de Commissie WOS van 12 oktober 2015 zijn ‘politieke vragen’ aan de portefeuillehouder gesteld over het Uitvoeringsplan Subsidies. Geen van deze vragen ging over de sportsubsidies. Hetzelfde geldt voor de vragen voorafgaand aan en tijdens de bespreking van de subsidieplafonds 2017 en 2018 en het Uitvoeringsprogramma Subsidies 2017 in de openbare vergadering van de Commissie WOS van 10 oktober 2016. Tijdens de openbare vergadering van de Commissie WOS van 23 oktober 2017, waar de subsidieplafonds 2018 en 2019 en het Uitvoeringsplan Subsidies 2018 werden besproken, hadden de commissieleden geen vragen. Wel stipte de griffie nog aan dat eventuele vragen voor de behandeling van de Begroting 2018 konden worden gesteld. Hieraan hebben de raadsfracties van de VVD en de PvdA gehoor gegeven door onder andere te vragen naar de verantwoording van de subsidie door Stichting Cascade en de accountantscontrole op de subsidiestromen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2017a: 3 en 5). Voor het Uitvoeringsplan 2019 en 2020 zijn over specifieke sportsubsidies geen technische vragen ingediend of politieke vragen behandeld tijdens de commissievergadering. De behandeling van het Uitvoeringsprogramma heeft niet geleid tot beleidsaanpassingen van de sportsubsidies.

Accountverslag: subsidierelatie of aanbestede overheidsopdracht?

In het accountantsverslag 2019 van BDO wordt, als voorbeeld, nader ingegaan op de ‘subsidierelatie’ tussen de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht en de Stichting Cascade. Het onderscheid tussen subsidies en overheidsopdrachten (die moeten worden aanbesteed) in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht vervaagt namelijk, onder meer door een professionelere, op prestaties gerichte lokale overheid (BDO, 2019: 30). Het kenmerkende verschil tussen een subsidie en een overheidsopdracht heeft betrekking op de ‘bezwarende titel’. Wanneer aan de verstrekking van gelden nadere voorwaarden worden verbonden in de vorm van een (afdwingbare) tegenprestatie, is eerder sprake van een overheidsopdracht. Is een subsidie gekoppeld aan een bepaalde afdwingbare tegenprestatie, dan kan dus sprake zijn van een overheidsopdracht die aanbesteed moet worden. Dit verklaart mogelijk waarom de beleidsdoelen, doelstellingen en beschreven prestaties in de Uitvoeringsprogramma’s en het beleidskader geen meetbare en tijdsgebonden operationalisatie hebben.

In het accountantsverslag staat dat ‘niet ondubbelzinnig vast te stellen is’ dat bij de subsidieverlening aan Stichting Cascade sprake is van een overheidsopdracht in de zin van de aanbestedingswetgeving. Toch adviseert BDO de gemeente in het vervolg in de afspraken met subsidie-ontvangende organisaties expliciet rekening te houden met de eisen uit de aanbestedingswetgeving om onrechtmatigheden bij de subsidieverlening te voorkomen (idem: 32).

Fluctuerend beeld in bezettingsgraad

De gemeente stelt met subsidie-ontvangende organisaties ‘prestatieovereenkomsten’ op. Een voorbeeld hiervan is de prestatieovereenkomst uit 2018 tussen de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht en de Stichting Cascade. In de prestatieovereenkomst worden breed beschreven beleidsdoelen en prestaties genoemd, al is de Stichting Cascade volgens artikel 5.1 van de prestatieovereenkomst vrij om de toegekende budgetsubsidie naar eigen inzicht te besteden, zolang zij de afspraken uit de overeenkomst nakomt (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018b: 2).

Uit de prestatieovereenkomsten van alle ‘sportorganisaties’ die een subsidie ontvangen, is er één enkel kwantitatief gegeven waarop wordt gestuurd: de bezettingsgraad van de sporthallen (ibidem, art. 4.3). Uit het jaarverslag 2018 van de Stichting Cascade dat de bezettingsgraad van de sportaccommodaties, ondanks de toename aan kosten voor de exploitatie van de Sophiahallen en Ridderhallen, sinds 2016 terugloopt (zie tabel 4.6). Uit recentere cijfers blijkt dat deze trend in 2019 en 2020 een halt is toegevoegd. Hierbij moet wel aangetekend worden dat sindsdien een nieuwe rekenmethode wordt toegepast om de bezettingsgraad te bepalen. Tot juli 2017 werden de bezettingscijfers berekend per dagdeel, op basis van drie dagdelen per dag en zes dagen per week (Stichting Cascade, 2019). Bij de start van het seizoen 2017-2018 berekent stichting Cascade de bezettingscijfers op een andere manier. Het uitgangspunt is 14,5 openingsuren per dag, zes dagen per week. Dit is gebaseerd op de openingstijden van de voorzieningen: van 08:30 uur tot 23:00 uur. Bij deze nieuwe bezettingsweergave wordt gekeken naar de huurmogelijkheden die per uur worden aangeboden. Waar sprake is van deelbare zalen geeft de berekening al 100 procent zodra één zaaldeel bezet is. Deze berekeningswijze maakt dat een deel van de leegstand in de hallen niet op een goede manier in beeld komt.

Verder valt op dat in de jaarrekening 2018 van de Stichting Cascade en het jaarverslag 2019 verschillende bezettingsgraadcijfers worden gerapporteerd voor het jaar 2018. Zo wordt voor de oude hal van de Ridderhal in de jaarrekening 2018 gesproken over een bezettingsgraad van 53 procent, terwijl in de jaarstukken voor 2019 een cijfer van 83 procent wordt toegekend. Dit geldt ook voor de nieuwe hal van de Ridderhal (100% om 86%) en de Sophiahallen (90% om 56%). Het is niet te achterhalen welke gegevens juist zijn of waardoor het verschil komt, omdat in 2018 al werd gewerkt met de nieuwe berekeningsmethodiek. In de periode 2016-2020 hebben raads- en commissieleden geen vragen gesteld over de terugloop in

bezettingsgraad tot 2018, de herziene berekeningswijze of de juiste bezettingsgraadcijfers voor het jaar 2018.

Tabel 4.6 Bezettingsgraad bij de Sophiahall en Ridderhal tussen 2014 en 2020.

Accommodatie	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Ridderhal oude hal	84%	83% - 53%	57%	58%	67%	62%
Ridderhal nieuwe hal	100%	100% - 86%	87%	87%	86%	71%
Sophiahall	89%	90% - 59%	67%	69%	67%	67%

Bron: Jaarrekening 2018 en jaarverslag 2019, Stichting Cascade. Bewerking: Mulier Instituut.

4.3 Nota Accommodatiebeleid 2013-2020

Uitgangspunten en beleidsdoelen van het sportaccommodatiebeleid

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voert een strategisch accommodatiebeleid (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2013a: 33). Dit betekent dat de gemeente de grond van een aantal geselecteerde accommodaties in eigendom houdt en de exploitanten helpt accommodaties kwalitatief op een hoog niveau te houden (idem: 32). De uitgangspunten van het strategisch accommodatiebeleid staan beschreven in de Nota Accommodatiebeleid 2013-2020 die op 15 juli 2013 is vastgesteld. Hierin werden acht specifieke uitgangspunten genoemd:

1. accommodaties op het juiste schaalniveau;
2. adequaat accommodatieaanbod;
3. verantwoordelijkheid van maatschappelijke organisaties;
4. kwalitatief goede accommodaties;
5. stimulering van multifunctioneel gebruik van accommodaties;
6. regierol voor de gemeente bij beheer en onderhoud van accommodaties;
7. transparant tarievenstelsel;
8. hoge bezettingsgraad van de accommodaties.

De nota gaat niet alleen over sportaccommodaties, maar ook over culturele instellingen en het zwembad. Voor het thema sport (en recreatie) betekenen deze uitgangspunten dat de volgende beleidsdoelen werden nagestreefd:

1. nieuwbouw van zwembad de Louwert;
2. verplaatsing van het Jeugdspeelpark naar het recreatiegebied Sandelingen en zien of een integratie met een leerwerkbedrijf of activiteitscentrum mogelijk is gezien de beperkte financiële middelen voor de exploitatie van het Jeugdspeelpark;
3. vergroting van het aantal combinatiefunctionarissen (bij Stichting Hatrick) voor het organiseren van activiteiten in de gemeentelijke accommodaties;
4. realisatie van een vaste locatie voor turnvereniging Souplesse waar de turntoestellen permanent kunnen blijven staan en waar mogelijk een valkuil (kuil gevuld met schuimrubber die de val breekt) en een danszaal kunnen worden gerealiseerd;
5. voor Volleybalvereniging Vollido mogelijk maken om maandag tot en met vrijdag gebruik te maken van gymzaal de Bron;
6. nadere samenwerking met gemeente Zwijndrecht om de 'onstuimige' groei van de hockeyvereniging HC Derby te kunnen bolwerken en het daarmee gepaard gaande capaciteitsgebrek mede als gevolg van de woningbouw in de (nieuwe) wijk de Volgerlanden te verhelpen;

7. verhoging van de bezettingsgraad van de drie sporthallen (van maandag tot en met zaterdag);
8. opvang van de (noodzakelijke) capaciteitsgroei op Sportpark Schildman zonder daarbij de thuisbasis van één van de vijf sportverenigingen te verplaatsen (voetbal (2x), korfbal, tennis en jeu de boules).
9. verbinding van sporthal de Ridderhal met zwembad de Louwert voor multifunctioneel gebruik;
10. Meerjarige Onderhoud Programma's 2012-2021 opstellen voor de accommodaties, waarbij de accommodaties planmatig worden beheerd en onderhouden. De MJOP zullen worden vastgesteld door de gemeenteraad;
11. tarieven en subsidies voor sportaccommodaties transparant maken;
12. een goede database over voorzieningen en accommodaties opzetten, waardoor de gemeentelijke organisatie beschikt over de juiste informatie over de staat van de accommodatie.

Deze beleidsdoelen zijn al hele concrete beleidsacties en sluiten aan bij de gestelde uitgangspunten uit de nota. Het zijn feitelijke operationalisaties van wat er moet gebeuren om de uitgangspunten te behalen. De concreetheid van de beleidsdoelen maakt het mogelijk om binnen de looptijd van zeven jaar van de Nota Accommodaties de voortgang van het beleid te monitoren en waar nodig bij te sturen. Het ontbreekt wel aan een grotere beleidsvisie voor wat de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht met haar sportaccommodaties wil bereiken. Daarnaast ontbreekt het aan streefwaardes. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk hoeveel combinatiefunctionarissen erbij moeten komen of welke bezettingsgraadcijfers worden nagestreefd bij de sporthallen van Stichting Cascade. Hierdoor is het lastig te bepalen hoe doeltreffend het beleid werkelijk is. In het visiedocument wordt wel beschreven dat de coalitieakkoorden van 2014 en 2018 gebruikt worden als ijkpunt om de beleidslijnen te actualiseren (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2013a: 4). De coalitieakkoorden hebben echter niet geleid tot grote beleidsveranderingen voor de hierboven genoemde beleidsdoelen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2014; Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018a).

Doorvertaling van uitgangspunten naar uitvoeringsprogramma's

Voor het uitvoeren van de nota is een uitvoeringsprogramma opgesteld (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2013a: 39-41). Hierin is een aantal vervolgacties gedefinieerd die de gemeente nastreeft. Voor het sport- en sportaccommodatiebeleid betreft het een negental vervolgacties:

1. Indien het zwembad de Louwert wordt verbouwd c.q. gerenoveerd, wordt de exploitatiefunctie van de sporthallen en het zwembad in principe in één organisatie ondergebracht. Uiteraard als dit voordelen voor de exploitatie en het beheer en onderhoud oplevert. Ook wordt gekeken naar de functionele verbinding tussen het zwembad en de sporthallen bij renovatie.
2. Onder de voorwaarde dat de exploitatie van de sporthallen niet nadelig wordt beïnvloed, wil de gemeente een faciliterende rol vervullen om de wens van gymnastiekvereniging Souplesse mogelijk te maken, namelijk een eigen zaal met een valkuil. Het gebruik c.q. de overname van de gymzaal Weteringsingel door Souplesse zal worden onderzocht. Voorwaarde is dat er geen extra kosten voor de gemeente zijn en dat de geplande toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van het gebied niet wordt gehinderd.
3. Onder voorwaarde dat de exploitatie van de sporthallen niet nadelig wordt beïnvloed, wil de gemeente een faciliterende rol vervullen om de volleybalvereniging Vollido de mogelijkheid te bieden volledig gebruik te gaan maken van de gymzaal de Bron. In overleg met Vollido en Cascade wordt het gebruik van de gymzaal De Bron door Vollido onderzocht.
4. Cascade en de gemeente onderzoeken de mogelijkheden om de bezettingsgraad van de drie sporthallen en de drie gymzalen te verhogen.
5. De gemeente gaat in overleg met het bestuur van het Jeugdspeelpark en enkele zorgaanbieders de mogelijkheden onderzoeken om op het Jeugdspeelpark een leerwerkbedrijf en/of dagbesteding te organiseren. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij het LAB (Lokaal Ambachts Leer- en werkbedrijf).

6. Op basis van de notitie Verhuur en in gebruik geven van schoolgebouwen zijn regels opgesteld voor het gebruik van schoolgebouwen. De regels worden toegepast en vormen onderdeel van deze nota.
7. Waar inhoudelijke en financiële synergie tussen partijen mogelijk is, wordt multifunctionaliteit in gemeentelijke accommodaties bevorderd. De mogelijkheden die in de conceptnota Accommodatiebeleid zijn aangegeven, worden waar mogelijk verder uitgewerkt.
8. Ten aanzien van de strategische accommodaties (Cascade, Dock-03, sporthallen, Zwembad, sportpark Schildman, den Brommert, Jeugdspeelpark) blijft de grond in eigendom van de gemeente. Dat geldt in principe ook voor de opstallen (behalve op Sportpark), maar niet uitgesloten is dat in de toekomst andere keuzes mogelijk zijn. Voor de overige gemeentelijke accommodaties geldt de eigendom van grond en opstal in principe niet.
9. Het college accepteert op dit moment de verschillen en differentiatie in tarieven van sportverenigingen. Door nader en specifiek onderzoek te doen naar de tarieven voor de buiten- en de binnensportverenigingen zal het college de gemeenteraad in een aparte nota informeren en eventuele voorstellen ter besluitvorming voorleggen.
10. Er wordt een database voor gemeentelijke accommodaties gemaakt die jaarlijks wordt aangevuld c.q. bijgesteld.

De meeste vervolgacties sluiten aan bij de gestelde beleidsdoelen in de Nota Accommodaties 2013-2020. Opvallend is wel dat een aantal beleidsdoelen geen verdere doorvertaling krijgt in het uitvoeringsprogramma. Het betreft hierbij de beleidsdoelen over het vergroten van het aantal combinatiefunctionarissen, de nadere samenwerking met gemeente Zwijndrecht om de groei van HC Derby te kunnen bolwerken, het opvangen van de (noodzakelijke) capaciteitsgroei op Sportpark Schildman zonder daarbij de thuisbasis van een van de vijf sportverenigingen te verplaatsen, en het opstellen van MJOP's 2012-2021 voor de accommodaties en het voorleggen daarvan aan de gemeenteraad. Deze beleidsdoelen zijn zo concreet dat ze ook als zelfstandige vervolgacties beschouwd kunnen worden.

Beleidsrealisatie van de Nota Accommodaties

In 2020 liep de Nota Accommodaties af. Momenteel wordt er gewerkt aan een update van de nota. In tabel 4.7 is te zien of de sportdoelstellingen in de periode 2013-2020 zijn gerealiseerd.

Tabel 4.7 Beleidsrealisatie dossiers Nota Accommodaties, thema sport en recreatie.

Beleidsdoel	Beleidsrealisatie
Nieuwbouw van zwembad de Louwert	Er is gekozen voor nieuwbouw van zwembad de Louwert. Op 2 oktober 2017 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan vastgesteld (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2017b). Gedurende de periode van terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan 'Zwembad de Louwert' zijn er geen zienswijzen ingediend. Op 6 februari 2019 is er een memo verschenen over de stand van zaken bij de bouw van het nieuwe binnenbad van de Louwert. Hierin werd gesproken over een geplande ingebruikname op 1 oktober 2019 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2019c). Het zwembad is uiteindelijk in juli 2020 opgeleverd. Hiermee kan worden gesteld dat het beleidsdoel, zoals gesteld in de Nota Accommodaties, is gerealiseerd. Het project is wel met enige vertraging afgerond. Uniek aan het zwembad is dat dit het eerste zwembad in Nederland is dat gerealiseerd wordt via het zogenaamde 'sportconcept' (ZwemRecreatie, 2018). Dat is een nieuw concept waarbij ontwerp, realisatie, exploitatie, onderhoud en (eventueel) financiering bij één partij worden ondergebracht. Door dit concept kan de gemeente geld besparen en wordt achterstallig onderhoud aan sportcomplexen voorkomen. Momenteel is het onduidelijk wat dit concept de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht heeft opgeleverd, al kan dit in de toekomst nader onderzocht worden.

Verplaatsing van het Jeugdspeelpark naar het recreatiegebied Sandelingen en zien of een integratie met een leerwerkbedrijf of activiteitscentrum mogelijk is gezien de beperkte financiële middelen voor de exploitatie van het Jeugdspeelpark	Het Jeugdspeelpark is uiteindelijk in juli 2018 verplaatst naar het recreatiegebied Sandelingen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018b). Het is ook mogelijk gebleken een zorgcomponent toe te voegen aan het park. Het park is geheel energieneutraal. In 2015 is hiervoor een planning gemaakt, waarbij werd uitgegaan van een opening eind 2016. Uiteindelijk is het park anderhalf jaar later opengestaan. De gemeente heeft haar budget met 65.000 euro overschreden (idem). Dit kwam onder meer doordat de looptijd van het project anderhalf jaar langer was, waardoor ook de projectbegeleiding langer doorliep. Ook waren de kosten voor het brandpunt bij het zorggebouw hoger dan voorzien, mede doordat de kosten voor openbare verlichting in eerste instantie niet waren meegenomen in de oorspronkelijke raming (idem). Al met al is het beleidsdoel gerealiseerd, met een iets langer looptijd en met enkel een kleine (en logische) budgetoverschrijding voor de gemeente.
Vergroting van het aantal combinatiefunctionarissen voor het organiseren van activiteiten in de gemeentelijke accommodaties	Hier is geen uitspraak over te doen op basis van de beschikbare gegevens in het raadsinformatiesysteem. Tijdens de bespreking over de winternota 2019 is enkel gesproken over het feit dat de middelen voor de subsidie aan Stichting Hattract voor de inzet van een sportcoach na schooltijd niet op het juiste taakveld begroot stonden. Deze 50.000 euro is daardoor verschoven naar een andere budgetregel binnen hetzelfde programma (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2019d: 23). Wel wordt uit gesprekken met respondenten duidelijk dat het project Hi5Ambacht flink is gegroeid, en daarmee ook het activiteitenaanbod. Er wordt momenteel ook verkend wat een goede organisatievorm is om de groei van Hi5Ambacht bij te benen en de sterke lokale functie die de organisatie heeft te borgen voor de toekomst. Hierdoor kan worden gesteld dat het beleidsdoel is behaald.
Realisatie van een vaste locatie voor turnvereniging Souplesse waar de turntoestellen permanent kunnen blijven staan en waar mogelijk een valkuil (kuil gevuld met schuimrubber die de val breekt) en een danszaal kunnen worden gerealiseerd	Tijdens de openbare vergadering van de gemeenteraad op 8 november 2018 is de wethouder ingegaan op de wens om voor Souplesse een turnhal te realiseren. Tot dan toe was dit niet gelukt. In zijn bijdrage vertelde hij het volgende (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018c: 84): ‘...ik heb indertijd in een van mijn eerste algemene beschouwingen als raadslid al iets geroepen over turnvereniging Souplesse. Het was de voorganger van mijn voorganger die daarop toen heeft gereageerd; het ging toen over een valkuil voor Souplesse. Ik wil mij hierover heel voorzichtig uitlaten, want blijkbaar zijn mijn twee voorgangers er niet in geslaagd om een valkuil of een turnhal voor Souplesse te realiseren. Wel vind ik het onderzoeken van de mogelijkheden in dezen de moeite waard. Daarbij moet je dan wel de belangen van alle verenigingen goed in ogenschouw nemen, want wanneer wij de Ridderhal uitbreiden - dat is wellicht mogelijk - zal dat een centendiscussie kunnen worden, maar wanneer wij gaan inbreiden, zal dat ten koste gaan van de capaciteit voor andere sportverenigingen in die hal. Hier moeten wij dus goed naar kijken.’ Er zijn sindsdien geen nieuwe stappen op dit dossier ondernomen. Tegen die achtergrond kan gesteld worden dat het beleidsdoel uit 2013 niet is gerealiseerd. Uit meerdere interviews blijkt dat het gaat om een investering van 200.000 euro om een valkuil te realiseren. Dit kan de veiligheid van turners ten goede komen.
Volleybalvereniging Vollido de mogelijkheid geven van maandag tot en met vrijdag gebruik te maken van gymzaal de Bron	Vereniging Vollido speelt momenteel in de Ridderhal en niet in de gymzaal de Bron. Uit het raadsinformatiesysteem van gemeente Hendrik-Ido-Ambacht komt niet naar voren dat dit na het opstellen van de Nota Accommodaties nog uitgebreid behandeld is. Er zijn onvoldoende gegevens om een uitspraak te kunnen doen over de realisatie van dit gestelde beleidsdoel.
Nadere samenwerking met gemeente Zwijndrecht om de ‘onstuimige’ groei van de hockeyvereniging HC Derby te	Naar aanleiding van een brief vanuit HC Derby van 19 september 2015 is uiteindelijk besloten om het Convenant van 27 mei 1998, waarin een rol is opgenomen voor zowel gemeente Zwijndrecht als Hendrik-Ido-Ambacht, op te zeggen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015d). Het verzoek van de vereniging was om over te gaan op een nieuwe

kunnen bolwerken en het daarmee gepaard gaande capaciteitsgebrek mede als gevolg van de woningbouw in de (nieuwe) wijk de Volgerlanden te verhelpen	relatie, waarbij de gemeente Zwijndrecht eigenaar zou worden van de velden en in samenwerking met de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht de financiering van het onderhoud daarvan voor haar rekening zou nemen. Uiteindelijk is besloten dat het onderhoud enkel bekostigd zou worden via de begroting van de gemeente Zwijndrecht. Wel is tijdens een openbare raadsvergadering van 1 december 2016 gesproken over het vervangingsvraagstuk van de hockeyvelden van HC Derby (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2019g). Hierbij lag voor gemeente Hendrik-Ido-Ambacht een eenmalige investering van 300.000 euro voor het vervangen van de huidige hockeyvelden op tafel. Een van de grote vragen is hoe het geld uit gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, uiteindelijk via gemeente Zwijndrecht, bij de hockeyvereniging terechtkomt. De raad is akkoord gegaan met het beschikbaar stellen van de eenmalige investering, al gaf de wethouder het volgende aan in het debat: ‘...HC Derby zal hierna altijd alleen op de gemeente Zwijndrecht zijn aangewezen. HC Derby is nu een Zwijndrechtse vereniging. Als het wéér fout zal gaan en de vereniging zal bij Ambacht aankloppen, zou haar worden gezegd dat zij bij de gemeente Zwijndrecht moet zijn.’ (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016: 20). Hieruit kan worden opgemaakt dat er zeker stappen zijn gezet om de groei van HC Derby, het daarbij behorende capaciteitsgebrek en de noodzaak tot vervanging van de velden te bolwerken in onderlinge samenwerking met de gemeente Zwijndrecht (al zullen de gemeenten in de toekomst niet meer gezamenlijk kijken naar financiële ondersteuning voor HC Derby).
Verhoging van de bezettingsgraad van de drie sporthallen (van maandag tot en met zaterdag)	Uit de jaarrekening van Stichting Cascade van 2018 blijkt dat het bezettingspercentage van de drie sporthallen in de periode 2015-2018 is afgenomen (Stichting Cascade, 2018: 4). Bij de oude Ridderhal ging de bezettingsgraad van 67 procent in 2015 naar 53 procent in 2018. Bij de nieuwe Ridderhal bleef het bezettingspercentage in dezelfde periode gelijk, en bij de Sophiahallen nam het met 8 procent af. Uit de laatste cijfers blijkt dat de bezettingsgraad in de periode 2019-2020 wel is verbeterd, al komt dit mede door een nieuwe berekeningsmethodiek, die niet volledig zicht geeft op de (mogelijke) leegstand van zalen wanneer slechts één zaaldeel bij een accommodatie in gebruik is. Daarnaast bestaat er een ambiguïteit tussen de cijfers die in de jaarrekening van Stichting Cascade in 2018 zijn gepresenteerd en die uit het jaarverslag 2019. Hoewel het erop lijkt dat dit gestelde doel behaald is, zijn er wel enkele vragen te stellen over de berekeningswijze ervan (zie pagina 18 en 19 van het rekenkamerrapport).
Opvang van de (noodzakelijke) capaciteitsgroei op Sportpark Schildman zonder daarbij de thuisbasis van een van de vijf sportverenigingen te verplaatsen (voetbal (2x), korfbal, tennis en jeu de boules)	In het raadsinformatiesysteem staan onvoldoende gegevens om een uitspraak te kunnen doen over de realisatie van dit gestelde beleidsdoel. Verschillende respondenten geven wel aan dat het aantal sportvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht, ondanks de groei van de Volgerlanden, niet is meegegroeid. Veel verenigingen lopen tegen hun capaciteitsgrenzen aan. In de zomer van 2018 zijn wel de kunstgrasvelden van de voetbalverenigingen gekeurd. Het keuringsrapport geeft weer dat onder andere veld 5 gebreken vertoont. Dit heeft ertoe geleid dat veld 5 is afgekeurd en daarom niet meer voor officiële wedstrijden gebruikt kan worden. Uit het keuringsrapport bleek dat het veld drie jaar eerder dan gepland aan vervanging toe was. In het coalitieprogramma was aangegeven dat er bij nieuwe velden geen rubberkorrels gebruikt zouden worden. Dit houdt in dat er een veld aangelegd moet worden met een alternatieve infill. Op dit moment wordt het veld voorbereid/vervangen. Voor deze investering is er in de kadernota van 2020 geld gereserveerd en vrijgemaakt. Ook is er in de jaren geïnvesteerd in kunstgrasvelden om meer activiteiten op de velden mogelijk te maken.
Verbinding van sporthal de Ridderhal met zwembad de	Het zwembad en de Ridderhal maken samen onderdeel uit van het cluster van sportaccommodaties in het hart van Hendrik-Ido-Ambacht. Tijdens de bouw van

Louwert voor multifunctioneel gebruik	zwembad de Louwert is rekening gehouden met de relatie tussen de sporthal en het zwembad. Zo was een van de randvoorwaarden om in te zetten op een eenduidige inrichting van het parkeerterrein en te zorgen voor een gelijke gevelmaterialisering. Er zijn op deze manier wel ‘verbindingen’ gelegd tussen de gebouwen, maar dat heeft tot op heden niet geleid tot multifunctioneel gebruik van bijvoorbeeld de kantine. Hiermee kan gesteld worden dat het beleidsdoel niet is gerealiseerd.
Opstellen van Meerjarige Onderhoud Programma's 2012-2021 voor de accommodaties waarbij de accommodaties planmatig worden beheerd en onderhouden. De MJOP's zullen worden vastgesteld door de gemeenteraad	Dit gestelde beleidsdoel is gerealiseerd. Zo zijn in 2017 nog de MJOP's van de Sophialhal en Ridderhal geactualiseerd. Met de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zijn toen afspraken gemaakt over de investerings- en onderhoudsplannen 2017 tot en met 2026. Totaal betrof dit een bedrag van ongeveer 1.765.000 euro voor die periode. Conform artikel 5.9 van de prestatieovereenkomst 2015 met de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht vormt Stichting Cascade een voorziening groot onderhoud, indien het resultaat dit toelaat, met een jaarlijkse last van 158.000 euro, zijnde circa 94.000 euro aan regulier onderhoud en 64.000 euro aan dotatie aan de onderhoudsvoorziening. Ten behoeve van het groot onderhoud is ultimo 2019 conform de planning een voorziening van 465.000 euro getroffen. Wel valt op dat in de jaarrekening 2019 van Stichting Cascade wordt geconstateerd dat het in de huidige planvorming ontbreekt aan een doorkijk naar 2030 en verder (Stichting Cascade, 2019: 12). In 2018 is de vraag al gesteld wat de visie van de gemeente op de Ridderhal is met betrekking tot grootschalig onderhoud (de hal is 47 jaar oud) en verduurzaming (energiebesparende maatregelen c.q. Wet milieubeheer-inrichtingen). Omdat het antwoord op deze vraag tot op heden ontbreekt en het MJOP dat de gemeente hanteert volgens Stichting Cascade geen goed beeld geeft voor de komende jaren, heeft Stichting Cascade eind 2019 zelf het initiatief genomen om dit in kaart te brengen. Om in de toekomst goede afwegingen te kunnen maken, is inzicht in de technische kwaliteit en conditie van het gebouw essentieel. Een extern bureau heeft een nieuw Meerjarenonderhoudsplan en een QuickScan duurzaamheid opgesteld. De uitkomsten van deze rapporten samen maken inzichtelijk dat: • er de komende jaren veel geld nodig is om de gehele Ridderhal op conditie te krijgen en te houden. De komende tien jaar is bijvoorbeeld al ca. 1,5 miljoen euro nodig voor regulier onderhoud aan de Ridderhal; • het een grote uitdaging wordt om te komen tot een energieneutraal pand in 2030. Duidelijk is dat er ruim 400.000 euro nodig is om de juiste verduurzamingsmaatregelen te treffen. In dezelfde jaarrekening geeft Stichting Cascade ook aan dat niet alleen het MJOP van de Ridderhal geen goed zicht geeft op de toekomst, maar dat dit geldt voor alle MJOP's van de drie accommodaties (idem: 13). De effecten op middellange en lange termijn zijn niet helder genoeg om daarop te kunnen anticiperen. Daarom is het volgens de stichting noodzakelijk om de MJOP's en huurcontracten (huurders-/eigenaarsdeel) van alle drie de panden te actualiseren. Er ligt voor de komende jaren dus ook nog een taak voor de gemeenteraad om dit nader uit te werken.
Tarieven en subsidies voor sportaccommodaties transparant maken	Bij het opstellen van de Nota Accommodaties stelde het college van B&W dat het de verschillen en differentiatie in tarieven van sportverenigingen accepteert. Wel werd aangegeven dat het college een nader en specifiek onderzoek zou doen naar de tarieven voor de buiten- en binnensportverenigingen, de gemeenteraad in een aparte nota zou informeren over tariefstellingen en op basis daarvan eventuele voorstellen ter besluitvorming zou voorleggen. Er is opvolging gegeven aan dit beleidsdoel door een ambtelijke studie te laten uitvoeren. Het onderzoek is in 2015 uitgevoerd met medewerking van sportverenigingen. Zij hebben de gemeente de informatie over hun eigen vereniging verstrekt die nodig is voor de tariefstellingsberekening. Het

	ambtelijke onderzoek gaf geen aanleiding om verdere stappen te ondernemen op het gebied van tarieven. De gemeente heeft in 2015 gemiddeld 260 euro per spelend lid bijgedragen bij verenigingen die alleen sporten in de Ridderhal, de Sophiahof of het Schildmanpark (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2017c). Over de breedte varieerde de gemeentelijke bijdrage per lid in 2015 van 42,01 euro tot 820,58 euro (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015e).
Opzet van een goede database over voorzieningen en accommodaties, waardoor de gemeentelijke organisatie beschikt over de juiste informatie over de staat van de accommodatie	Respondenten geven aan dat er een database is opgezet over voorzieningen en accommodaties, waardoor de gemeentelijke organisatie beschikt over de meest recente informatie over de staat van de accommodatie. Dit beleidsdoel is dus gerealiseerd. Op basis van documenten is niet te achterhalen waaruit deze database bestaat, welke gegevens erin staan, hoe vaak er een update plaatsvindt en welke organisaties er toegang toe hebben.

Bron: Raadsinformatiesysteem, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Herijking Nota Accommodaties

De Nota Accommodaties is een groot en omvangrijk beleidsdocument dat verder gaat dan enkel de sportaccommodaties in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. In de periode 2013-2020 zijn er over specifieke beleidsonderdelen, bijvoorbeeld de nieuwbouw van zwembad de Louwert, uitgebreide raadsvergaderingen geweest, waar raadsfracties richting en sturing hebben gegeven aan het beleid. Ook wanneer er vertraging was of vernieuwde kredietaanvragen noodzakelijk waren, zijn over verschillende beleidsdoelen, zoals het verplaatsen van het Jeugdspeelpark en de kredietverstrekking aan HC Derby, inhoudelijke en strategische discussies gevoerd in de raad, waarmee ook sturing is gegeven aan het beleidsproces.

Ten tijde van dit rekenkameronderzoek voert Antea Group in opdracht van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht een voorzieningenscan uit. De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht heeft in haar coalitieprogramma de ambitie uitgesproken om het voorzieningenaanbod in de gemeente op peil te houden en bereikbaar te houden voor jong en oud. De gemeente zal de komende jaren groeien naar 33.000 tot 35.000 inwoners. De vraag komt daarbij op wat er aan voorzieningen nodig is als dat inwoneraantal is bereikt. Voorzieningen moeten passen bij de omvang van de bevolking. De ontwikkeling van de bevolkingsopbouw en -omvang moet worden geconfronteerd met de ontwikkeling van het gemeentelijk voorzieningenniveau. De scan die Antea Group uitvoert moet hiervoor de inzichten bieden. In de voorzieningenscan zal ook aandacht zijn voor sportfuncties en -voorzieningen. De (kwalitatieve en kwantitatieve) analyses worden vertaald in strategische denkrichtingen, waarbij gekeken wordt waar zich nu of in de toekomst knelpunten voordoen. De bespreking van deze scan biedt de gemeenteraad een nieuw moment om de Nota Accommodatiebeleid 2013-2020 te herijken en de lessen die daaruit volgen toe te passen op de strategische keuzes naar 2030 toe. Ook de capaciteitsbehoefteanalyse die we uitvoeren in hoofdstuk 7 van dit rekenkamerrapport kan daarbij ondersteunend zijn.

4.4 Speelruimteplan 2014-2024

Uitgangspunten en beleidsdoelen

Op 18 december 2013 werd het Speelruimteplan 2014-2024 gepresenteerd. Dit beleidsplan was een actualisatie van het Speelruimteplan dat in 2004 was vastgesteld voor een looptijd van tien jaar. Het beleidsplan is al sinds 1998 onderdeel van de besluitvorming van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2013b: 23). In de jaren voorafgaand aan het herziene beleid waren veel speelvoorzieningen niet ontkomen aan bezuinigingsmaatregelen (idem: 4). Op sommige speellocaties leidde dit tot onveilige sport- en speelsituaties in de buitenruimte, zoals bij de speeltoestellen aan de Burgemeester van Akenwijk, waar in 2014 werd geconstateerd dat er houtrot zat in de zijpanelen van de

glijbaan (idem: 15). Vandaar dat er werd gezocht naar ‘... [nieuw beleid] dat aansluit bij de belevingswereld van de jonge en/of jeugdige inwoners, die spelen en sporten in de openbare ruimte’ (idem: 4). Bij het opstellen van het beleidsplan werd de volgende visie uitgesproken:

‘De speelvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht worden de komende jaren heringericht op basis van de behoefte van kinderen en bewoners. Daarbij wordt uitgegaan van medeverantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Dit geldt niet alleen voor het meedenken over het type speelvoorziening, maar ook voor het mede beheren van speelplekken en het organiseren van speelevenementen. We verwachten met alternatieve, creatieve oplossingen voor het (buiten)spelen meer te kunnen bereiken, dan alleen traditionele speelvoorzieningen. Bij creatieve oplossingen denken we aan bijvoorbeeld pleinplakkers, het organiseren van activiteiten, natuurlijke spelaanleidingen, tijdelijke en “reizende” speelvoorzieningen, straatspeeldagen met privétuinstellen, mede- en zelfbeheer van voorzieningen, etc.’ (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2013b: 4).

Dit vertaalde zich in een vijftal hoofddoelen voor het beleid:

1. verhoging van de medeverantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van verenigingen, organisaties en bewoners in Hendrik-Ido-Ambacht;
2. efficiëntere inzet van middelen: met beschikbare budgetten een hoger niveau van (buiten)spelen en hogere bewonerstevredenheid hierover realiseren;
3. stimulering van cofinanciering: mogelijkheden voor sponsoring of geld besparen door mede- of zelfbeheer door bewoners, verenigingen of organisaties verkennen;
4. zoeken naar creatievere oplossingen: daarvoor de uitgangspunten van het huidige rationele inrichten en beheer van speelvoorzieningen loslaten. Denk hierbij aan met elkaar spelen, meer avontuurlijk spelen, spelen met water of multifunctionele speelplekken;
5. stimulering van wijkspecifieke uitwerkingen die aansluiten bij de wensen en ideeën van de bewoners in de wijk en die de identiteit van de wijk kunnen versterken.

Doorvertaling van beleid naar een uitvoeringsplan

In de kadernota voor de begroting 2013 is voorgesteld om in 2012 eenmalig een bedrag van 20.000 euro beschikbaar te stellen voor de aanschaf van speeltoestellen. Hiermee werd al ingespeeld op het realiseren van een ‘hogere’ niveau van speeltoestellen. In het ontwerp van het uitvoeringsplan is ook uitgebreid gesproken met wijkplatforms en vertegenwoordigers uit de wijken om het vigerende Speelruimteplan te actualiseren (idem: 23). Hiermee werd voldaan aan het beleidsdoel om tot wijkspecifieke uitwerkingen van het Speelruimteplan te komen. Uiteindelijk heeft de wijkspecifieke afstemming, samen met een gemeentelijke inspectie van de kwaliteit van de speeltoestellen (uitgevoerd in september 2013), geleid tot een lijst met dertig speellocaties die in de periode 2014-2019 gerenoveerd zouden worden. Voor de jaren 2014 tot en met 2017 werd 31.500 euro vrijgemaakt voor de renovatie. Ook werd in de lijst met dertig speellocaties aangegeven hoeveel de renovatie (naar schatting) zou kosten en wanneer (d.w.z. in welk jaar) de renovatie uitgevoerd zou worden. Het jaarlijkse ‘renovatiebudget’ voor uitvoering van het Speelruimteplan is niet het enige budget dat jaarlijks is gebruikt voor renovatie, inspectie en onderhoud.

Het jaarlijkse budget ‘speelruimte’ bestaat verder uit de budgetposten jaarlijkse inspectie (€ 6.500), onderhoud en reparaties op jaarbasis (€ 23.000) en onderhoud valgronden op jaarbasis (€ 12.000). In het uitvoeringsplan wordt niet gesproken over de wijze waarop ingespeeld wordt op het verhogen van de medeverantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van verenigingen, organisaties en bewoners ten aanzien van het speelruimtebeleid. Ook wordt niet duidelijk hoe er wordt gezocht naar cofinanciering, bijvoorbeeld door op zoek te gaan naar mogelijkheden voor sponsoring of geldbesparing door mede- of zelfbeheer door bewoners, verenigingen of organisaties. Er wordt enkel gesteld dat de doelgroep, ouders en omwonenden, bij sommige speelplekken in de periode voorafgaand aan de beleidsherziening betrokken was bij het ontwikkelen van (her)inrichtingsplannen, maar dat de uitwerking ervan ‘...een wisselend

resultaat had' (idem: 25). Er heeft dus geen volledige doorvertaling plaatsgevonden van de gestelde beleidsdoelen naar acties in het uitvoeringsplan.

Beleidsrealisatie

Uit verstrekte documenten van de ambtelijke organisatie blijkt dat renovatie bij 25 van de 29 speelruimtes heeft plaatsgevonden. Er heeft geen renovatie plaatsgevonden bij de speellocaties Duizendschoon, Klerksenland, Skatepark Burgemeester Baxpark en Tesselschadestraat. Het is niet te achterhalen of de renovaties binnen het gestelde budget zijn uitgevoerd. Wel blijkt dat de renovaties hebben plaatsgevonden in de daarvoor geplande tijdsperiode. Er zijn geen voorbeelden bekend van cofinanciering in de vorm van sponsoring door ouders, wijkorganisaties of omwonenden. Ook zijn geen cijfers beschikbaar over hoeveel speelruimtes in medebeheer zijn van ouders of omwonenden. Op basis hiervan kan gesteld worden dat veel van de beleidsdoelen zijn gerealiseerd, maar dat er nog stappen zijn te maken voor aspecten van cofinanciering en medebeheer.

Tijdens de vergadering van 20 juni 2018 is gevraagd om het speelruimteplan te actualiseren en daar ook trapveldjes in op te nemen. In de tweede helft van 2019 heeft een speelruimteonderzoek plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een actualisatie van het Speelruimteplan. In de actualisatie wordt een nieuwe looptijd gedefinieerd van 2020 tot en met 2030.

4.5 Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2008

Onduidelijke beleidsdoelen voor sport in IHP

In juli 2008 heeft de gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het basisonderwijs vastgesteld. In 2019 is er een nieuwe startnotitie van de herijking van het IHP verschenen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2019a). Het IHP 2008 heeft dus meer dan tien jaar lang een beleidskader geboden voor het onderwijshuisvestingsbeleid. In de tussentijd is enkel in 2015 een nieuw bestuursakkoord gesloten tussen de gemeente en de schoolbesturen voor het realiseren van nieuwe schoolgebouwen in de wijk Centrum/Buurt Kruiswiel. Het eerste deel van het IHP 2008 is een visiedocument en geeft richting aan de beleidskeuzes met betrekking tot de onderwijshuisvesting. In het visiedocument wordt uitgebreid aandacht besteed aan het concept 'voorzieningenclusters'. Daarover wordt het volgende gezegd: '...het bijeenbrengen van onderwijs- en welzijnsvoorzieningen betekent een meerwaarde voor de onderlinge samenwerking en de versterking van elkaars functies. De gedachten gaan hierbij in eerste instantie uit naar scholen in combinatie met kinderopvang en peuterspeelzaalwerk, sportvoorzieningen en zorg. Maar ook andere combinaties zijn denkbaar, afhankelijk van de locatie of wijk. De essentie van het concept voorzieningencluster is maatwerk' (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2009: 5).

In het visiedocument wordt qua sport- en recreatiemogelijkheden één beleidsdoel geformuleerd: '...het maken van combinaties met (bestaande) sport-, spel- en recreatievoorzieningen in de omgeving om zo een grotere maatschappelijke meerwaarde te bewerkstelligen' (idem: 10). Dit beleidsdoel is eerder een uitgesproken ambitie dan een beleidsdoel met een meetbare en tijdsgebonden operationalisatie. Het is daarom ook niet goed mogelijk om op basis van dit beleidsdoel de doeltreffendheid te bepalen. Er wordt enkel verwezen naar mogelijkheden om sport onderdeel te maken van een voorzieningencluster.

Onduidelijkheid over de realisatie van een nieuwe gymzaal in Volgerlanden-Oost

In het uitvoeringsprogramma van het IHP 2008 werd voor bewegingsonderwijs gesteld dat er voldoende gymfaciliteiten op loopafstand aanwezig moesten zijn (ibidem). Op basis van een capaciteitsstudie van de verschillende gymzalen werd vastgesteld dat de ruimtebehoefte van de scholen in het cluster in de strip

Schoof-Cascade en in de clusters Weteringsingel en Bekestein konden worden opgevangen met de bestaande gymaccommodaties. De scholen in De Volgerlanden hadden in de piekperiode wel een tekort aan gymnastiekcapaciteit van 21 uur (idem). Daarnaast werd opgemerkt dat de Sophiahall niet op loopafstand van het cluster in De Volgerlanden-Oost is gevestigd (idem). Vanwege het feit dat in De Volgerlanden op twee locaties scholen zullen functioneren en voor elke locatie een gymaccommodatie op loopafstand bereikbaar moet zijn, werd besloten om voor het cluster in De Volgerlanden-Oost een passende voorziening te treffen. De omvang van deze voorziening was maximaal één gymzaal (idem).

Op basis van leerlingenprognoses en het overleg met schoolbesturen zijn in 2011 de omvang en de samenstelling van de brede onderwijs- en welzijnsclusters opnieuw bepaald. Dit heeft geleid tot een gedragen heroriëntatie van het aantal scholenclusters (van vijf naar vier clusters) en de locatiekeuze in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Het college van B&W heeft zich op grond van het coalitieprogramma, resulterend uit de gemeentelijke verkiezingen van maart 2014, uitgesproken om de voorgenomen clusters in De Volgerlanden-Oost en het Centrumgebied samen te voegen naar een gezamenlijk cluster op een vierde locatie, op het terrein van het Jeugdspeelpark aan de Van Kijfhoekstraat in Kruiswiel (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2014). Het oorspronkelijke Jeugdspeelpark is uiteindelijk verhuisd naar recreatiegebied Sandelingen. Op basis van informatie uit het raadsinformatiesysteem is niet te achterhalen of in het nieuwe welzijnscluster een gymzaal is gerealiseerd voor De Volgerlanden-Oost. Momenteel wordt enkel de Sophiahall gebruikt als locatie voor bewegingsonderwijs voor basisscholen in De Volgerlanden. Dit zou betekenen dat er niet is voldaan aan het gestelde doel uit het Integraal Huisvestingsplan Basisscholen 2008 in verband met de noodzaak van een gymzaal in De Volgerlanden-Oost, al is op basis van beschikbare documenten niet te achterhalen hoe het tekort aan gymnastiekcapaciteit van 21 uur in de piekperiode in de loop der jaren is opgevangen. Twee respondenten bevestigen wel dat het doel van een gymzaal in De Volgerlanden-Oost uiteindelijk is verdwenen uit de beleidsdocumenten.

4.6 Regionale Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Holland Zuid

Op 20 mei 2015 presenteerde Dienst Gezondheid en Jeugd door GGD Zuid-Holland Zuid de Regionale Nota Gezondheidsbeleid 2016-2019 (Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ, 2015). Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is een van de zeventien gemeenten die zich hebben gecommitteerd aan de uitvoering van de Nota Gezondheidsbeleid. Voor sport staat regionaal vooral het bevorderen van een gezonde leefstijl centraal. Binnen het thema gezondheidsbevordering van de regionale nota staan drie 'sportuitgangspunten' centraal:

1. gezondheidsbevordering dicht bij de burgers op wijk-, buurt- of dorpsniveau en met een integrale aanpak;
2. een gezonde leefstijl stimuleren en faciliteren en daarbij prioriteit geven aan kwetsbare zwangere vrouwen en laagopgeleide jongeren;
3. inzetten op gezondheidsbevordering bij ouderen, gericht op functiebehoud en gezondheidsvaardigheden.

Tijdens de Algemeen Bestuursvergadering van 27 november 2014 werden er concreet drie 'sportprioriteiten' vastgesteld:

1. het stimuleren en faciliteren van een gezonde leefstijl van kinderen, jongeren en hun ouders, met prioriteit voor laagopgeleide jongeren;
2. het bevorderen van de eigen kracht en vitaliteit bij ouderen;
3. het stimuleren en faciliteren van een gezonde leefstijl van zwangere vrouwen, met prioriteit voor kwetsbare zwangere vrouwen.

Met de regionale nota streeft men naar een integrale benadering. Er wordt stilgestaan bij de 'nulsituatie' - het vertrekpunt van het beleid - en inzicht gegeven in de 'startpercentages' en de streefwaardes van het beleid van de GGD Zuid-Holland Zuid voor de regio (Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ, 2015: 23). Voor de

beleidsprioriteit ‘faciliteren gezonde levensstijl zwangere vrouwen’ zijn geen meetbare streefwaardes opgesteld. Voor de andere opgestelde sportprioriteiten golden de volgende streefwaardes:

- Het percentage jeugdigen (0-19 jaar) met overgewicht (15% van de 5-jarigen, 20% van de 10-jarigen en 20% van de 13-jarigen in Zuid-Holland Zuid) neemt in de periode 2016-2019 niet toe ten opzichte van de periode 2012-2015.
- Het percentage ouderen (65-plussers) dat in goed ervaren gezondheid leeft, blijft in de periode 2016-2019 ten minste gelijk ten opzichte van de periode 2012- 2015 (60%);
- Het percentage 85-plussers dat in goed ervaren gezondheid leeft, blijft in de periode 2016-2019 ten minste gelijk ten opzichte van de periode 2012-2015 (41%).

Lokale paragraaf gezondheidsbeleid

Op basis van de regionale nota is er een lokale paragraaf gezondheidsbeleid 2016-2019 opgesteld (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015c). Aansluitend bij regionale doelstellingen besloot de gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht qua gezonde levensstijl lokaal in te zetten op:

- bevordering van een gezond gewicht, door een integrale aanpak voor het bevorderen van een gezonde leefstijl bij kinderen en jongeren tussen 0 en 19 jaar;
- bevordering van een actieve leefstijl bij ouderen, door voldoende bewegen, maatschappelijk participeren en bevordering van de mentale weerbaarheid.

Voor het behalen van het beleidsdoel ‘inzetten op gezond gewicht van jongeren’ wordt in de uitwerking ‘inzet lokaal op basis van uitvoeringsprogramma (Samen voor Gezond)’ een zestal interventies genoemd om het doel te realiseren (Gemeente Hendrik-Ido, 2016h). Vanuit het basisprogramma van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht werd gestimuleerd dat de Meander het vignet Gezonde School voeding behaalt. De Bron en de Dukdalf hebben beide uiteindelijk ook het vignet ‘sport en bewegen’. Verder werd er ingezet op de Avondvierdaagse actie met de Wethouder. Daarnaast werden vraaggericht de volgende interventies ingezet:

- Workshops door een diëtist;
- Gezonde kinderopvang;
- Inzet op gezonde school.

Daarnaast wordt er ten aanzien van preventie alcohol- en druggebruik en roken bij jongeren op sportverenigingen twee interventies uitgerold:

- Sportcode: Helpt sportverenigingen om verantwoord alcoholbeleid te voeren en traint vrijwilligers om dit beleid op een goede manier te handhaven.
- IVA-cursus (instructie verantwoord alcohol schenken)

Over het doel ‘actieve leefstijl voor ouderen’ werd gecommuniceerd dat de uitvoering als volgt nader bepaald zou worden: ‘...de dienst zal gezamenlijk met de lokale organisaties voor ouderen (Blijde Borgh, MEE), Hi5Ambacht en het wijkteam (inclusief huisartsen) kijken welke andere interventies wenselijk zijn voor de ouderen in Hendrik-Ido-Ambacht om een bijdrage te leveren aan de eigen kracht en vitaliteit bij ouderen.’ Hiervoor is geen uitvoeringsplan opgesteld, waardoor het voor de gemeenteraad lastig is controle te houden op het gezondheidsdossier en de monitoring van de beleidsacties goed op te volgen.

Beleidsrealisatie

In de nieuwe Lokale Nota Publieke Gezondheid 2020-2023 is ook een korte terugblik opgenomen op de lokale paragraaf gezondheid 2016-2019 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020a: 3-4). In deze terugblik wordt niet teruggerepen op de opgestelde regionale streefwaardes, maar worden enkel beleidsacties genoemd die hebben bijgedragen aan het behalen van de lokale beleidsdoelen. Zo wordt voor het voorkomen van overgewicht bij de jeugd beschreven dat ‘...er is ingezet op het voorkomen van

overgewicht door adviezen over voeding en bewegen.’ Het bevorderen van de ‘eigen kracht’ bij ouderen is gerealiseerd door bij de ‘gezond- en fitheidsdag’ adviezen te geven over voeding en bewegen (ibidem). Op basis van deze ‘verantwoordingsinformatie’ kan niet mogelijk worden bepaald of het gezondheidsbeleid op het thema gezondheidsbevordering in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in de periode 2016 tot en met 2019 doeltreffend is geweest. Wat wel duidelijk wordt uit de beschikbare statistiek van de GGD Zuid-Holland Zuid dat het matig overgewicht onder verschillende groepen jongeren enigszins is afgenomen of gelijk gebleven, behalve bij de groep 2-jarigen. Het ernstig overgewicht (obesitas) bij de jeugd in 2019 ligt wel boven het regiogemiddelde van Zuid-Holland Zuid. Uit de antwoorden van het ambtelijke wederhoor blijkt verder dat niet iedere sportvereniging in Hendrik-Ido-Ambacht zo ver is om te stellen dat er overal rookvrije sportaccommodaties in de gemeente zijn.

4.7 Normenevaluatie

Op basis van de beleidsanalyse kan antwoord worden gegeven over de doeltreffendheid van het sportbeleid in de periode 2016-2020. Hiervoor worden de volgende drie subnormen (en bijbehorende vragen) uit het normenkader gebruikt: doelrealisatie, doorvertaling van beleid en sturing en beoordeling.

Doelrealisatie

Zijn de beleidsdoelen gerealiseerd die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd?

In de periode 2016-2020 is er veel beweging geweest in het Ambachtse sportbeleid. In dit hoofdstuk zijn we expliciet ingegaan op de beleidsdoelen die volgen uit de gestelde beleidskaders. Er zijn grote stappen gezet met het uitvoeren van de Nota Accommodaties (onder andere de realisatie van het nieuwe zwembad en de verplaatsing van het jeugdspeelpark, de renovatie van speelplekken in Hendrik-Ido-Ambacht, het stimuleren en faciliteren van een gezonde levensstijl en het ondersteunen van de sport en recreatie via subsidies aan Stichting Cascade en Hi5Ambacht). Hoewel uit de analyse blijkt dat de meeste beleidsdoelen zijn behaald, is het lastig iets te zeggen over de doeltreffendheid van het beleid, omdat meetbare en tijdsgebonden operationalisaties van de beleidsdoelen ontbreken. Bij veel beleidskaders zijn geen kwantitatieve nulsituaties, streefwaardes of ambitieniveaus gedefinieerd. Daarom is enkel te zien of specifieke dossiers nog lopen of zijn afgerond en kan geen effectenmeting worden uitgevoerd. Wel wordt duidelijk dat er in de periode 2016-2020 signalen zijn gegeven richting de gemeente om te komen tot een duidelijkere visie over de Ridderhal en de verduurzaming van de sportinfrastructuur, omdat de huidige MJOP's geen goed zicht geven op de effecten richting 2030 en verder. Daarnaast speelt er een capaciteitsproblematiek op Sportpark Schildman, die geen expliciete aandacht heeft gehad.

Verder valt op dat in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht geen sportnota bestaat. Sport is enkel een subonderdeel in andere beleidskaders. Zo hebben we in dit hoofdstuk gezien dat sport onderdeel is van onder andere het vastgoedbeleid, subsidiekader, gezondheidsbeleid en het thema onderwijs. Ten tijde van het onderzoek was de positie van ambtenaar sport ook niet ingevuld. Organisaties als Stichting Cascade of Hi5Ambacht hebben veel vrijheid om te bepalen hoe zij omgaan met de sportaccommodaties in Hendrik-Ido-Ambacht of het sportactiveringsprogramma. Het betrekken van partijen uit de samenleving is ook de kracht van het Ambachtse sportbeleid, maar daardoor is op bestuurlijk niveau niet scherp gedefinieerd wat het college en de gemeenteraad precies willen bereiken met hun sportbeleid. Het lokaal sportakkoord, dat wij in hoofdstuk 6 en 7 verder behandelen, heeft hier wel meer richting aan gegeven voor de toekomst. Deze strategische richting kan volgens respondenten gebruikt worden voor het opstellen van een Ambachtse sportnota.

Beleidsdoorvertaling

Zijn de beleidsdoelen die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd, adequaat doorvertaald naar het uitvoeringsbeleid van de ambtelijke organisatie?

De relatie tussen een beleidskader en een doorvertaling van beleidsdoelen in een uitvoeringsplan is essentieel voor doeltreffend beleid. Binnen de onderzochte beleidskaders bestaat weinig discrepantie tussen de beleidsdoelen en acties uit de uitvoeringsprogramma's. Zelfs voor het regionale gezondheidsbeleid is een lokale uitvoeringsparagraaf gedefinieerd, die op specifieke onderdelen aansluit bij de beleidsdoelen van de regionale nota.

Sturing en beoordeling

Beschikt de gemeente (zowel college als raad) over duidelijke (verantwoordings)informatie en verbindt zij hier logische consequenties aan?

Over de vijf beleidskaders die in dit hoofdstuk zijn behandeld is in het raadsinformatiesysteem van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht veel (verantwoordings)informatie te vinden. Voor de subsidieprogramma's zijn strakke procedures vastgelegd in de Algemene Subsidie Verordening uit 2015, waar de sportorganisaties die subsidies ontvangen zich ook keurig aan houden. De jaarstukken worden ter kennisname gedeeld met de raadsleden en zijn anders opvraagbaar op het gemeentehuis. Ook zien we terugkomen dat voor grote beleidskaders, zoals een Nota Accommodaties of het speelruimteplan, uitgebreid geëvalueerd wordt en empirisch, door middel van voorzieningenscans of wijkscans, wordt bepaald waar in de toekomst acties op moeten worden ondernomen.

Ook voor 'grote' losse dossiers, zoals de realisatie van een gymzaal in de Volgerlanden, de verplaatsing van het Jeugdspeelpark, de nieuwbouw van het zwembad en het verlenen van krediet aan HC Derby, is veel informatie beschikbaar voor raadsleden. Daarmee krijgen zij zicht op de actualiteit van de beleidssituatie en kunnen zij bijsturen of ingrijpen. En dit gebeurt ook. Verder geven ambtenaren na moties of technische vragen, wanneer gewenst, updates over sportdossiers. Uit de analyse blijkt wel dat het de controlerende en kaderstellende rol van de raad ten goede zou komen als beleidsdoelen concreter worden geformuleerd, met meetbare doelstellingen en een tijdsgebonden dimensie. Op basis van deze kengetallen kan vervolgens een nauwkeurige terugkoppeling worden gegeven over de actuele stand van zaken van het beleid ten opzichte van het gewenste ambitieniveau.

5. Doelmatigheid

In dit hoofdstuk staat de doelmatigheid van het sportbeleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in de periode 2016-2020 centraal. Hierbij wordt specifiek antwoord gegeven op de volgende vragen uit het normenkader:

- *Zijn de beleidsdoelen die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd, uitgevoerd binnen het daarvoor gereserveerde budget?*
- *Zijn de (noodzakelijke) ad-hoc investeringen in sport, sportaccommodaties en sportvoorzieningen of de sportsubsidies in de periode 2016-2020 beperkt gebleven tot een minimum?*
- *Wat zijn de directe en indirecte kosten die de gemeente betaalt voor ondersteuning aan de sportverenigingen?*

Om de eerste vraag te beantwoorden worden de begrote en werkelijke baten en lasten van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in paragraaf 5.1 op een rij gezet. De planning- en controldocumenten van de gemeente worden hierbij als basis gebruikt. Vervolgens gaan we in dezelfde paragraaf in op het tweede onderdeel van de doelmatigheid: de ad-hoc investeringen. Deze worden tevens op basis van de planning- en controldocumenten van de gemeente in kaart gebracht en waar mogelijk van toelichting voorzien. Paragraaf 5.2 gaat over de directe en indirecte subsidies aan sportverenigingen. Directe subsidies worden op basis van het Uitvoeringsprogramma Subsidies in kaart gebracht. Voor de indirecte subsidies wordt gekeken naar de niet-kostendekkende huurtarieven die sportverenigingen betalen voor het gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties. In paragraaf 5.3 wordt tot slot een algemeen oordeel gegeven over de doelmatigheid van het sportaccommodatiebeleid. Hiervoor volgen we de subnormen uit het normenkader.

5.1 Ontwikkeling sportbudget

Sport valt in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht binnen het programma Sociaal, Welzijn en Educatie. Dit geldt voor de gehele periode die voor dit rekenkameronderzoek is vastgesteld, van 2016 tot en met 2020. Hierdoor kunnen de lasten en baten van de gemeente aan sport op een eenduidige manier vergeleken worden. Sport is daarbij te onderscheiden in twee taakvelden³: (5.1) Sportbeleid en activering en (5.2) Sportaccommodaties. De jaarstukken van 2020 zijn op het moment van rapportage nog niet beschikbaar, dus de lasten en baten voor dit jaar worden buiten beschouwing gelaten⁴. In figuur 5.1 is te zien hoe de begrote (volgens de begroting na wijziging) en werkelijke (volgens de realisaties) nettolasten (lasten min baten) aan sport voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zich hebben ontwikkeld tussen 2016 en 2019.

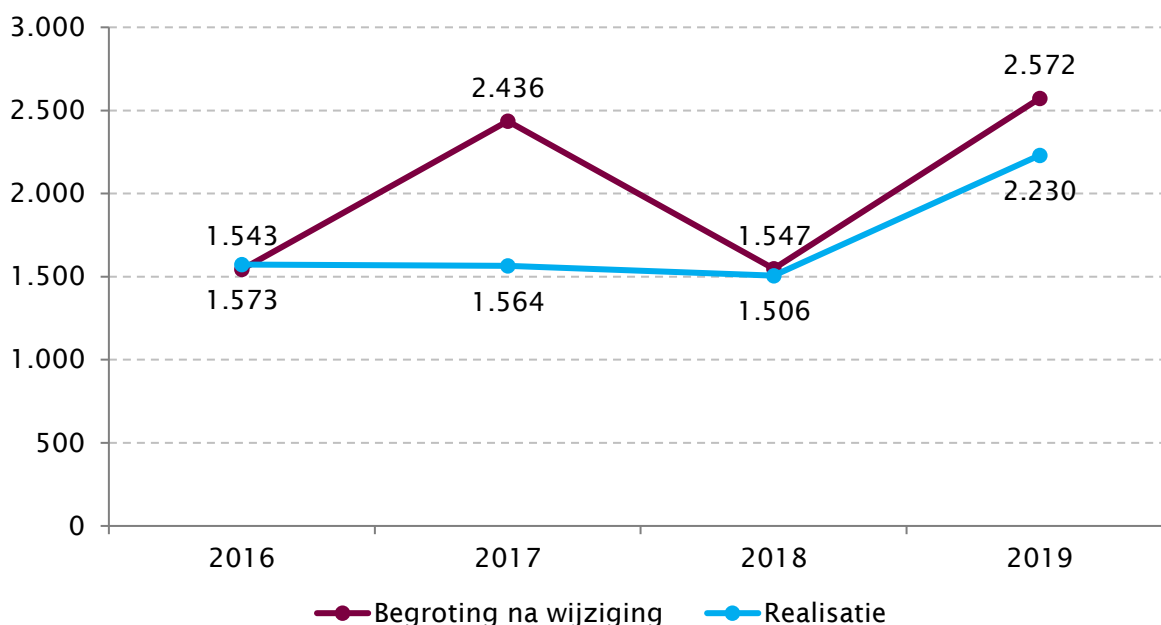
Volgens de realisaties liggen de nettolasten aan sport voor de gemeente tussen 2016 en 2018 stabiel op jaarlijks net iets meer dan 1,5 miljoen euro (figuur 5.1). In 2016 en 2018 kwam dat grotendeels overeen met de begroting, maar in 2017 komt een aanzienlijk gat tussen begroting en realisatie naar voren. In 2017 werden de nettolasten aan sport namelijk begroot op bijna 2,5 miljoen euro, terwijl ze dus in werkelijkheid net boven de 1,5 miljoen euro uitkwamen. Dit gaf een verschil (voordeel) van zo'n 872.000 euro. De onderliggende oorzaak voor dit verschil was de nieuwbouw van zwembad de Louwert. In

³ In 2016 werden deze nog producten genoemd, met hierbinnen Sportbeleid en Sportaccommodaties als losse groepen.

⁴ De begroting voor 2020 is wel beschikbaar, maar om in kaart te kunnen brengen of de beleidsdoelen worden uitgevoerd binnen het daarvoor gereserveerde budget zijn tevens realisaties nodig.

2017 was het afboeken van de boekwaarde van het oude binnenzwembad, een bedrag van zo'n 842.000 euro, toegevoegd aan de begroting onder taakveld Sportaccommodaties⁵. Het oude binnenzwembad was op 31 december 2017 echter nog niet buiten gebruik gesteld, waardoor deze afboeking werd doorgeschoven naar 2019.

Figuur 5.1 Begrote (na wijziging) en werkelijke nettolasten van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voor sport, 2016-2019 (bedragen x €1.000)

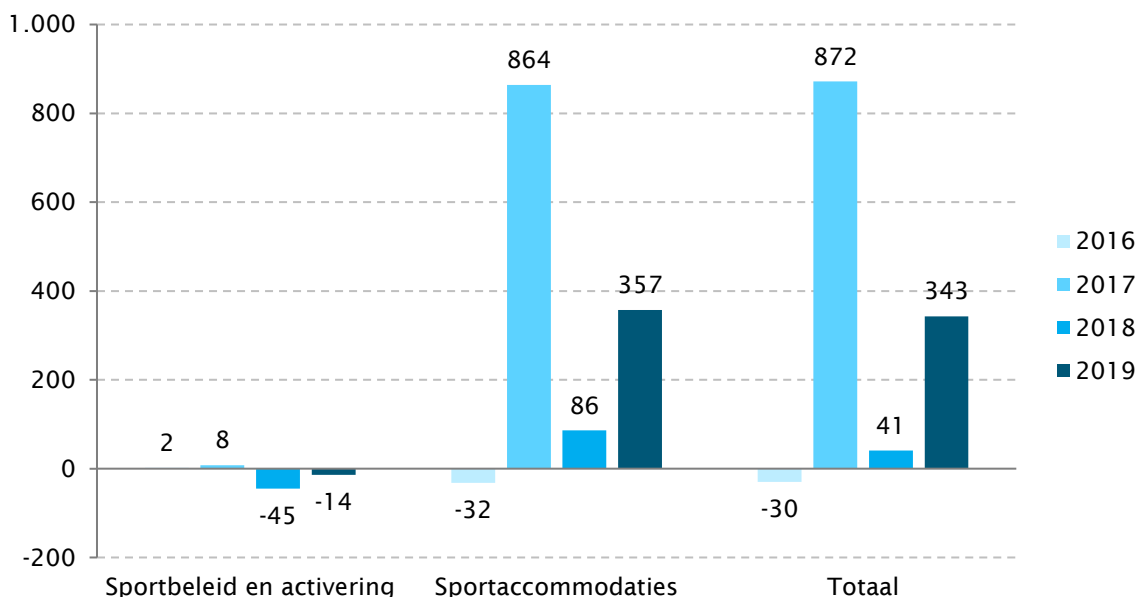
Bron: Jaarstukken 2016-2019, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

De afboeking van het oude binnenzwembad in 2019 zorgde vervolgens voor een aanzienlijke stijging van de nettolasten van de gemeente aan sport tussen 2018 en 2019. In de begroting voor 2019 stond een bedrag van ruim 2,5 miljoen (figuur 5.1), waarvan zo'n 842.000 euro voor de afboeking. In werkelijkheid bleken de nettolasten zo'n 343.000 euro lager te liggen (een voordeel op de nettolasten van 343.000 euro). Ondanks het verschil met de begroting betekent dit nog steeds een aanzienlijke stijging in de nettolasten aan sport, van 1,5 miljoen euro naar ongeveer 2,2 miljoen euro.

De verschillen tussen de begroting en de realisatie komen bijna uitsluitend voort uit het taakveld Sportaccommodaties (figuur 5.2). In 2017 betrof het verschil, in het voordeel van de gemeente, in totaal 872.000 euro, waarvan 864.000 euro voortkwam uit Sportaccommodaties. Slechts 8.000 euro van het voordeel kwam voort uit Sportbeleid en activering. Zoals eerder beschreven kwam het voordeel op het taakveld Sportaccommodaties grotendeels voort uit de werkzaamheden rondom zwembad de Louwert. De afboeking van het oude binnenbad vond niet in 2017 plaats, maar in 2019. Dit kwam overeen met een voordeel van ongeveer 842.000 euro en verklaart een groot deel van het totale verschil voor Sportaccommodaties (864.000 euro) in 2017. Voor de overige 22.000 euro wordt geen verklaring gegeven.

⁵ Dit was een wijziging op de originele begroting.

Figuur 5.2 Voor-/nadeel op werkelijke nettolasten ten opzichte van de begrote lasten voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voor sport, naar taakveld, 2016-2019 (bedragen x €1.000)

Bron: Jaarstukken 2016-2019, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

In 2019 was het verschil, tevens een voordeel, minder groot dan in 2017, maar wederom komt het overgrote deel van het verschil voort uit het taakveld Sportaccommodaties. De begrote nettolasten voor sportaccommodaties lagen in 2019 zo'n 357.000 euro hoger dan de werkelijke nettolasten. Voor het taakveld Sportbeleid en activering was er in 2019 juist een klein nadeel, ongeveer 14.000 euro. De afboeking van het oude binnenzwembad, die in 2017 voor een groot voordeel op de begroting zorgde, vond in 2019 daadwerkelijk plaats. De boekwaarde bleek op het moment van afboeken echter lager te zijn dan het bedrag van de reserve, wat resulteerde in 146.000 euro lagere afschrijvingslasten (een voordeel op de begroting). Verder worden in de jaarstukken van 2019 de volgende toelichtingen gegeven bij de financiële afwijkingen onder het kopje Sportaccommodaties:

- In 2019 is alleen het noodzakelijke onderhoud aan het oude binnenbad van zwembad de Louwert uitgevoerd, waardoor 47.000 euro resteert op het onderhoudsbudget.
- De aan dit taakveld toegerekende rentelasten zijn 111.000 euro lager dan begroot, voornamelijk door een correctie op de toegerekende rente.
- Een voordeel van circa 31.000 euro kan worden verklaard door de ontvangen specifieke uitkering sport (SPUK).

De bedragen die in deze toelichting genoemd worden, omvatten in totaal een voordeel van 335.000 euro. Daarmee wordt een groot deel van het totale voordeel verklaard, maar een deel blijft onduidelijk.

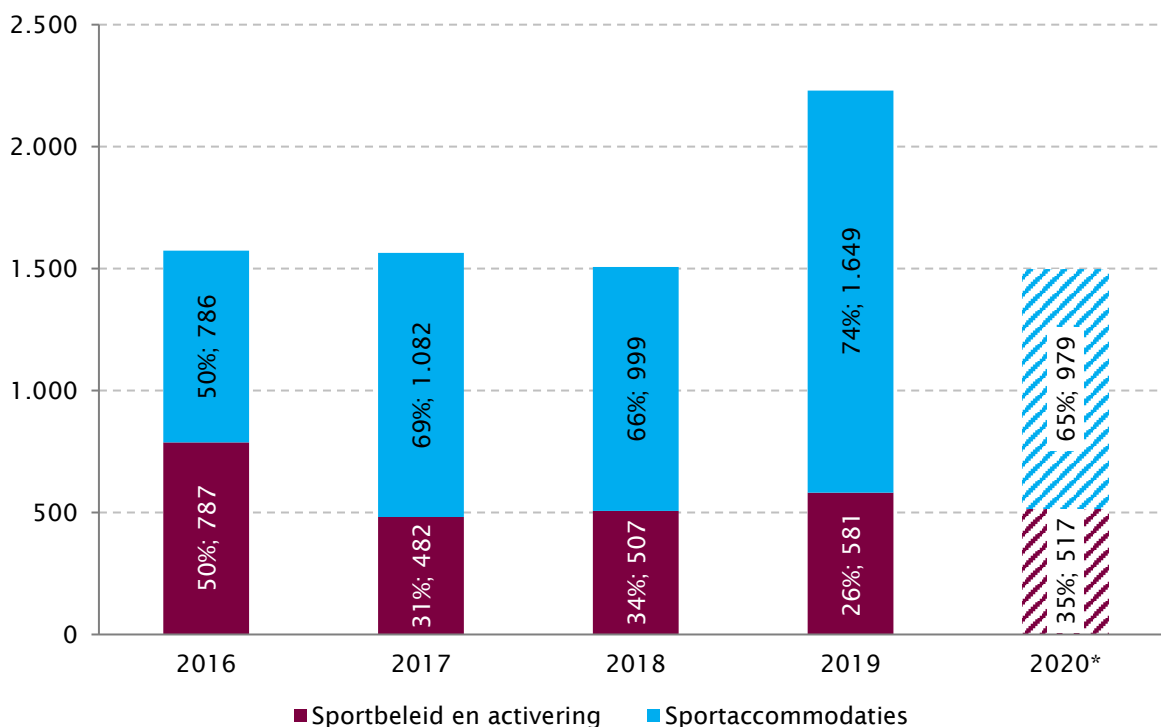
In de overige jaren, 2016 en 2018, bleef het verschil tussen begroting en realisatie beperkt tot enkele duizenden euro's. Voor sport als totaal was dit voor 2016 een klein nadeel en voor 2018 een klein voordeel. Voor de financiële afwijkingen in 2016 wordt geen toelichting gegeven. Dit is wel het geval voor Sportaccommodaties in 2018. Hierover wordt in de jaarstukken het volgende geschreven:

- De werkelijke onderhoudskosten aan sporthal De Ridderhal zijn 20.000 euro lager dan begroot, doordat bepaalde vervangingsinvesteringen zijn uitgesteld in verband met de voorgenomen renovatie van de kleedkamers.

- De toegerekende kosten voor salaris- en kapitaallasten aan dit taakveld zijn 48.000 euro lager dan begroot, als gevolg van minder geschreven uren en een correctie op de toegerekende rente.

Dit verklaart 68.000 euro van de in totaal zo'n 86.000 euro voordeel voor Sportaccommodaties. Voor de overige 18.000 euro wordt geen toelichting gegeven.

Figuur 5.3 Werkelijke nettolasten 2016-2019 en begrote nettolasten 2020 voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voor sport, naar taakveld (bedragen x €1.000)

* In tegenstelling tot de andere jaren gaat het voor 2020 om de nettolasten volgens de begroting.

Bron: Jaarstukken 2016-2019 en begroting 2020, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Zoals uit figuur 5.1 al naar voren kwam, bleven de nettolasten aan sport in de gemeente tussen 2016 en 2018 stabiel rond de 1,5 miljoen euro, om vervolgens in 2019 te stijgen tot zo'n 2,2 miljoen euro. In 2016 waren deze nettolasten ongeveer gelijk verdeeld tussen de taakvelden Sportbeleid en activering en Sportaccommodaties, beide bijna 790.000 euro (figuur 5.3). In de daaropvolgende jaren verschoof de verdeling richting het taakveld Sportaccommodaties. Tussen 2017 en 2019 stegen de nettolasten voor Sportbeleid en activering licht, van 482.000 euro naar 581.000 euro. De nettolasten voor Sportaccommodaties namen tussen 2017 en 2018 licht af, maar stegen een jaar later flink tot zo'n 1,6 miljoen euro. Verhoudingsgewijs bedroeg het aandeel van Sportaccommodaties binnen het totale sportbudget vanaf 2017 ongeveer twee derde. Dat is iets minder dan in het landelijke beeld, waar het aandeel van Sportaccommodaties bijna drie kwart bedraagt (Van der Dool & Van Eldert, 2021). In 2019 kwam de verhouding daar dichterbij in de buurt door de stijging in de nettolasten aan Sportaccommodaties, maar kwam door de incidentele lasten voor de afboeking van het oude binnenzwembad. Volgens de begroting gaan zowel de absolute nettolasten als de verhouding tussen de taakvelden in 2020 ongeveer terug naar het niveau van 2018. Dit duidt er eens te meer op dat de stijging in 2019 incidenteel was.

Incidentele baten en lasten

Naast de reeds toegelichte financiële afwijkingen in de realisaties ten opzichte van de begrotingen (na wijzigingen) is er sprake geweest van incidentele baten en lasten voor sport in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. In de jaarstukken van de gemeenten wordt hier jaarlijks een overzicht van gegeven per programma. Daarbij wordt niet specifiek aangegeven onder welk taakveld deze binnen het programma vallen. Hierdoor is de naam de enige aanwijzing of het hierbij gaat om incidentele baten en lasten die vallen onder Sportbeleid en activering, Sportaccommodaties of een ander taakveld binnen Sociaal, Welzijn en Educatie.

Tabel 5.1 Sportgerelateerde incidentele lasten, 2016-2019

Jaar	Incidentele lasten	Bedrag
2016	Zwijndrecht inzake hockeyveld Derby	€ 300.000
2017	Geen	
2018	Geen	
2019	Afwaardering boekwaarde oude binnenzwembad	€ 719.000
	Lekke tank zwembad	€ 21.000

Bron: Jaarstukken 2016-2019, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Tussen 2016 en 2019 worden geen sportgerelateerde incidentele baten genoemd. Wel komen enkele sportgerelateerde incidentele lasten naar voren. Deze zijn weergegeven in tabel 5.1. In 2016 leverde de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht een bijdrage aan gemeente Zwijndrecht voor de vervanging van het hockeyveld van hockeyclub Derby. Het ging hierbij om een bedrag van 300.000 euro. In de beschrijving werd daarbij wel aangegeven dat deze bijdrage pas wordt voldaan na aanleg van de kunstgrasvelden. De bijdrage van 300.000 euro betrof een wijziging op de begroting die was vastgesteld in de Winternota 2016. Aangezien in dit hoofdstuk wordt gekeken naar de begroting na wijziging, zorgde deze incidentele last niet voor een verschil tussen begroting (na wijziging) en realisatie.

Voor 2017 en 2018 zijn geen sportgerelateerde incidentele lasten beschreven in de jaarstukken. In 2019 komen wel twee incidentele lasten op het gebied van sport naar voren. Allereerst is in 2019, zoals eerder beschreven, het oude binnenzwembad van de Louwert afgeboekt ten laste van de exploitatie. Hier was een bedrag van zo'n 719.000 euro mee gemoeid⁶. Verder wordt een bedrag van zo'n 21.000 euro genoemd naar aanleiding van een lekke tank van het zwembad. Een verdere toelichting op deze incidentele last ontbreekt.

Sportuitgaven buiten de sport gerelateerde taakvelden

Naast de inkomsten en uitgaven die geregistreerd staan onder de taakvelden '5.1 Sportbeleid en activering' en '5.2 Sportaccommodaties' zijn er tevens uitgaven aan sport en bewegen die onder grootboeknummers bij andere taakvelden worden geregistreerd. Deze zijn niet direct te herleiden vanuit de planning- en controldocumenten. Het gaat hierbij om de categorieën schoolzwemmen, brede regeling combinatiefuncties en breedtesport/brede school. Om hier inzicht in te geven zijn cijfers gebruikt die zijn aangeleverd door de ambtelijke organisatie.

⁶ De lagere afschrijvingslasten zoals eerder beschreven zijn hierin verwerkt.

Schoolzwemmen is onderdeel van de afspraken met de exploitant van het zwembad. In deze afspraken is verwerkt dat door een vaste afname van schoolzwemmen de exploitatiebijdrage lager is dan wanneer er geen sprake is van schoolzwemmen. Volgens de cijfers aangeleverd door de ambtelijke organisatie zijn tussen 2016 en 2020 de bedragen, zoals weergegeven in tabel 5.2, uitgegeven aan schoolzwemmen door de gemeente.

Tabel 5.2 Uitgaven van de gemeente aan schoolzwemmen (incl. 9% btw), 2016-2020

		Totaal bedrag	Incidenteel*	Exploitant
2016		€ 161.688	€ 868	Optisport
2017		€ 163.296	€ 3.641	Optisport
2018		€ 169.895	€ 1.211	Optisport
2019	jan. t/m okt.	€ 147.568	€ 998	Optisport
	nov. en dec.	€ 43.479		Sportfondsen
2020		€ 281.743		Sportfondsen

Bron: Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

* Betreft kosten voor diploma's, afzwemmen en in 2017 voor de schakelklas.

De brede regeling combinatiefuncties wordt voor de gemeente uitgevoerd door Hi5Ambacht. De gemeente draagt hier ook financieel aan bij. Ongeveer 30 procent van de totale kosten van Hi5Ambacht worden vanuit gemeentelijke bijdragen betaald. Alle voor Hi5Ambacht beschikbare middelen staan binnen de gemeentebegroting op de grootboeknummers: Breedtesport, Sport Algemeen en Brede School. Vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie geven aan dat het op basis van deze grootboeknummers het lastig is een exacte kostentoerekening te maken. In tabel 5.3 wordt een overzicht gegeven van de uitgaven die volgens de ambtelijke organisatie zeker toe te rekenen zijn aan sport in het algemeen belang door Hi5Ambacht. Het betreft hier een deel van de faciliterende kosten (voor huur, materiaal, communicatie, etc.) en de inzet van de sportcoach na schooltijd. Daarnaast is er een subsidie voor de extramurale seniorenbeweegcoach die sinds 2015 voor deze regeling in dienst is van de Blije Borgh, de lokale organisatie met focus op ouderenzorg.

Tabel 5.3 Overzicht toe te rekenen sportuitgaven van de gemeente aan Hi5Ambacht

	Breedtesport kantoor Hattrick	Breedtesport coach* Hattrick	Brede School coach* Hattrick	Brede School seniorencouch Blije Borgh
2016	€ 11.232		€ 76.712	€ 20.000
2017	€ 10.559		€ 47.705	€ 25.000
2018	€ 10.750		€ 76.322	€ 25.250
2019	€ 10.907	€ 67.749	€ 17.096	€ 25.629
2020	€ 11.082	€ 78.625		€ 26.295

Bron: Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

* Genoemde bedragen voor inzet van de sportcoach na schooltijd zijn incl. 9% btw.

Tot slot zijn er in 2020 ook inkomsten en uitgaven voor de gemeente voor de uitvoering van het lokaal sportakkoord. Dit betrof 35.000 euro uitgaven voor een lokale formateur en aan de inkomstenkant het

uitvoeringsbudget 2020. ICS-adviseurs was betrokken als lokaal formateur, Hi5Ambacht heeft de coördinerende rol in de uitvoering en qua allocatie van budgetten.

Coronacrisis en de gemeentebegroting

Op het moment van rapportage zijn de jaarstukken van 2020 nog niet beschikbaar. Vanwege de uitbraak van het coronavirus ligt het echter in de lijn der verwachting dat de realisatie voor 2020 erg zal afwijken van de begroting. Doordat de sport enige tijd stil heeft gelegen, konden geplande activiteiten veelal niet doorgaan. De hieraan verbonden baten en lasten kunnen daardoor (deels) zijn weggevallen. Daarnaast kondigde het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) op 18 mei 2020 aan 110 miljoen euro beschikbaar te stellen voor sportverenigingen. Gemeenten konden voor de periode van 1 maart tot 1 juni 2020 de huren kwijtschelden en zouden hier later voor gecompenseerd worden. Hierdoor liepen gemeenten in eerste instantie inkomsten mis, waarvoor later via de regelingen weer compensatie zou komen. Deze compensatie werd uiteindelijk verwerkt in de regeling Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS)⁷. De TVS gold in eerste instantie voor het tweede kwartaal van 2020, maar is inmiddels verlengd voor het vierde kwartaal van 2020 en het eerste en tweede kwartaal van 2021. Verder is een regeling aangekondigd voor ijsbanen en zwembaden: de Specifieke Uitkering Ijsbanen en Zwembaden (SPUK IJZ). Deze regeling kan alleen door gemeenten worden aangevraagd en zal voor 2020 en de eerste helft van 2021 compensatie bieden voor de financiële gevolgen van de coronamaatregelen⁸.

De financiële gevolgen van de coronamaatregelen en de compensatieregelingen TVS en SPUK IJZ zullen voor afwijkingen in het sportbudget van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zorgen. Deze afwijkingen kunnen gezien worden als incidentele baten en lasten, maar gezien de unieke situatie zijn deze gestuurd door externe factoren.

5.2 Directe en indirecte subsidies aan sportverenigingen

Sportverenigingen kunnen directe en indirecte subsidies ontvangen van de gemeente. In deze paragraaf beschouwen we in hoeverre hiervan sprake is in Hendrik-Ido-Ambacht en of de raad hierover op adequate wijze wordt geïnformeerd.

Directe subsidies

Voor de directe subsidies baseren wij ons op de Uitvoeringsprogramma's Subsidies van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. In tabel 5.4 is te zien welke subsidies hierin worden beschreven voor het thema sport. Daarbij worden in de uitvoeringsprogramma's de volgende doelstellingen vermeld:

- het faciliteren van binnensport;
- het bevorderen van beweging en deelname aan sport;
- het bevorderen van participatie, ontplooiing en een gezonde leefstijl;
- het stimuleren en mogelijk maken van bewegen en sportbeoefening voor mensen met een beperking;
- duurzame verbetering van het lokale sportaanbod.

⁷ Zie: <https://www.dus-i.nl/subsidies/tegemoetkoming-verhuurders-sportaccommodaties-covid-19>

⁸ Zie: <https://www.dus-i.nl/subsidies/specifieke-uitkering-ijsbanen-en-zwembaden>

Tabel 5.4 Subsidies binnen het thema sport volgens de Uitvoeringsprogramma's Subsidies, 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
De exploitatie van de Sophia- en Ridderhal	€ 917.073	€ 926.244	€ 944.769	€ 958.941	€ 983.873
De exploitatie van zwembad de Louwert	€ 229.738	€ 232.035	€ 236.676	€ 240.226	€ 126.445
Een lokaal sportaanbod voor een brede doelgroep*	€ 14.468	€ 14.613	€ 14.905	€ 15.129	€ 26.522
Totaal	€ 1.161.279	€ 1.172.892	€ 1.196.350	€ 1.214.296	€ 1.136.840

* incl. subsidie aangepast sporten; 2020

Bron: Uitvoeringsprogramma's Subsidies 2016-2020, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Bewerking: Mulier Instituut.

Zoals in tabel 5.2 te zien is, worden de subsidies voor sport jaarlijks opgedeeld in drie subsidies. Allereerst ontvangt stichting Cascade een exploitatiesubsidie voor de exploitatie van de sporthallen Sophiahall en Ridderhal. Hier is jaarlijks een bedrag van meer dan 900.000 euro mee gemoeid, dat elk jaar wordt geïndexeerd⁹. Ten tweede wordt een exploitatiesubsidie verstrekt voor de exploitatie van zwembad de Louwert. Tot en met 2019 ging deze naar Optisport, maar sinds de oplevering van het nieuwe binnenbad heeft Sportfondsen de exploitatie overgenomen. Met de overgang naar Sportfondsen nam de bijdrage voor het zwembad flink af, van ruim 240.000 euro naar ruim 126.000 euro. Deze daling was gebaseerd op de lagere begrote exploitatielasten van de nieuwe exploitant van het zwembad voor 2020. Hierbij wordt in de beschrijving wel de kanttekening geplaatst dat het bedrag mogelijk met 60.000 euro zal moeten worden verhoogd naar aanleiding van een discussie tussen de nieuwe exploitant van het zwembad en de belastingdienst over btw-afdracht. Tot slot beschrijft de gemeente een subsidie voor lokaal aanbod aan activiteiten en projecten op het terrein van sport voor een brede doelgroep. Dit bedrag is in 2020 met 11.000 euro verhoogd door een verschuiving van het Wmo-budget voor belangenbehartiging, informatie, Beleidsadviesraad Jeugd/Wmo en projecten naar dit budget ter bevordering van aangepast sporten voor inwoners met een beperking.

Deze drie subsidiestromen komen niet direct (als directe subsidie) ten goede aan sportverenigingen in de gemeente. De eerste twee subsidies komen ten goede aan de exploitanten van de sportaccommodaties. Van deze sportaccommodaties maken tevens sportverenigingen gebruik, die hiervoor huur betalen aan de betreffende exploitant. Deze huurtarieven kunnen, mede door de exploitatiesubsidie, niet-kostendekkend ingezet worden. In dat geval betreft dit voor de sportverenigingen een indirecte subsidie vanuit de gemeente. De gemeente draagt bij aan de exploitanten middels de exploitatiebijdragen, waardoor deze exploitanten vervolgens niet-kostendekkende huren in rekening kunnen brengen.

⁹ Naast de sporthallen vinden volgens de ambtelijke organisatie ook sportactiviteiten in het cultureel centrum Cascade zelf plaats, zoals Beter Bewegen, ballet, dans, yoga en denksporten. Deze activiteiten worden gefaciliteerd vanuit de exploitatiebijdrage aan het cultureel centrum, wat in zekere zin ook een sport gerelateerde subsidie betreft. Echter geeft de ambtelijke organisatie aan dat niet na te rekenen is welk bedrag van de totale exploitatiesubsidie is toe te rekenen aan het aanbod van deze sportactiviteiten.

Indirecte subsidies

Indirecte subsidies voor sportverenigingen kunnen lopen via niet-kostendekkende huurtarieven. Sportverenigingen maken gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties en betalen daar huur voor. De huur compenseert doorgaans niet alle kosten die de gemeente maakt voor de exploitatie en het beheer van deze sportaccommodaties. Daarmee zijn de huurtarieven dus niet-kostendekkend. Het deel van de kosten die de gemeente maakt voor de sportaccommodaties dat niet gedekt wordt door de huurinkomsten, komt voor de rekening van de gemeente zelf. Hierdoor compenseert de gemeente sportverenigingen indirect, waardoor deze tarieven gezien kunnen worden als een indirecte subsidie.

Niet alleen gemeenten, maar ook andere exploitanten kunnen niet-kostendekkende huurtarieven hanteren, zoals hierboven beschreven. De focus van dit onderzoek ligt echter op de gemeente, dus wij richten ons op de niet-kostendekkende huurtarieven van sportaccommodaties in beheer van de gemeente zelf. Om deze sportaccommodaties in kaart te brengen zijn in tabel 5.5 de formele sportvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht weergegeven die door sportverenigingen (kunnen) worden gebruikt.

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is eigenaar van alle binnensportvoorzieningen en het zwembad. De exploitatietaken van de sporthallen heeft de gemeente overgedragen aan Stichting Cascade, en die van het zwembad aan Sportfondsen De Louwert. De gymzalen exploiteert zij zelf. De gemeente is eveneens eigenaar en exploitant van de korfbal- en voetbalvelden. De beachvolleybalvelden en tennisbanen zijn in eigendom van de desbetreffende verenigingen.

Tabel 5.5 Aanbod sportvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht in 2020

Accommodatie	Voorziening(en)	Eigendom	Exploitatie
Binnensport			
De Ridderhal 1	Sporthal van 42x28x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
De Ridderhal 2	Sporthal van 47x29x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
Sophiahal	Sporthal van 48x28x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
Gymzaal Bekestein	Gymzaal van 21x12 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
Gymzaal De Bron	Gymzaal van 21x12 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
Buitensport			
Sportpark Schildman	<i>Beachsport</i>		
	Twee beachvolleybalvelden	Volleybalvereniging Vollido	Volleybalvereniging Vollido
	<i>Korfbal</i>		
	Drie kunstgrasvelden van 40x20 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	<i>Tennis</i>		
	Tien smashcourtbanen	Tennisvereniging Hiaten	Tennisvereniging Hiaten
	Eén minibaan	Tennisvereniging Hiaten	Tennisvereniging Hiaten
	<i>Voetbal</i>		
	Vijfenvielf	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	natuurgrasvelden	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	Vier kunstgrasvelden		
Zwemsport			
De Louwert	<i>Overdekt</i>		
	Eén wedstrijdabad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	Eén instructiebad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	<i>Onoverdekt</i>		
	Eén wedstrijdabad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	Eén recreatiebad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert

Gezien de eigendoms- en exploitatieconstructies in de gemeente zijn er alleen indirecte subsidies via niet-kostendekkende tarieven voor de gymzalen (Bekestein en De Bron) en voor de korfbal- en voetbalvelden op sportpark Schildman. De indirecte subsidie bedraagt dan het niet door de huurinkomsten gecompenseerde deel van de kosten:

$$\begin{aligned} & \text{Totale kosten van de sportaccommodatie} - \text{Huurinkomsten vanuit verenigingen} \\ & = \text{Nettolasten van de gemeente} = \text{Indirecte subsidie voor sportverenigingen} \end{aligned}$$

Dit betekent dat inzicht nodig is in de totale kosten en inkomsten per gemeentelijke sportaccommodatie. Op basis van opgevraagde uitdraaien vanuit de gemeentelijke financiële huishouding worden deze in tabel 5.4 in kaart gebracht. De totale kosten van de sportaccommodaties betreffen de kosten die volgens de verkregen informatie toe te rekenen zijn aan de gymzalen en de korfbal- en voetbalvelden (in de registraties verwoord als de groene velden). Het gaat hierbij om de volgende kostenposten:

- gymzalen;
- onderhoud sportpark Schildman;
- overige lasten/baten sportpark Schildman;
- afschrijvingslasten gymzalen en groene velden;
- rentelasten gymzalen en groene velden.

Hierin ontbreken de salarislasten die eventueel gerelateerd zijn aan de betreffende sportaccommodaties. Binnen het taakveld Sportaccommodaties wordt echter voor de salarislasten geen uitsplitsing gemaakt naar type accommodatie. Deze kostenpost omvat hierdoor tevens de salarislasten voor het zwembad en de sporthallen die niet in beheer zijn van de gemeenten. De salarislasten worden daarom buiten beschouwing gelaten.

De huurinkomsten omvatten inkomsten uit verhuur van de gymzalen en de groene velden. Hierbij is voor gymzalen helaas geen uitsplitsing te maken naar type huurder. Het gaat dus niet alleen om de huurinkomsten vanuit sportverenigingen, maar ook vanuit particuliere huurders of het onderwijs. Idealiter worden deze niet meegenomen, omdat deze compenseren voor het niet-kostendekkende gedeelte. De indirecte subsidie voor sportverenigingen, die in tabel 5.6 wordt berekend, is dus in werkelijkheid (mogelijk) hoger. De groene velden (buitensportaccommodaties) worden volgens de gemeente niet particulier verhuurd. Hierdoor betreffen de huurinkomsten bij deze categorie wel alleen de inkomsten vanuit sportverenigingen. De mogelijke onderschatting van de indirecte subsidie voor sportverenigingen komt dus alleen voort uit de gymzalen.

Tabel 5.6 Doorrekening indirecte subsidie sportverenigingen die gebruikmaken van de sporthallen, korfbalvelden en voetbalvelden, 2016-2020

	Totale kosten van de sportaccommodaties	Huurinkomsten	Indirecte subsidie sportverenigingen (nettolasten gemeente)	Kosten-dekkendheid
2016	€ 398.175	€ 74.672	€ 323.503	19%
2017	€ 325.270	€ 79.167	€ 246.103	24%
2018	€ 298.038	€ 73.037	€ 225.001	25%
2019	€ 296.373	€ 89.624	€ 206.749	30%
2020*	€ 289.945	€ 65.835	€ 224.110	23%

* Na aftrek van SPUK-inkomsten

Bron: Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (uitdraaien uit financiële huishouding), 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

De totale kosten van de gemeente voor de gymzalen en de groene velden zijn sinds 2016 afgenomen en liggen de afgelopen drie jaar onder de 300.000 euro per jaar (tabel 5.4). De totale huurinkomsten lagen tot en met 2018 tussen de 70.000 en 80.000 euro. In 2019 lagen deze aanmerkelijk hoger, waarvoor niet direct een duidelijke verklaring is. In 2020 zijn ze weer aanzienlijk gedaald, maar hier speelt hoogstwaarschijnlijk de coronacrisis een grote rol.

De totale kosten min de huurinkomsten geeft het niet-kostendekkende deel van de betreffende sportaccommodaties voor de gemeente. Zoals eerder aangegeven wordt dit idealiter uitgesplitst naar de huurinkomsten vanuit sportverenigingen, om de indirecte subsidie voor sportverenigingen te kunnen berekenen. Doordat dit niet mogelijk is, geeft de berekening het minimale bedrag aan indirecte subsidie voor sportverenigingen. Deze indirecte subsidie lag in 2016 nog ver boven de 300.000 euro en is daarna richting de 200.000 euro gedaald. Kijken we naar de kostendekkendheid op basis van de huurtarieven - het aandeel van de huurinkomsten ten opzichte van de totale kosten - dan zien we dat deze fluctueert rond de 25 procent.

Gemeentelijke taken en bijdrage aan sportverenigingen

Naast de bovengenoemde (in)directe subsidies voor sportverenigingen doet de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht tevens andere investeringen waarvan sportverenigingen profiteren, zoals onderhoud en vervanging van de velden. Aangezien de gemeente eigenaar en exploitant is van een aantal sportaccommodaties, ligt deze taak bij de gemeente en is het daarmee redelijk vanzelfsprekend dat zij deze investeringen doet. Desondanks kunnen deze investeringen in zekere zin ook gezien worden als een bijdrage van de gemeente aan sportverenigingen.

5.3 Normenevaluatie

Op basis van de bevindingen die in dit hoofdstuk zijn gepresenteerd kan antwoord gegeven worden op de subnormen uit het normenkader. In deze paragraaf zal dit puntsgewijs gedaan worden aan de hand van de individuele subnormen.

Zijn de beleidsdoelen die het college sinds 2016 in ontwerp heeft vastgesteld en die de gemeenteraad door middel van besluitvorming heeft vastgelegd, uitgevoerd binnen het daarvoor gereserveerde budget?

In de planning- en controldocumenten van de gemeente zijn de baten en lasten toegerekend aan taakvelden, niet specifiek aan beleidsdoelen. Daardoor is het niet mogelijk om direct antwoord te geven op de eerste subnorm binnen de doelmatigheid. Op basis van de bevindingen kan enkel bepaald worden of het begrote sportbudget weinig verschil vertoonde met het werkelijke sportbudget aan het einde van het jaar.

Tussen 2016 en 2019 bleven de realisaties grotendeels in lijn met de begrotingen. In 2017 en 2019 ontstond er wel een voordeel ten opzichte van de begroting (na wijziging), vanwege de afboeking van de boekwaarde van het binnenzwembad van zwembad de Louwert. Deze stond gepland voor 2017, maar werd doorgeschoven naar 2019. Dit leverde logischerwijs een flink voordeel op in 2017. In 2019 vond de afboeking daadwerkelijk plaats, maar door lagere afschrijvingslasten en een restant uit het onderhoudsbudget ontstond alsnog een voordeel voor de gemeente.

Naast de inkomsten en uitgaven die geregistreerd staan onder de sport gerelateerde taakvelden Sportbeleid en activering en Sportaccommodaties heeft de gemeente tevens uitgaven aan sport en bewegen die onder andere taakvelden worden geregistreerd. Het gaat hierbij om de categorieën schoolzwemmen, brede regeling combinatiefuncties en breedtesport/brede school. Deze uitgaven zijn op basis van de planning- en controldocumenten van de gemeente niet in kaart te brengen. Het is daarom

lastig te bepalen hoe deze financiële stroom loopt en daarmee niet mogelijk om de doelmatigheid van deze uitgaven te beoordelen.

Zijn de (noodzakelijke) ad-hoc investeringen in sport, sportaccommodaties en sportvoorzieningen of de sportsubsidies in de periode 2016-2020 beperkt gebleven tot een minimum?

De ad-hoc investeringen in sport bleven in de periode 2016 tot en met 2019 beperkt in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Zoals eerder besproken kwamen de voornaamste afwijkingen van de begroting voort uit het afboeken van het oude binnenzwembad. Daarnaast vond in 2016 een incidentele uitgave plaats in verband met de vervanging van hockeyvelden. Deze werden middels de Winternota van 2016 verwerkt in de begroting na wijziging.

Wat zijn de directe en indirecte kosten die de gemeente betaalt voor ondersteuning aan de sportverenigingen?

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht versterkt sportverenigingen niet met directe subsidies. Wel lopen er enkele indirecte subsidiestromen. Allereerst geeft de gemeente jaarlijks een exploitatiebijdrage aan de exploitanten van de sporthallen en het zwembad. Door die bijdragen kunnen de betreffende exploitanten een niet-kostendekkend huurtarief hanteren voor de sportverenigingen in de gemeente. Zelf hanteert de gemeente ook niet-kostendekkende huurtarieven voor de sportaccommodaties die zij exploiteert. Via deze indirecte subsidies heeft de gemeente de afgelopen jaren tussen de 200.000 en 250.000 euro bijgedragen aan de sportverenigingen die gebruikmaken van de gemeentelijke sportaccommodaties.

6. Uitnodigend bestuur

Voor het formuleren en bij de uitvoering van het sportbeleid is de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht afhankelijk van sportstakeholders. Tussen de gemeente en sportstakeholders bestaat een wederkerige relatie. De voordelen voor samenwerking en afstemming met sportstakeholders voor de gemeente zijn evident: expertise kan worden gedeeld, het organiserende vermogen neemt toe, er kunnen gezamenlijke activiteiten op het sportpark en in de verenigingshallen worden georganiseerd, en op sporthal- en sportparkniveau kunnen afspraken worden gemaakt met maatschappelijke organisaties.

In dit hoofdstuk staan we stil bij de norm ‘uitnodigend bestuur’. Uitnodigend bestuur houdt in dat de gemeente initiatief aanmoedigt in de samenleving en haar agenda door zinvolle verbindingen weet af te stemmen op de drijfveren van partijen in het veld. In het kader van het sportbeleid zijn dat sportaanbieders en verenigingen. Op basis van een documentanalyse en interviews met sportstakeholders wordt een antwoord gezocht op de vragen: heeft de gemeente Ambachtse sportverenigingen (en andere sportstakeholders) in de periode 2016 tot en met 2020 structureel betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid? En heeft zij op adequate wijze verslag gelegd of een terugkoppeling gegeven van wat zij met de input van sportverenigingen (en andere sportstakeholders) uit participatieprocessen heeft gedaan?

Specifiek gaan we in op vijf beleidstrajecten waaraan sportaanbieders en -verenigingen hebben deelgenomen:

- vaststelling kader nieuwbouw zwembad de Louwert;
- opstellen van het Lokaal Sportakkoord;
- afstemming Wmo-raad over Uitvoeringsprogramma Subsidies;
- opstellen van het nieuwe Speelruimteplan;
- maatschappelijke initiatieven en het opendeurenbeleid.

Aan het einde van het hoofdstuk worden uitspraken gedaan over de mate van uitnodigend bestuur van de gemeente in het kader van het sportbeleid.

6.1 Vaststelling kader nieuwbouw zwembad de Louwert

In maart 2016 zijn gesprekken gevoerd met verenigingen die gebruikmaken van het zwembad de Louwert. Deze dienden als input voor het vaststellen van het kader ‘nieuwbouw zwembad de Louwert’ (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016a). Dit kader is op de raadsvergadering van 3 oktober 2016 vastgesteld. Met de gesprekken wilde de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht inzicht krijgen in wat de verschillende verenigingen nodig hebben om hun sport te kunnen beoefenen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016b). Er is gesproken met duikvereniging Making Bubbles, duikvereniging Seahorse Diving, partijen die het schoolzwemmen organiseren en de reddingsbrigade.

Tijdens deze gesprekken passeerden verschillende onderwerpen de revue. Hierbij valt te denken aan de diepte van het zwembad, de capaciteit, de afmetingen van het grote bad, douchegelegenheden, opslagfaciliteiten, duurzaamheid, parkeerplaatsen, ruimte voor de compressor, horeca, tribunes voor het afzwemmen en een haak of takelsysteem en grote deuren of (het liefst) schuifdeuren, zodat de reddingsbrigade kan oefenen met onderdelen als ‘auto te water’ of wakzwemmen. Van de gesprekken is een samenvatting gemaakt, die vervolgens als besprekestuk is toegevoegd aan de eerdergenoemde raadsvergadering. De memo heeft zodoende een directe invloed gehad op de besluitvormingsprocessen.

Naast consultaties met watersportverenigingen is voor het nieuwbouwkader ook via enquêtes aan bezoekers gevraagd wat zij graag terug zouden zien in het nieuwe zwembad. Hierbij is expliciet aandacht

besteed aan senioren en kinderen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016c; 2016d). Ook raadsleden werden, naast de gebruikelijke besluitvormingsprocessen, gevraagd naar hun wensen voor het nieuwe zwembad (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016e).

Deze stakeholderbijdrages hebben zich vertaald naar een uitgangspuntennotitie met de titel ‘Wat kies jij?’, waarbinnen de kaders en uitgangspunten werden geschetst voor het nieuw te bouwen binnenzwembad en een aangepast buitenzwembad (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016f). In deze uitgangspuntennotitie werd ook aangegeven waar de gestelde kaders en uitgangspunten op gebaseerd waren (d.w.z. op welke inzichten uit de stakeholderconsultaties).

6.2 Stakeholderparticipatie Lokaal Sportakkoord

Op 18 juni 2020 presenteerde de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (de conceptversie van) haar Lokaal Sportakkoord. Dit akkoord is een invulling van het Nationaal Sportakkoord dat het ministerie van VWS, de gemeenten (VSG) en de sportbonden (NOC*NSF) in 2018 hebben opgesteld. Het Nationaal Sportakkoord bestaat uit zes pijlers. Vijf van deze pijlers worden in Hendrik-Ido-Ambacht lokaal ingekleurd. De pijler ‘Topsport inspireert’ is niet van toepassing in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Het ‘Ambachts Sportakkoord’ is tot stand gekomen via uitgebreide stakeholderparticipatie. In totaal hebben 41 partijen¹⁰ uit Hendrik-Ido-Ambacht zich aangesloten bij het sportakkoord. Die partijen zijn op enige wijze betrokken geweest bij de totstandkoming ervan. Opvallend is de gevarieerdheid van de partijen. Zo zijn er sportverenigingen, scholen, kinderopvangcentra, zorginstellingen en commerciële sportaanbieders betrokken bij het opstellen en uitvoeren van het lokale sportakkoord.

Om alle partijen gelijkwaardig te laten participeren werd er een tijdelijke, onafhankelijke, procesbegeleider aangesteld, ook wel een ‘sportformateur’ genoemd. De sportformateur had als taak om diverse partijen aan tafel te krijgen en het gesprek over de invulling van een sportakkoord en de afspraken daarin te faciliteren. De sportformateur heeft nauw samengewerkt met Hi5Ambacht, dat als lokale partij ruime ervaring heeft als intermediair in het lokale netwerk van sport, overheid en maatschappelijke partners (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020b). Het aanstellen van een sportformateur is ook besproken in de gemeenteraad, tijdens de gemeenteraadszitting van 11 maart 2020, zodat onder alle raadsfracties voldoende draagvlak was voor de neutrale procesbegeleider bij het opstellen van het lokaal sportakkoord. Hierbij werd het streven geuit om voor de zomer 2020 met een lokaal sportakkoord te komen. Deze planning is gehaald.

Het participatieproces is anders verlopen dan op voorhand gedacht. De coronacrisis heeft de samenkomst van grote groepen onmogelijk gemaakt. Daarom zag de sportformateur zich genoodzaakt een andere route

¹⁰ **Sportverenigingen:** Volleybalvereniging Vollido, voetbalvereniging IFC, voetbalvereniging ASWH, korfbalvereniging DSV'69, tennisvereniging Hiaten, jeu-de-boulesclub Boulistica, gymnastiekvereniging Souplesse, basketbalvereniging Flax Field Fighters, basketbalvereniging Helmink Heroes, reddingsbrigade, tafeltennisvereniging Serve 71, Inner Circle Runners, hockeyclub Derby, badmintonvereniging Silver Shuttle, ABC Swindregt, zaalvoetbalvereniging AZV, aikidovereniging Bushi Dojo, Tang Soo Do-vereniging Mudjeok e Yong, hartpatiëntensportvereniging Weer bewegen, volleybalvereniging Revo 80, schietvereniging Sagittarius, waterscouting de Vikings, Dus Dans, Ellis Sport, Fit for Life, Muilwijk Judo, Vief Sportief, Stichting Cascade (verhuur zalen), zwembad de Louwert, duikvereniging Seahorse.

Sportscholen/commerciële sport: Cardio Boxing Ambacht, Cross fit. **Welzijn/zorg:** Zorgorganisatie De Blije Borgh (met intramurale en extramurale beweegcoaches), GGD Zuid-Holland. **Onderwijs:** Openbaar Onderwijs (SOPHIA), Christelijk Onderwijs (PIT), Katholiek Onderwijs (SKOBA), Reformatorisch Onderwijs. **Kinderopvang:** Yes Kinderopvang, Kinderopvang Ambacht, PIT kinderopvang.

te volgen en zoveel mogelijk digitaal overleg met partijen te voeren. Om tot een (conceptversie van het) lokale sportakkoord te komen zijn de volgende stappen doorlopen:

- ophalen van ambities voor sport en bewegen uit bestaand beleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht;
- ophalen van ambities voor sport en bewegen vanuit de projectgroep op basis van een-op-eengesprekken (fysiek);
- plenaire bespreking van het conceptsportakkoord met een projectgroep;
- toetsing van het conceptsportakkoord door een klankbordgroep.

Ook hebben er in 2021 twee bijeenkomsten plaatsgevonden. Op 6 januari 2021 is er een webinar georganiseerd. Hierbij waren 16 organisaties aanwezig. Op 25 januari 2021 heeft een grote digitale bijeenkomst plaatsgevonden waar vertegenwoordigers van de 15 organisaties in deelsessies hun mening hebben gegeven over de voorlopige plannen van het Ambachts Sportakkoord (respondent 1).

Het lokale sportakkoord betreft, op grond van de doorlopen stappen, een akkoord op hoofdlijnen. Na vaststelling van dit akkoord op hoofdlijnen wordt in werkgroepen verder gesproken over de vertaling naar concrete acties. In het lokale sportakkoord staat hierover: ‘...de betrokken partners gaan per thema aan de slag om uitvoering te geven aan ambities en doelen.’ (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c: 16). Voor het doorvertalen van de ambities wordt een gehele organisatiestructuur opgezet bestaande uit een kernteam, werkgroepen en een procesbegeleider. Vanuit het Rijk kan de gemeente aanspraak maken op een jaarlijks uitvoeringsbudget van 20.000 euro, in ieder geval voor 2020, 2021 en 2022. Deze middelen kunnen onder andere ingezet worden voor deskundigheidsbevordering, workshops, trajectbegeleiding, interventie, bijscholing of training.

De gemeente is als ondertekenaar een van de partijen die bijdragen aan het succes van de uitvoering en zoveel mogelijk initiatieven ondersteunen en waar mogelijk proberen te faciliteren (respondent 3 en 4). In het sportakkoord worden geen uitspraken gedaan over hoe de gemeenteraad controle kan houden over het verloop van de uitvoering van het sportakkoord of over de wijze waarop de progressie van het samenwerkingsverband en de daaruit volgende acties en initiatieven worden gevolgd en gemonitord. Er staat enkel beschreven: ‘...gezamenlijk voelen [alle partijen] zich verantwoordelijk. Belangrijk is dat iedereen zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar eigen acties.’ Zodoende moet ervoor gewaakt worden dat het sportakkoord, ondanks de mooie ambities en de grote betrokkenheid van sportverenigingen en andere organisaties, geen vrijblijvende samenwerkingsopdracht wordt.

6.3 Afstemming adviesraad over Uitvoeringsprogramma Subsidies

Ieder jaar stelt de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht een Uitvoeringsprogramma Subsidies vast, dat ook wordt besproken in de commissie- en raadsvergaderingen. In de periode 2016-2020 is elk Uitvoeringsprogramma voorgelegd aan de Wmo-adviesraad. Het advies is telkens ook naar de gemeenteraadsleden gestuurd. In het advies van de Wmo-adviesraad zijn weinig tot geen aanbevelingen gedaan voor de sportsubsidies die worden verstrekt met het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma. In de adviesraad zitten geen sportverenigingen of -aanbieders. In 2019 is de Wmo-adviesraad omgevormd naar een nieuwe Beleidsadviesraad Jeugd/Wmo. Daaraan zijn in 2020 onder meer het Uitvoeringsprogramma 2020 en de Subsidieplafonds 2020/2021 voorgelegd. Tijdens de vergadering van de Beleidsadviesraad van 18 september 2019 is gesproken over de rol van de Beleidsadviesraad. Het Uitvoeringsprogramma Subsidies is een weergave van de structurele subsidies, en de subsidieplafonds vloeien hieruit voort. Het gaat daarbij om de weerslag van bestaande besluitvorming en de bijbehorende financiering. De Beleidsadviesraad heeft het Uitvoeringsprogramma 2020 en de Subsidieplafonds 2020/2021 ter kennisgeving aangenomen. Daarbij heeft de Beleidsadviesraad wel aangegeven in het vervolg enkel te willen adviseren over inhoudelijke vraagstukken in het sociaal domein, zoals het Preventieplan, en niet meer op de uitvoering van het beleid te willen reageren. Tegen die achtergrond heeft de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht besloten dat het Uitvoeringsprogramma Subsidies voortaan ter informatie naar de

Beleidsadviesraad wordt gestuurd, maar dat deze niet meer om advies wordt gevraagd (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2019b). Desalniettemin laat een van de respondenten weten dat het goed zou zijn om vanuit de sport ook een jaarlijkse terugkoppeling te geven op het Uitvoeringsplan, omdat het om meer dan 1,2 miljoen aan lokale subsidie voor sportdoeleinden gaat. Een alternatief zou volgens respondenten de oprichting kunnen zijn van een Sportadviesraad die als klankbord bij sportgerelateerde beleidsprocessen wordt betrokken.

6.4 Stakeholderbetrokkenheid bij opstellen nieuwe Speelruimteplan

Op 15 juni 2020 heeft de gemeenteraad zich positief uitgesproken over het nieuwe Speelruimteplan. Het speelruimteplan is vastgesteld voor de periode 2020 tot 2030. De huidige openbare speel- en sportruimte was verouderd. Een nieuw speelruimteplan was nodig om te zorgen dat toekomstige veranderingen zouden aansluiten bij de behoeften van de inwoners. In 2019 is Bureau Speelplan daarom gevraagd samen met de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, basisscholen en jongerenwerk een uitgebreid onderzoek uit te voeren naar de huidige openbare speel- en sportvoorzieningen en de verwachtingen en noodzakelijke investeringen voor de toekomst. Om een goed beeld te krijgen zijn alle speelplaatsen bezocht en zijn bewoners, waaronder kinderen en jongeren, op verschillende manieren geraadpleegd. Zo is er veldonderzoek gedaan op alle 126 openbare speel- en sportterreinen. Tijdens deze rondgang is gekeken naar onder andere ligging en spreiding, doelgroep, diversiteit, speeluitdaging en huidige staat (optisch). Daarnaast is gekeken naar speelmogelijkheden in de hele openbare ruimte. In het najaar van 2019 is tijdens een pizzaoverleg in het Jongerencentrum met jongeren besproken hoe zij de openbare (speel)ruimte ervaren en wat hun ideeën zijn. Hieraan hebben veertien jongeren tussen de 13 en 23 jaar deelgenomen.

In het najaar van 2019 is er een online vragenlijst over de openbare speelruimte verspreid. Deze is via de gemeentelijke kanalen verspreid en door 163 bewoners ingevuld: 126 volwassenen en 37 kinderen. Op 26 november 2019 heeft in het gemeentehuis een inloopavond plaatsgevonden voor bewoners om hen te bevragen over de openbare speelruimte. Een twintigtal bewoners heeft deze avond bezocht. Uit de bijlage van het Speelruimteplan blijkt dat de sfeer positief was tijdens deze sessie waar de voorstellen werden onderbouwd. De input uit de participatieprocessen is gebruikt voor het opstellen van het Speelruimteplan. In de bijlage van het beleidskader zijn ook de verslaglegging van alle bijeenkomsten en de uitkomsten van de enquête te vinden, met daarbij de belangrijkste punten die volgden uit het participatietraject of -instrument. Deze punten zijn ook terug te vinden in de beleidsnota. Het betrekken van inwoners heeft dus ook een doorwerking gehad in het beleidsplan.

6.5 Maatschappelijke initiatieven en het ‘opendeurenbeleid’

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht voert een ‘opendeurenbeleid’ om sportverenigingen te faciliteren bij maatschappelijke initiatieven, zo geven respondent 2 en 3 aan. Er is een aantal belangrijke maatschappelijke initiatieven vanuit verenigingen, zoals het ‘auti-team’ van voetbalvereniging IFC. Een teamsport kan voor kinderen met autisme lastig zijn. Bij IFC wordt gekeken hoe spelers met autisme hierin begeleid kunnen worden. Zo maakt trainer Patrick Baggerman, die voor het initiatief de NVA autismevriendelijkheidsprijs 2020 ontving, foto’s van de locaties waar het team zijn wedstrijden moet spelen, om zo de spelers goed voor te bereiden op uitwedstrijden (IFC-Ambacht, 2020). IFC is niet de enige sportvereniging die zich maatschappelijk actief inzet. Bij ASWH wordt voor de seniorendoelgroep ‘wandelfootbal’ georganiseerd, Vollido wilde aan de slag gaan met een jeugd-ggz-groep en turnvereniging Souplesse heeft bij de gemeente laten weten dat er moet worden nagedacht over hoe een veilige sportomgeving voor transgender sporters geborgd kan worden (respondent 2). Deze maatschappelijke initiatieven worden niet opgelegd vanuit de gemeente, maar bloeien op vanuit de verenigingen. ‘Dat is

ook de kracht van het Ambachtse sportbeleid, dat zulke initiatieven intrinsiek worden opgepakt door actieve verenigingsbestuurders', aldus respondent 2. Wanneer er behoefte is aan ondersteuning, een gesprek of meedenken, kunnen verenigingen aankloppen bij de gemeente. Volgens respondent 3 doen ze dat ook. Zo helpt de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sportvereniging IFC bij het organiseren van het 'auti-team'.

Ondanks dat Hendrik-Ido-Ambacht veel sportverenigingen kent hebben deze zich niet 'sterk' georganiseerd (respondenten 7, 8, 9 & 10). Respondent 1 geeft aan dat er geen 'sportcafé' of 'sportraad' bestaat waar verenigingen elkaar ontmoeten. Er was vroeger wel een Commissie Sportpark Schildman waar regelmatig overleg over accommodatievraagstukken plaatsvond tussen verenigingen die actief zijn op het sportpark en de gemeente (respondent 2, 7, 8, 9 & 10). Dit overlegorgaan is echter '...een stille dood gestorven', aldus respondenten 7 & 8. Sportverenigingen ervaren een afstand tot de gemeente en de gemeenteraad. Zo geven verschillende respondenten aan dat er, buiten enkele bezoeken aan verenigingen, de afgelopen jaren weinig contact is geweest met gemeenteraadsleden. Stichting Hi5Ambacht wordt door alle respondenten genoemd om haar netwerkrol in het onderhouden van contact met verenigingen, zeker ook als het gaat om de coronamaatregelen en de impact daarvan op de mogelijkheden van sportverenigingen.

6.6 Normenevaluatie

Op basis van de analyse van de stakeholderparticipatie kan uitspraak worden gedaan over de mate van uitnodigend bestuur van de gemeente in de periode 2016 tot en met 2020. Hiervoor worden de volgende twee subnormen (en bijbehorende vragen) uit het normenkader gebruikt: stakeholderparticipatie en maatschappelijke terugkoppeling.

Stakeholderparticipatie

Heeft de gemeente Ambachtse sportverenigingen (en andere sportstakeholders) in de periode 2016 tot 2020 structureel betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van het sportbeleid?

In de periode 2016-2020 heeft de gemeente een heel open houding gehad tegenover het betrekken van sportstakeholders, inwoners en organisaties bij het opstellen van beleidskaders of het bepalen van de behoeften bij grote losse dossiers (zoals de nieuwbouw bij het zwembad de Louwert). Hierbij is ook innovatief bedacht hoe verschillende doelgroepen het best benaderd konden worden. Een goed voorbeeld is het 'pizzaoverleg' met jongeren in de leeftijd van 13 tot 23 jaar. Het lokale sportakkoord is een uniek participatieproces geweest, waarbij tot dusver 41 partijen van plan zijn de komende jaren gezamenlijk te werken aan een duurzame sportinfrastructuur in Hendrik-Ido-Ambacht, met oog voor activiteiten voor verschillende doelgroepen en een veilig sportklimaat. Er bestaat wel een kans dat de toezegging van betrokkenen redelijk vrijblijvend is, omdat iedereen zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar eigen acties. Een structurele monitoring kan de betrokkenheid wellicht borgen. De Wmo-adviesraad heeft de laatste jaren weinig een 'sportperspectief' gehad op verstrekte subsidies aan partijen als Stichting Cascade of Hi5Ambacht. Nu de Wmo-adviesraad ook heeft besloten alleen nog inhoudelijk te reageren op discussies in het sociale domein, ontstaat er een mogelijkheid om een sportadviesraad op te richten die de gemeente als klankbord kan gebruiken bij sportgerelateerde beleidsdossiers. Verder ervaren verenigingen dat er meer contact met raadsleden mag zijn. Momenteel verloopt het contact en de afstemming met de gemeente voornamelijk via Hi5Ambacht.

Maatschappelijke terugkoppeling

Heeft de gemeente op structurele wijze verslag gelegd of een terugkoppeling gegeven van wat zij met de input van sportverenigingen (en andere sportstakeholders) uit participatieprocessen heeft gedaan?

De wijze van terugkoppeling en wat er met de input van deelnemers aan participatietrajecten is gedaan, is zeer goed te herleiden op basis van de documenten uit het raadsinformatiesysteem. Zeker in de trajecten rondom het Speelruimteplan en zwembad de Louwert wordt heel nauwkeurig verslag gelegd van de sessies en uitkomsten van gebruikte participatie-instrumenten. Bij het lokale sportakkoord is dit lastiger te herleiden, al wordt op basis van de documentatie wel duidelijk wie betrokken zijn bij de trajecten, de status van de gemaakte afspraken en de verwachte vervolgstappen. Richting de gemeenteraad wordt op adequate wijze, via een raadsinformatiebrief of door de participatieverslagen onderdeel te maken van het raadsdossier, een terugkoppeling gegeven over de stand van zaken van het participatieproces, ook wanneer er vertraging is aan de kant van de gemeente. Een goed voorbeeld hiervan is de raadsinformatiebrief van 11 maart 2020, waarbij de burgemeester de gemeenteraad een terugkoppeling gaf over de herziene planning en het verloop van de participatie bij het opstellen van het lokale sportakkoord.

7. Toekomstbestendigheid

In dit hoofdstuk wordt nader gekeken naar de toekomstbestendigheid van het sportbeleid van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Met toekomstbestendig beleid wordt beleid bedoeld dat is voorbereid op (voorziene) maatschappelijke veranderingen. De toekomstbestendigheid wordt aan de hand van twee graadmeters in beeld gebracht.

Ten eerste wordt het lokale sportbeleid gespiegeld aan nationale beleidstrends en -programma's: het Nationaal Sportakkoord (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018a), het Nationaal Preventieakkoord (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018b) en de transitie naar de Omgevingswet (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2012). De gemeentelijke (beleids)documenten die we hieraan spiegelen, zijn het Ambachts Sportakkoord (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c), het gemeentelijke preventieplan (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020d), het integraal huisvestingsplan voor het primair onderwijs (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020f) en het beleids- en werkplan leefbaarheid (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020g).

Ten tweede wordt een beknopte capaciteitsstudie uitgevoerd, die inzichten geeft in de verhouding tussen het aanbod en de (toekomstige) behoefte aan sportaccommodaties in Hendrik-Ido-Ambacht.

Aan het einde van het hoofdstuk gaan we nader in op het algemene beeld dat volgt uit de analyse van de toekomstbestendigheid van het beleid.

7.1 Beleidsrelevantie en -actualisatie

Nationaal Sportakkoord

In juni 2018 heeft een groot aantal organisaties van binnen en buiten de sport het Nationaal Sportakkoord ondertekend (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018a). Doel van het sportakkoord is om de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken. Het ministerie van VWS is vanuit het regeerakkoord initiatiefnemer; de sport (vertegenwoordigd door NOC*NSF), gemeenten en de rijksoverheid zijn kernpartners in het akkoord.

Binnen het sportakkoord zijn zes pijlers met bijbehorende ambitie geformuleerd, die vervolgens zijn uitgewerkt in een deelakkoord:

1. Inclusief sporten en bewegen: de ambitie is dat meer mensen een leven lang sport- en beweegplezier ervaren in een inclusieve sport- en beweegomgeving.
2. Duurzame sportinfrastructuur: *de ambitie is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur.*
3. Vitale aanbieders: *de ambitie is om alle typen aanbieders van sport en bewegen toekomstbestendig te maken.*
4. Positieve sportcultuur: *de ambitie is dat overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos gesport kan worden.*
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen: *het doel is om ervoor te zorgen dat meer kinderen voldoen aan de beweegrichtlijnen en dat de motorische vaardigheden toenemen.*
6. Topsport die inspireert: *de ambitie is dat Nederlandse topsporters en topsportevenementen mondiaal toonaangevend, toekomstbestendig en van maximale maatschappelijke waarde voor Nederland zijn.*

Lokale aansluiting

De oproep van het ministerie van VWS om afspraken uit het Nationaal Sportakkoord door te vertalen in een lokale aanpak, de vaststelling van het gemeentelijke preventieplan (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020d) en de wens tot structurele aandacht voor de duurzaamheidsopgave waren voor het gemeentebestuur aanleiding om tot een lokaal sportakkoord voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht te komen.

Het Ambachts Sportakkoord is in juni 2020 (in concept) opgeleverd (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c). Dertig sportverenigingen, twee sportscholen/commerciële sportaanbieders, twee welzijn-/zorgorganisaties, vier onderwijspartijen en drie kinderopvangcentra zijn betrokken bij of hebben een rol in het lokale sportakkoord.

Aan vijf van de zes nationale pijlers is in het Ambachts Sportakkoord een lokale invulling gegeven. De topsportpijler is niet van toepassing in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c: 6). Dit is in lijn met de positie die wordt ingenomen in het coalitieprogramma 2018-2022, waarin wordt gesteld dat financiering van de (semi)professionele sport geen gemeentelijke taak is (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2018a: 16).

Binnen de pijlers hebben de betrokken partijen doelen opgesteld. Per thema moet een werkgroep worden opgericht, die primair verantwoordelijk zal zijn voor de uitvoering van de doelen en bijbehorende projecten. Een kerngroep, met vertegenwoordigers uit de diverse sectoren, ziet toe op de uitvoering van het lokale sportakkoord. Een operationele vertaling van de doelen (c.q. specifieke beleidsacties) moet nog worden gemaakt, dus het is niet mogelijk expliciete uitspraken te doen over de toekomstbestendigheid van het Ambachts Sportakkoord. Wel sluiten de doelen van het lokale sportakkoord grotendeels aan bij het Nationaal Sportakkoord.

In het Preventieplan sociaal domein Hendrik-Ido-Ambacht 2020-2024 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020d), het Integraal Huisvestingplan 2020 en verder (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020f), het Beleids- en werkplan Leefbaarheid 2020-2021 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020g) en de Nota van Uitgangspunten voor de omgevingsvisie (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020h) worden slechts in beperkte mate dwarsverbanden met de sport of het sportbeleid gemaakt.

Nationaal Preventieakkoord

Eveneens in 2018 is het Nationaal Preventieakkoord getekend (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018b). Daarin staan afspraken die de Rijksoverheid met meer dan zeventig maatschappelijke organisaties heeft gemaakt. Doel is om de gezondheid van Nederlanders te verbeteren door roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik aan te pakken.

In het akkoord staat dat organisaties een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het ontmoedigen van ongezond gedrag en daarmee aan het realiseren van een gezonde generatie. Hierbij worden sportverenigingen en -accommodaties als belangrijke omgeving gezien. Expliciet worden de volgende gewenste maatregelen bij sportverenigingen en -accommodaties genoemd:

- In 2025 zijn (nagenoeg) alle sportaccommodaties rookvrij.
- Vanaf 2020 bieden minimaal 2.500 sportclubs hun leden en bezoekers gezondere voeding aan in de kantine.
- Sportclubs en sportscholen maken hun aanbod nog beter toegankelijk voor mensen die niet genoeg sporten of bewegen.
- De koppeling tussen sport en alcohol moet veranderen. Vanaf 2019 sluiten amateursportclubs bijvoorbeeld geen nieuwe contracten met drankfabrikanten meer voor alcoholreclame langs sportvelden.

- Medewerkers en vrijwilligers die alcohol schenken in sportkantines moeten uiterlijk in 2025 een cursus doen, zodat ze zich kunnen houden aan de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop en weten hoe ze om moeten gaan met dronken mensen.
- In 2040 bieden sportkantines geen *happy hours* of meters bier meer aan.

Lokale aansluiting

Het Preventieplan sociaal domein Hendrik-Ido-Ambacht 2020-2024 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020d: 4) heeft als doel ‘inwoners zo veel mogelijk zelfstandig en volwaardig te laten deelnemen aan de maatschappij’. Het gemeentelijke preventieplan is geen afgeleide van het Nationaal Preventieakkoord. In het gemeentelijke preventieplan en het bijbehorende actieprogramma voor de periode 2020-2024 worden dan ook weinig tot geen aandacht besteed aan de mogelijkheden die de sport- en beweeginfrastructuur heeft op het gebied van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020e)

De gemeentelijke aanpak op de thema's roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik zijn uitgewerkt in het lokale gezondheidsbeleid (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2015c). Reeds in 2016 is in de gemeente een Sportcode opgesteld om alcoholgebruik en roken door jongeren op sportverenigingen te ontmoedigen (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2016h). Niet iedere sportvereniging in Hendrik-Ido-Ambacht is momenteel zo ver om te stellen dat er overal rookvrije sportaccommodaties in de gemeente zijn.

In het Ambachts Sportakkoord (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c: 13) wordt voor maatregelen en doelen op het gebied van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik verwezen naar het lokale preventieakkoord.

In het Integraal Huisvestingplan 2020 en verder (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020f), het Beleids- en werkplan Leefbaarheid 2020-2021 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020g) en de Nota van Uitgangspunten voor de omgevingsvisie (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020h) wordt geen aandacht besteed aan roken, overgewicht en alcoholgebruik.

Omgevingswet

De Omgevingswet is geïntroduceerd om regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en samen te voegen. De wet roept overheden op actief en uitnodigend met belanghebbenden aan de slag te gaan om gezamenlijk ruimtelijke plannen voor een gezondheidsbevorderende leefomgeving uit te werken, bijvoorbeeld door nieuwe *playgrounds* of een trimpark in het bos te ontwikkelen (Buuren, 2018). De wet treedt op 1 januari 2022 in werking. Een sport- en beweegvriendelijke (openbare) omgeving is een ruimtelijk thema dat aansluit bij de ambitie van de omgevingsvisie om te komen tot een gezondheidsbevorderende leefomgeving.

Uit een analyse van het Mulier Instituut blijkt dat sport en bewegen vaak geen grote thema's zijn in de lokale omgevingsvisies (Noordzij, Schots, Prins & Stevens, 2020). Handhaving van het huidige niveau van de sportvoorzieningen blijkt vooralsnog voor veel gemeenten het belangrijkste beleidsdoel in de omgevingsvisie. Het beweegvriendelijker inrichten van de openbare ruimte wordt daarnaast relatief vaak benoemd. Slechts een beperkt aantal gemeenten maakt de koppeling tussen de inrichting van de fysieke ruimte en sport en bewegen als middel voor actieve gezondheidsbevordering.

Lokale aansluiting

Eind 2020 heeft de gemeente de Nota van Uitgangspunten voor de omgevingsvisie vastgesteld (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020h). Daarin zijn de kaders en uitgangspunten vastgelegd voor de omgevingsvisie van Hendrik-Ido-Ambacht. In de nota wordt voor de doelen voor sport en bewegen specifiek verwezen naar het coalitieakkoord (Gemeente-Hendrik-Ido-Ambacht, 2018a), waarin als speerpunt een goede kwaliteit van de accommodaties voor binnen- en buitensport wordt benoemd. Verder wordt in de nota benoemd dat gezondheidsambities uit bestaand (sport)beleid integraal meegenomen moeten worden. Er lijken in de nota geen aanvullende mogelijkheden te zijn verkend om sport en bewegen een integraler onderdeel te maken van ruimtelijke ontwikkelingen, waarvoor de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) juist veel mogelijkheden ziet (Ruijgt, 2018).

In het Ambachts Sportakkoord (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020c), het Preventieplan sociaal domein Hendrik-Ido-Ambacht 2020-2024 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020d), het Integraal Huisvestingplan 2020 en verder (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020f) en het Beleids- en werkplan Leefbaarheid 2020-2021 (Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 2020g) worden geen verbanden gelegd met de op te stellen omgevingsvisie. In het Ambachts Sportakkoord zou een dergelijk verband wel op zijn plaats zijn geweest, door te benoemen welke rol sportaccommodaties in een gezondheidsbevorderende omgeving kunnen spelen, met bijbehorende maatregelen, zoals het openstellen van sportparken.

Bovenstaande wil niet zeggen dat de gemeente niet investeert in de beweegvriendelijke omgeving. De afgelopen jaren realiseerde de gemeente via het CAI-fonds openbare sport- en beweegmogelijkheden. Voorbeelden hiervan zijn de ingebruikname van het fitnesspark in het Baxpark ('Baxfit') en de stippenroutes (5 en 10 km) in april 2020, die bedoeld zijn om hardlopen in de gemeente aan te moedigen.

7.2 Capaciteit

In tabel 7.1 zijn de formele sportvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht weergegeven die door sportverenigingen (kunnen) worden gebruikt.

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is eigenaar van alle binnensportvoorzieningen en het zwembad. De exploitatietaken van de sporthallen heeft de gemeente overgedragen aan Stichting Cascade, en die van het zwembad aan Sportfondsen De Louwert. De gymzalen exploiteert zij zelf. De gemeente is eveneens eigenaar en exploitant van de korfbal- en voetbalvelden. De beachvolleybalvelden en tennisbanen zijn in eigendom van de desbetreffende verenigingen.

Tabel 7.1 Aanbod sportvoorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht in 2020

Accommodatie	Voorziening(en)	Eigendom	Exploitatie
<i>Binnensport</i>			
De Ridderhal 1	Sporthal van 42x28x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
De Ridderhal 2	Sporthal van 47x29x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
Sophiahal	Sporthal van 48x28x7 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Stichting Cascade
Gymzaal Bekestein	Gymzaal van 21x12 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
Gymzaal De Bron	Gymzaal van 21x12 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
<i>Buitensport</i>			
Sportpark Schildman	<i>Beachsport</i>		
	Twee beachvolleybalvelden	Volleybalvereniging Vollido	Volleybalvereniging Vollido
	<i>Korfbal</i>		
	Drie kunstgrasvelden van 40x20 m	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	<i>Tennis</i>		
	Tien smashcourtbanen	Tennisvereniging Hiaten	Tennisvereniging Hiaten
	Eén minibaan	Tennisvereniging Hiaten	Tennisvereniging Hiaten
	<i>Voetbal</i>		
	Vijfentwintig natuurgrasvelden	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	Vier kunstgrasvelden	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht
	<i>Zwemsport</i>		
	<i>Overdekt</i>		
	Eén wedstrijdbad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	Eén instructiebad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	<i>Onoverdekt</i>		
	Eén wedstrijdbad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert
	Eén recreatiebad	Gem. Hendrik-Ido-Ambacht	Sportfondsen De Louwert

In deze paragraaf worden de resultaten van een beknopte capaciteitsstudie uiteengezet. Het benodigde aantal binnen- en buitensportvoorzieningen is bepaald aan de hand van vastgelegde en algemeen geaccepteerde richtlijnen¹¹. De richtlijnen zijn objectieve maatstaven waarmee inzichtelijk wordt welke capaciteit (bv. aantal velden) een vereniging nodig heeft om haar normale verenigingsactiviteiten, namelijk het aanbieden van trainingen en het spelen van wedstrijden, te kunnen laten plaatsvinden.

De richtlijnen geven een indicatie van de werkelijke behoefte van de verenigingen. De lokale context (bv. de samenstelling van het ledenbestand of het nevengebruik van de voorzieningen) kan leiden tot een hogere of lagere behoefte dan op basis van de richtlijnen wordt geconstateerd. De verenigingen zijn niet benaderd voor deze aanvullende inzichten. De uitkomsten in deze paragraaf moeten dus nog bij de verenigingen worden getoetst.

De behoefte aan sportvoorzieningen in 2030 is uitsluitend geraamd op basis van de verwachte bevolkingsontwikkeling, zoals deze in 2016 door ABF Research in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is geprognosticeerd. In bijlage 1 is de (verwachte) bevolkingsopbouw en -omvang van de gemeente in 2020 en 2030 opgenomen. Ontwikkelingen en trends in sportdeelname en sportaccommodatiegebruik, en uitgesproken ambities, kunnen van invloed zijn op de ontwikkeling van de behoefte aan sportvoorzieningen.

Binnensportaccommodaties

De gemeentebrede normatieve behoefte aan sportruimte voor de (georganiseerde) zaalsport in Hendrik-Ido-Ambacht in 2020 is vastgesteld op twee sporthallen en twee tot drie sportzalen. De verwachte bevolkingsgroei heeft slechts geringe invloed op de behoefte aan binnensportaccommodaties (tabel 7.2).

De Ridderhallen en De Sophiahall voorzien ruimschoots in de behoefte aan sporthallen. In Hendrik-Ido-Ambacht zijn geen sportzalen aanwezig om in de behoefte aan dit type binnensportaccommodatie te voorzien.

Tabel 7.2 Gemeentebrede vraag-aanbodanalyse sporthallen en sportzalen Hendrik-Ido-Ambacht (o.b.v. Planologische Kengetallen) in 2020 en 2030 (in aantallen)

Type	Jaar	Aanbod	Behoefte		Overschot (+)/tekort (-)	
			Min.	Max.	Min.	Max.
Sporthallen	2020	3	2 (1,3)	2 (1,8)	+1	+1
	2030	3	2 (1,6)	2 (2,1)	+1	+1
Sportzalen	2020	-	2 (2,2)	3 (2,7)	-2	-3
	2030	-	3 (2,5)	3 (3,1)	-3	-3

Toelichting: een sporthal heeft een obstakelvrije sportvloer van minimaal 40 bij 20 meter (exclusief uitloopruimte); bij een sportzaal is dit circa 28 bij 22 meter.

¹¹ Voor de binnensportaccommodaties zijn dit de draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen, voor de korfbalvelden de normen uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF en voor de tennisbanen en voetbalvelden de richtlijnen van de desbetreffende sportbonden.

Buitensportaccommodaties

In bijlage 1 zijn overzichten opgenomen van de leden-/teamaantallen van de verenigingen waarmee aan de hand van de richtlijnen de theoretisch benodigde capaciteit in de volgende paragrafen is bepaald.

Korfbal

Korfbalvereniging DVS '69 is gevestigd op sportpark Schildman en maakt voor haar wedstrijden en trainingen gebruik van de op het sportpark aanwezige kunstgraskorfbalvelden.

De normatieve behoefte van de vereniging is vastgesteld op maximaal twee velden, nu en in de toekomst (tabel 7.3). De aanwezige velden op het sportpark bieden de vereniging zodoende ruim voldoende ruimte om haar activiteiten te ontplooiën.

Tabel 7.3 Vraag-aanbodanalyse velden korfbalvereniging DVS '69 in 2020 en 2030 (in aantallen)

Sportpark	Schildman
Vereniging	DVS '69
Veldaanbod	Drie kunstgrasvelden van 40 bij 20 meter, met verlichting

Veldbehoefte		
Jaar	Scenario	Aantal
2020	Minimale behoefte	1 (0,8)
	Maximale behoefte	2 (1,6)
2030	Minimale behoefte	1 (0,8)
	Maximale behoefte	2 (1,7)

Toelichting: De minimale behoefte is van toepassing bij een evenredige verdeling van de teams over het weekend. De maximale behoefte is van toepassing als alle teams op dezelfde weekenddag hun wedstrijden spelen.

Tennis

Tennisvereniging Hiaten heeft de beschikking over tien tennisbanen op sportpark Schildman. De behoefte van de vereniging in 2020 ligt tussen de negen en elf tennisbanen. Als gevolg van de bevolkingsgroei zal de behoefte licht oplopen richting 2030 (tabel 7.4).

Het huidige aanbod valt binnen de (toekomstige) behoeftebandbreedte. Mogelijk dat diverse factoren bij de vereniging, zoals demografische opbouw van het ledenbestand of het aantal deelnemende teams aan de competities, aanleiding geven om te stellen dat de maximale behoefte van toepassing is bij de vereniging (elf banen in 2020, twaalf in 2030). In dat geval zal de druk op de banen (te) hoog zijn.

Tabel 7.4 Vraag-aanbodanalyse banen tennisvereniging Hiaten in 2020 en 2030 (in aantallen)

Sportpark	Schildman	
Vereniging	TV Hiaten	
Baanaanbod	Tien smashcourtbanen, met verlichting	
Baanbehoefte		
Jaar	Scenario	Aantal
2020	Minimale behoefte	9 (8,4)
	Maximale behoefte	11 (10,7)
2030	Minimale behoefte	9 (8,9)
	Maximale behoefte	12 (11,4)

Voetbal

Op sportpark Schildman zijn 9,5 voetbalvelden aanwezig, waarvan vijf kunstgrasvelden. ASWH en IFC maken gebruik van de velden. De velden bieden in theorie voldoende capaciteit voor beide verenigingen, zowel voor de wedstrijden in het weekend als voor de doordeweekse trainingen (tabel 7.5)¹². Dit is wel afhankelijk van de verdeling van de veldcapaciteit naar vereniging. Door het deelgebruik is sprake van een (minimaal) capaciteitsverlies.

Het is de verwachting dat de bevolkingstoename zal leiden tot een dusdanige toename in de normatieve behoefte van de verenigingen, dat knelpunten gaan ontstaan. Zowel het aantal wedstrijd velden zal (op zaterdag) in 2030 tekortschieten als het aantal trainingsvelden.

Een meer evenredige verdeling van de teams over het weekend zou een oplossing kunnen zijn voor de verwachte knelpunten op de wedstrijd velden. Dit leidt echter niet tot een lagere trainingsveldbehoefte.

Tabel 7.5 Vraag-aanbodanalyse velden voetbalverenigingen Hendrik-Ido-Ambacht in 2020 en 2030 (in aantallen)

Sportpark	Schildman
Verenigingen	ASWH; IFC
Veldaanbod	Vijf kunstgrasvelden, vier natuurgrasvelden, half natuurgrastrainingsveld

Jaar	Vereniging	Veldbehoefte		Trainingsvelden
		Wedstrijd velden		
		Zaterdag	Zondag	
2020	ASWH	- (5,4)	- (-)	- (2,7)
	IFC	- (3,6)	- (0,7)	- (2,1)
	<i>Totaal</i>	<i>9 (8,9)</i>	<i>1 (0,7)</i>	<i>5 (4,8)</i>
2030	ASWH	- (6,6)	- (-)	- (3,3)
	IFC	- (4,4)	- (0,9)	- (2,6)
	<i>Totaal</i>	<i>11 (10,9)</i>	<i>1 (0,9)</i>	<i>6 (5,9)</i>

Toelichting: De natuurgrasvelden, met uitzondering van het halve trainingsveld, worden uitsluitend als wedstrijd velden benut. Het halve trainingsveld is niet geschikt voor wedstrijd gebruik en wordt alleen voor trainingen gebruikt. Op de kunstgrasvelden vinden zowel wedstrijden als trainingen plaats, mits goedgekeurd voor officiële wedstrijden.

¹² De kunstgrasvelden op sportpark Schildman zijn in de zomer van 2018 gekeurd. Geconcludeerd is dat een van de velden dusdanige gebreken vertoont dat dit niet meer voor officiële wedstrijden kan worden gebruikt.

7.3 Normenevaluatie

Beleidsrelevantie

Sluiten de doelstellingen uit de huidige sportbeleidsnota's en initiatieven aan bij principes die volgen uit het Nationaal Sportakkoord, het Nationaal Preventieakkoord en de transitie van de Omgevingswet?

De beleidsmatige aandacht voor sport is ondergebracht in onder andere het lokale sportakkoord, het lokale gezondheidsbeleid en het preventieplan van het sociale domein. Doelstellingen op het gebied van sport worden alleen expliciet geformuleerd in het lokale sportakkoord.

In het lokale sportakkoord is veelal een beleidsinhoudelijk lijn gekozen, die aansluit bij de beleidstrends en landelijke beleidsprogramma's op het gebied van sport. De operationele vertaling van de doelstellingen moet nog worden gemaakt, dus er kunnen geen expliciete uitspraken worden gedaan over de toekomstbestendigheid van het beleid.

De transitie naar de omgevingswet is in volle gang. De gemeente heeft hiervoor inmiddels een Nota van Uitgangspunten vastgesteld. Hierin wordt in zeer geringe mate aandacht besteed aan de mogelijkheden die de transitie biedt om sport en bewegen een integraal onderdeel te maken van het gemeentelijke beleid.

Toekomstige sportaccommodatiebehoefte

Zijn er voldoende sportaccommodaties- en voorzieningen in Hendrik-Ido-Ambacht om aan de (toekomstige) sportbehoefte van de inwoners te voldoen?

De zaalsport kan in Hendrik-Ido-Ambacht in drie sporthallen en twee gymzalen worden beoefend. Het aantal sporthallen overstijgt de (toekomstige) normatieve behoefte van twee sporthallen. Naast de sporthallen bestaat in de gemeente een normatieve behoefte aan minimaal twee sportzalen. Dit type sportaccommodatie is niet in de gemeente aanwezig. Getoetst moet worden of er geen behoefte aan dit type accommodaties is, of dat het ontbreken van deze accommodaties leidt tot een (te) hoge druk op de aanwezige sporthallen.

Op sportpark Schildman kunnen diverse buitensporten worden beoefend. De korfbal- en voetbalvelden bieden de desbetreffende verenigingen op het moment voldoende capaciteit. De bevolkingsgroei leidt mogelijk tot knelpunten bij de voetbalverenigingen. Een deel van de oplossing kan liggen in een betere verdeling van de teams over het weekend. Het aantal aanwezige tennisbanen is hoger dan de (toekomstige) minimale normatieve behoefte van de tennisvereniging, maar lager dan de (toekomstige) maximale behoefte. Het is afhankelijk van de lokale context welke variant van toepassing is.

Referenties

BDO (2019). *Accountantsverslag 2019 Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht*. Te raadplegen op:

[https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8972757/1#search="accountantsverslag 2019"](https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8972757/1#search=%22accountantsverslag%202019%22)

Buuren, A. van (2019). Pleidooi voor een ontwerpgerichte bestuurskunde. *Bestuurskunde*. 29. 22-29.

Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ (2015). *Meerjarenbeleid 2016-2019*. Te raadplegen op:

https://www.dienstgezondheidjeugd.nl/images/downloads/gemeenten/Meerjarenbeleidsplan/151201_MJB2016-2019_DGJ_definitief.pdf

Dool, R. van den & Eldert, P. van (2021). Monitor sportuitgaven gemeenten 2019: een opzicht van de uitgaven in 2019 plus samenhangende vraagstukken. Utrecht: Mulier Instituut.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2009). *Integraal Huisvestingsplan voor het basisonderwijs in Hendrik-Ido-Ambacht, deel 2: Kaders voor uitvoering*. Te raadplegen op: <https://docplayer.nl/67882430-Integraal-huisvestingsplan-voor-het-basisonderwijs.html>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2013a). *Nota Accommodaties*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/870680/1#search=%22Nota%20Accommodaties%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2013b). *Speelruimteplan 2014-2024*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/1161827/1/document>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2014). *Voor elkaar in Ambacht*. Coalitieakkoord 2014-2018.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2015a). Vaststelling Algemene Subsidieverordening en beleidskader subsidies. Zaaknummer: 1449561.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2015b). *Beleidskader voor maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/2333970/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_8_2_Beleidskader_voor_maatschappelijke_ontwikkeling_en_ondersteuning

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2015c). *Lokale paragraaf gezondheidsbeleid 2016-2019*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/2560112/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_8_2_Lokale_paragraaf_gezondheidsbeleid_2016-2019

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2015d). *Opzeggen Convenant van 27 mei 1998*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/2873702/1#search=%22turnvereniging%20Sousse%20%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2015e). *Samenvoeging Sport 2015*. Opgevraagd bij de ambtelijke organisatie.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016a). *Vaststelling kader nieuwbouw zwembad De Louwert*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3998151/1/Raadsvoorstel_8_1_Vaststelling_kader_nieuwbouw_zwembad_De_Louwert_gew_exp_-_Getekend

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016b). *Verslagen gesprekken watersportverenigingen*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3894826/1/Bijlage_5_bij_raadsvoorstel_8_1_Verslagen_gesprekken_watersport_verenigingen

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016c). *Resultaten onderzoek wensen De Louwert senioren*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3894823/1/Bijlage_4a_bij_raadsvoorstel_8_1_Resultaten_onderzoek_wensen_De_Louwert_senioren_2016

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016d). *Resultaten onderzoek wensen funelement De Louwert*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3894821/1/Bijlage_4_bij_raadsvoorstel_8_1_Resultaten_onderzoek_wensen_funelement_De_Louwert_-_2016

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016e). *Enquêtes zwembad raadsleden*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3894813/1/Bijlage_2_bij_raadsvoorstel_8_1_Enqu%C3%AAtes_zwembad_raadsleden

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016f). *Uitgangspuntennotitie Zwembad*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/3949395/1/Bijlage_7_bij_raadsvoorstel_8_1_Uitgangspunten_notitie_def

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016g). *Notulen vergadering 1 december 2016*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/4880323/1#search=%22Derby%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2016h). *Uitwerking inzet lokaal op basis van uitvoeringsprogramma (Samen voor Gezond)*. Op te vragen bij de ambtelijke organisatie.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2017a). *Vaststelling bestemmingsplan Zwembad De Louwert*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/5646736/1/Raadsvoorstel_9_2_Vaststelling_bestemmingsplan_Zwembad_De_Louwert

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2017b). *Beantwoording technische vragen begroting definitief*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/6910037/1/Beantwoording_Technische_vragen_begroting_definitief

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2017c). *Memo gemeentelijke bijdrage aan sportverenigingen*. Opgevraagd bij de ambtelijke organisatie.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2018a). *Coalitieprogramma gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, 'Gewoon Ambacht'*. Te raadplegen op: https://www.h-i-ambacht.nl/Mediatheek/Pdf_bestanden/Coalitieprogramma_Gewoon_Ambacht_2018_2022.pdf

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2018b). *Evaluatie project Jeugdspeelpark*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/6923894/1/Presentatie_cie_WOS_Evaluatie_JSP_15_oktober_2018

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2018c). *Notulen 5 november 2018*. Te raadplegen op:
<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/7137509/1#search=%22turnvereniging%20Sousse%20%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2019a). *Startnotitie Integraal Huisvestingsplan voor de onderwijshuisvesting 2019*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/6874409/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_9_4_Start_notitie_IHP_2019

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2019b). *Advies Beleidsadviesraad*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8018279/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_8_Memo_Beleidsadviesraad

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2019c). *Voorgang bouw nieuw binnenbad De Louwert*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/7306557/1/Agendapunt_11_1_Memo_Voortgang_bouw_nieuw_binnenbad

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2019d). *Winternota 2019*. Te raadplegen op:
<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8110275/1#search=%22combinatiefunctionarissen%20%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020a). *Lokale nota publieke gezondheid 2020-2023*. Te raadplegen op:
<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8624375/1#search=%22Regionale%20nota%20gezondheidsbeleid%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020b). *Informatie Lokaal Sportakkoord*. Te raadplegen op:
<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8556155/1#search=%22lokaal%20sportakkoord%22>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020c). *Sportakkoord Hendrik-Ido-Ambacht*. Beschikbaar bij de ambtelijke organisatie.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020d). *De Kracht Van Ambacht: Preventieplan sociaal domein Hendrik-Ido-Ambacht 2020-2024*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/9376494/1/Bijlage%20bij%20raadsvoorstel%208_1%20Preventieplan%20Sociaal%20Domein%20H-I-Ambacht

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020e). *Bijlage I: Actieprogramma preventieplan*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/9376492/1/Bijlage%20bij%20raadsvoorstel%208_1%20Preventieplan%20Bijlage%20I%20-%20Actieprogramma%202020-2024

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020f). *Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020 en verder*. Te raadplegen op:
https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8329508/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_8_2_-_IHP_2020_en_verder

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020g). *Beleids- en werkplan Leefbaarheid 2020-2021*. Beschikbaar bij de ambtelijke organisatie.

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020h). *Nota van Uitgangspunten: Omgevingsvisie Hendrik-Ido-Ambacht*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/9376190/1/Bijlage%20bij%20raadsvoorstel%2091%2020201028%20Nota%20van%20Uitgangspunten%20omgevingsvisie%20Hendrik-Ido-Ambacht>

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (2020i). *Lokale paragraaf gezondheidsbeleid 2016-2019*. Te raadplegen op:

https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/2522642/1/Bijlage_bij_raadsvoorstel_8_2_Lokale_paragraaf_gezondheidsbeleid_2016-2019

IFC-Ambacht (2020). *Patrick Baggerman wint NVA Autismevriendelijkheidsprijs 2020*. Te raadplegen op:

<https://www.ifc-ambacht.nl/patrick-baggerman-wint-nva-autismevriendelijkheidsprijs-2020/>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018a). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018b). *Nationaal preventieakkoord: naar een gezonder Nederland*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Noordzij, M., Schots, M., Prins, R. & Stevens, V. (2020). *Mist de sportsector de aansluiting bij de Omgevingswet?* Sport & Gemeenten, 68, 34-37.

Rijksoverheid (1992). *Algemene Wet Bestuursrecht*. Te raadplegen op:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/2021-01-01>

Ruijgt, D. (2018). *Handreiking sport, bewegen en de omgevingswet*. Den Haag: Vereniging Sport en Gemeenten.

Stichting Cascade (2018). *Jaarrekening 2018*. Te raadplegen op:

<https://hendrikidoambacht.raadsinformatie.nl/document/8098169/1#search=%22Stichting%20Cascade%22>

Stichting Cascade (2019). *Jaarverslag 2019*. Opgevraagd bij het ambtelijke apparaat van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht.

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2012). *Vergaderjaar 2011-2012, 33 118, nr. 3*. Den Haag.

ZwemRecreatie (2018). *Na jaren eindelijk een zwembad volgens een nieuw concept*. Te raadplegen op:

<http://zwemrecreatie.nl/na-jaren-eindelijk-een-nieuw-zwembad-volgens-nieuw-concept/>

Bijlagen

Bijlage 1 – Aanvullende cijfers hoofdstuk toekomstbestendigheid

Tabel b1.1 (Verwachte) bevolkingssamenstelling gemeente Hendrik-Ido-Ambacht in 2020 en 2030 (in aantallen en procenten)

Jaar	Jonger dan 20 jaar	20 tot 65 jaar	65 jaar en ouder	Totaal
2020	8.400 (27%)	17.600 (56%)	5.200 (17%)	31.200 (100%)
2025	8.400 (26%)	18.100 (56%)	6.100 (19%)	32.500 (100%)
2030	8.500 (25%)	18.300 (54%)	7.000 (21%)	33.700 (100%)

Bron: Primos, 2016.

Tabel b1.2 Overzicht teamaantallen korfbalvereniging DVS '69 in het seizoen 2020/'21

Vereniging	Senioren	A	B	C	D	E	F	G	Totaal	
DVS '69		3	2	1	3	2	4	1	0	16

Bron: Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNKV), 2020.

Tabel b1.3 Overzicht ledenaantallen tennisvereniging Hiaten in het seizoen 2020/'21

Vereniging	Senioren	Junioren	Totaal
TV Hiaten			752

Bron: Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB), 2020.

Tabel b1.4 Teamaantallen voetbalverenigingen Hendrik-Ido-Ambacht in het seizoen 2020/'21

		Vereniging	ASWH	IFC
Zaterdag	Mannen/jongens	Senioren	9	4
		35+	-	1
		O23	1	-
		O19	3	3
		O17	4	3
		O15	5	2
		O14	2	-
		O13	5	3
		O12	2	1
		O11	8	1
		O10	8	-
		O9	6	3
		O8	4	1
		O7	-	2
	Vrouwen/meisjes	Senioren	-	4
		O19	-	1
		O17	1	2
		O15	1	1
		O13	1	1
		O11	-	1
Zondag	Mannen	Senioren	-	4

Bron: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), 2020.

